

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**Демократизація освіти: партнерська
взаємодія навчального закладу
з громадою**

Навчально-методичний посібник за матеріалами інтернет-семінару

Ч.1.

**Черкаси
2016**

ББК 74.04 (4Укр)3
Д 36

Рекомендовано до друку Вченою радою КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради».

Протокол № 4 від 28.12.2015 року

Упорядник:

Замулко О.І., завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради»

Рецензенти:

Волошенко О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради»;

Жила І.А., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №32 Черкаської міської ради

Д 36 Демократизація освіти: партнерська взаємодія навчального закладу з громадою / [уклад. О.І. Замулко]. – Черкаси, 2016.- 177с.

У навчально-методичному посібнику представлені матеріали учасників інтернет-семінару, який проводився лабораторією розвитку освіти та педагогічних інновацій комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» у лютому 2015 року з теми «Демократизація освіти: партнерська взаємодія навчального закладу з громадою».

Розглянуто досвід організації та розбудови громадсько-активної школи як осередку розвитку громад, партнерської взаємодії навчального закладу і громади, планування та проведення волонтерських акцій, моделювання діяльності колективу навчального закладу за умов орієнтації на задоволення освітніх потреб учнів, батьків, громади.

© КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради», 2016.

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗБУДОВА ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ ЯК ОСЕРЕДКУ РОЗВИТКУ ГРОМАД.....	8
Бондаренко Л.С. Реалізація соціальних угод у громадсько-активній школі.....	8
Дзєга Л.П., Янголь М.П. Державно-громадське управління сучасною сільською школою.....	15
РОЗДІЛ 2. ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ГРОМАДИ.....	22
Чамата В.І., Сідельнікова О.П. Школа і громада – потенційні партнери у вихованні дітей.....	22
Загоруйко О.П. Роль та місце громадянської освіти в демократичному вихованні підростаючого покоління.....	28
Якушина Л.Л. Робота сучасного дошкільного навчального закладу щодо налагодження демократичних стосунків з родиною.....	34
Яковенко Л.М. Школа – соціально стабілізуючий і культурно-просвітницький осередок сільської громади.....	38
Троян Н.І., Ткаченко Н.М. Взаємодія навчального закладу і громади в умовах розбудови громадянського суспільства.....	46
Підручна Н.В. Школа і громадськість: співпраця та співтворчість.....	51
Науменко В.В. Демократичні основи партнерської взаємодії навчального закладу і громади.....	55
Кузько В.А. Взаємовигідне партнерство між школою та громадою – один із основних компонентів моделі діяльності громадсько активної школи.....	66
Денисюк Л.І. Харизматичний стиль керівництва як основа партнерської взаємодії навчального закладу та громади.....	71
Боровко Т.Ф. Демократичні основи партнерської взаємодії сім'ї, громади та навчального закладу.....	77
Бобошко Л.І. Шляхи забезпечення ефективної взаємодії навчального закладу і громади.....	86
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКИХ АКЦІЙ.....	97
Балюбах Т.І. Скільки в світі волонтерів, стільки і мотивів безкоштовної роботи.....	97
Бауер Т.Ф. Волонтерських рух – це новий крок на шляху сучасності.....	104
Бондаренко Т.В., Бондаренко О.Л. Основні напрямки практичної діяльності шкільного волонтерського загону (із досвіду роботи школи).....	110
Куцак О.В. Волонтерство очима вихованців Чорнявського навчально-виховного комплексу.....	117
Демчук М.П. Досвід роботи дирекції Боярського НВК по реалізації соціально-освітніх проектів з волонтером Корпусу Миру США Д. Боровіцом в 2010-2012 р.р.....	120
Дишлюк А.О. Діяльність загальноосвітнього закладу, щодо організації та проведення волонтерських акцій шкільними колективами.....	126
Клименко Т.Б. Волонтерський рух в сучасній сільській школі.....	130
Кузьменко Н.І. Організація волонтерської роботи в умовах середньої	

школи.....	135
Матвієнко Л.Д., Килимник В.М. Благодійність як один із ефективних способів виховання учнів в сучасному суспільстві.....	142
Придаток О.Д., Миколенко О.М. Повага і турбота – ознаки діяльності волонтерів.....	155
Ускучакова С.І. Волонтерство – це особливий погляд на життя.....	161
Віштак С.Г. Волонтерство – природна і необхідна частина життя у демократичному суспільстві.....	170

ВСТУП

Основною метою розвитку України є входження її до європейського простору з подальшою повною інтеграцією у Європейський Союз. Все це є можливим лише за умови демократизації суспільства, зростання громадянської культури та орієнтації на європейську шкалу цінностей з урахуванням ціннісних досягнень українського народу. Тобто необхідно змінити акценти у вихованні людини. Як цього досягнути? Мабуть, тільки почавши із змін в освіті.

«Входження в демократію» потребує від людини не лише розуміння людиною своїх свобод, але й здатності свідомо користуватися ними.

Одним із завдань освіти є виховання громадян України, їх підготовка до життя у демократичному суспільстві, усвідомлення та дотримання демократичних цінностей та законів. Ефективним способом пізнання демократії є набуття молодого людиною досвіду управління власною життєдіяльністю та громадськими справами. Шкільне самоврядування дає учням досвід впровадження демократичних цінностей у життя суспільства. Залучення учнів і батьків, членів піклувальної ради до обговорення проблем навчального закладу з метою пошуку та прийняття спільних рішень, утвердження власних прав та обов'язків, участі у формуванні та розподілі бюджету навчального закладу є елементами формування громадянського суспільства, в основі якого лежить певна модель державно-громадського управління.

Важливим є демократизація відносин «учитель-учень» та активне залучення батьківської громадськості до співпраці із загальноосвітнім навчальним закладом. Таке партнерство успішно реалізується у межах шкільної ради, батьківського комітету та піклувальної ради. Великий потенціал закладено і в активістах учнівського самоврядування. Лідери із притаманними їм позитивним іміджем, почуттям відповідальності та елементами самоменеджменту можуть стати надійними помічниками педагогів в організації навчально-виховного процесу й учнівського колективу.

Громада і школа спільними зусиллями досягають успіху в розвитку не тільки школи, а й громади, планують спільну діяльність, розробляють проекти, залучаючи до співпраці для ефективного функціонування школи і громади.

В основі громадсько-державного управління є ідея активної ролі громади та державних структур у забезпеченні функціонування, збереження й розвитку школи...

Реформування, модернізація освіти потребує змін в:

- структурі освіти – розширенні вибору типу навчального закладу (гімназій, ліцеїв, авторських шкіл, коледжів тощо з дійсно новими ідеями);
- управлінні освітою - громадському нагляді за навчальними закладами, (опікунські, піклувальні ради);
- партнерстві, співробітництві - технологічній перебудові процесу навчання (перенесення акценту на самостійну діяльність учня, під час якої захопившись роботою чи дискусією він «забуває вчителя» тому реалізується партнерство дійсно рівних людей);
- демократизації змісту навчання – (забезпеченні можливостей дитини для власної повноцінної діяльності, вибору навчальних предметів — відповідно до її індивідуальних потреб і можливостей (диференціація, профілізація, особистісно-орієнтований підхід);
- підборі кадрів – чіткому розподілі функцій суб'єктів діяльності (директор організує навчальний процес, вчитель, і техпрацівники реально несуть відповідальність за свою роботу (яка є реально оцінена матеріально та іміджево), учні несуть відповідальність за свою працю – навчання);
- засобах навчання – орієнтація на самостійну, диференційовану роботу учнів передбачає наявність індивідуальних засобів (комп'ютерів, різного типу посібників, роздавальних карток тощо);
- матеріально-фінансовій сфері – залученні зусиль і коштів державного і місцевого бюджетів, суспільно-громадських структур, юридичних осіб тощо (співпраця освіти з державними та приватними структурами - залучення громадськості до управління освітою на різних рівнях, створення громадських наглядових органів);

➤ післядипломній освіті – трансформуванні у систему, що відповідає потребам самого педагогічного працівника (участі у конкурсі при працевлаштуванні, підвищенні професійного рівня, зарплати).

Для розвитку демократичного суспільства, що відповідає потребам усіх громадян, необхідно, щоб наступне покоління виросло активними громадянами. Саме тому роботу потрібно починати зі школи. Реалізуючи демократизацію школи, демократизацію уроків, можливість для членів громади отримувати освіту впродовж усього життя В таких умовах школа стає осередком розвитку громади.

Демократизація школи спрямована на формування демократичної культури як основи розвитку громадянського суспільства через реалізацію демократичних принципів у всіх аспектах шкільного життя та сприяння розвитку шкільного самоврядування. Діючи, незалежно один від іншого учнівське, педагогічне (педрада, методичні об'єднання), батьківське самоврядування (батьківський комітет, Асоціація батьків тощо) створюють єдину систему шкільного самоврядування, метою якого є реалізація законних прав і інтересів всіх учасників освітнього процесу в діяльності загальноосвітньої установи. Залучення більшої кількості людей у процес прийняття важливих для школи і громади рішень сприяє демократизації, врахуванню потреб кожного учасника навчально-виховного процесу, створює можливість для розподілу влади і відповідальності, введення більш демократичних форм управління школою, а також для активної участі в ньому мешканців громади. Учні, спостерігаючи приклади демократії в дії, і беручи участь у них поряд з дорослими, бачать, як теоретичні принципи перетворюються в реальне життя. Саме в школі дитина отримує перші трудові навички, вчиться соціальній взаємодії, у неї формуються життєві цінності, уявлення про свою роль як особистості та громадянина країни. Все це потребує створення концепції комплексного підходу до навчання, незалежно від предмета і вікової групи учнів. **Так як урок є основною формою навчання він потребує дотримання таких принципів:**

- активна участь кожного;
- заохочення лідерства;
- створення демократичної атмосфери;
- багатобічний розвиток і виховання учня;
- широке використання інтерактивних методів;
- рівність можливостей, де кожен учень може одержати найвищу оцінку;
- відкритість і співробітництво;
- пріоритет самооцінки як умова успішного навчання;
- критичне мислення;
- гнучка структура уроку.

Соціальні, політичні й економічні зміни, що відбуваються в українському суспільстві потребують розвитку нових форм відносин. Навчальний заклад завжди розвиває взаємовигідні відносини для спільного вирішення загальних проблем (між школою, вчителями, учнями, членами громади, владою і спонсорами). Такі відносини повинні бути взаємовигідними (необхідні зміни в законодавстві); прозорими; чесними; рівними. Їх характеризує також повага, двостороннє спілкування та волонтерство.

Партнерство школи і місцевої громади включає таку групу показників:

- спрямованість ресурсів школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації і самоуправління;
- розвиток у школі та громаді традиції і практики громадянської активності;
- наявність на місцевому рівні реальних структур громадянського суспільства і гарантій їхнього стабільного розвитку.

Партнерство припускає розробку і впровадження механізмів спільної діяльності й ініціювання різних форм взаємодії з бізнесом, органами місцевого самоврядування, некомерційними організаціями, громадськістю.

Створення плану спільної діяльності - обов'язкова умова співпраці. Необхідно володіти сучасними технологіями роботи з громадськістю, засобами масової інформації, володіти механізмами залучення позабюджетних коштів, уміти спланувати й оцінити діяльність

школи, змінити традиційні форми і методи роботи з учнями і батьками на інтерактивні. Усіма цими методиками володіє громадсько-активна школа.

Сьогодні дуже багато уваги приділяється ще одному компоненту громадсько-активної школи – волонтерству. Він спрямований на активізацію жителів громади для вирішення соціально-значущих проблем через навчання навичкам волонтерської діяльності, розробку і впровадження нових технологій волонтерства (організація волонтерських акцій і кампаній, і робота агентств волонтерської допомоги, і створення волонтерських бригад і клубів). Волонтерство для учнів – це можливість взяти участь у житті громади та реалізувати себе в конкретній діяльності для: вирішення екологічних проблем, захисті громадянських прав, організації спортивних і культурних заходів, допомоги ветеранам, людям літнього віку, інвалідам, малозабезпеченим, соціально-незахищеним, тощо.

Отже, демократизація освіти реалізується через організацію та розбудову громадсько-активної школи як осередку розвитку громади. Це впливає на переорієнтацію навчально-виховного процесу на особистість учня, формування активної громадської позиції, відповідальності перед собою та перед громадою за прийняті рішення у всіх учасників. Школа, перетворюючись у громадський центр, більше отримує реальної допомоги від місцевої громади, комерційних структур та влади та має збільшені свої можливості у задоволенні потреб споживачів своїх послуг.

РОЗДІЛ 1.ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗБУДОВА ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ ЯК ОСЕРЕДКУ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Л. С. Бондаренко,
заступник директора з навчально-виховної
роботи Золотоніської спеціалізованої школи
№2 інформаційних технологій Золотоніської
міської ради

Анотація

Сучасний навчальний заклад має організовувати свою роботу у тісній співпраці з громадськістю. Саме тому Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій є громадсько-активною школою та має досвід роботи щодо впровадження та реалізації соціальних угод у сфері освіти.

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ УГОД У ГРОМАДСЬКО-АКТИВНІЙ ШКОЛІ

Концепція розвитку громадсько-активної школи зумовлює необхідність якісного оновлення змісту освіти, забезпечення безперервного процесу становлення та розвитку гармонійної творчої особистості учня, підготовки державі й суспільству справжнього громадянина – патріота, вихованого на кращих традиціях української народної педагогіки, здатного стати компетентним спеціалістом. Саме тому тема статті є актуальною і потребує практичних реалізацій у освітньому просторі.

Золотоніська спеціалізована школа №2 інформаційних технологій - це нове освітнє середовище, де панує атмосфера педагогічної творчості вчителів – одноступенців - учнів і батьків. Громадсько-активна школа передбачає і новий зміст освіти, нові технології навчання і виховання, розвиток інтелектуальних здібностей дітей, щоб вивести кожного школяра на виховання культури творчого мислення.

Для досягнення цих цілей інноваційний навчальний заклад передбачав наступні напрямки модернізації:

- гуманізацію і демократизацію навчально-виховного процесу;
- інтенсифікацію управління;
- інформатизацію діяльності;
- посилення соціально – виховних функцій;
- природовідповідний розвиток кожної особистості [2; 65].

З метою створення оптимальних умов для вивчення інформатики як профільного предмета у спеціалізованій школі було обладнано два комп'ютерні класи із сучасною технікою, придбано мультимедійні комплекси, навчальний заклад підключено до мережі Internet, створено персональний веб-сайт. Завершено проект забезпечення сучасним комп'ютером кожної класної кімнати та створення локальної мережі, обладнання сучасного інформаційно-методичного центру відео-та копіювальною технікою.

Головною ланкою процесу інформатизації у навчальному закладі є зміна мети і змісту навчання. Технологічне переоснащення навчального процесу, поява нових методів і організаційних форм навчання – це лише похідні, що забезпечують досягнення висунутої мети. Зміна змісту навчання відбувається за декількома напрямками, значущість яких змінюється з розвитком процесу інформатизації суспільства.

Перший напрямок діяльності навчального закладу пов'язаний зі становленням навчальних дисциплін, що забезпечують підготовку учнів у галузі інформатики.

Другий напрямок безпосередньо спрямований на активне використання комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій, застосування яких стає нормою в усіх галузях людської діяльності. Цей процес приносить з собою зміну предметного змісту всіх навчальних дисциплін на всіх рівнях освіти.

Третій – пов'язаний із впливом інформатизації на мету навчання. Має бути вироблена якісно нова модель підготовки членів майбутнього інформаційного суспільства, для яких здатність до людських комунікацій, активне оволодіння науковою картиною світу, гнучка

зміна своїх функцій у праці, відповідальна громадянська позиція і розвинена планетарна свідомість стануть початковою життєвою потребою.

З чого ми почали? З навчання користуванню ПК педагогічного колективу нашої школи. На сьогодні усі вчителі школи вміють користуватися ПК і набуті знання, уміння та навички користувача застосовують у практичній діяльності. Поряд з елементарним набором тексту, вчителі прагнуть ефективно використовувати ПК на уроках: створюють презентації тем, що вивчаються, застосовують тестування за допомогою ПК, використовують готові програмні засоби з математики, історії, фізики, хімії, біології, мови. Жоден позакласний захід чи шкільне свято не відбувається без тематичної презентації.

Урок в електронному вигляді, а саме: ілюстрації, відео-та аудіо супровід, аудіофрагменти, графіки, моделі, інші наочні та контролюючі програмні засоби віднедавна став невід'ємною частиною навчально-виховного процесу в школі.

Крім того, з урахуванням підготовленості сучасної дитини до сприйняття та переробки інформації в останні роки інтерес до пошуку нових видів наочності значно зріс. Учителі не задовольняються наочністю старого покоління – таблицями, схемами, картами на паперових носіях: натомість перевагу віддають комп'ютерній комплексній наочності.

Наочність на уроках, базована на комп'ютерних технологіях, здатна виконувати дві важливі функції одночасно – як інформаційну, так і управлінську: як відомо, різноваріантні тестові завдання з миттєвою оцінкою значно скорочують час та зусилля учителя, одночасно слугуючи і засобом активізації пізнавальної діяльності на уроці.

Таким чином, перебіг інноваційних процесів у навчальному закладі не припиняється. Сучасний світ настільки динамічно змінюється, що навчальним закладам все складніше і складніше, виконуючи свою основну функцію навчання дітей, залишаючись в авангарді суспільного поступу. Необхідність модернізації сучасної освіти – вимога сучасного суспільства. Адже заклад нового типу має бути адаптованим до європейських нових умов, мати конкурентоздатність та давати державі нового випускника – компетентну особистість. Школа сьогодні має задовольнити вимоги батьків, інтереси учнів, запити органів самоврядування, та й в цілому держави.

Дозволяє вирішити перераховані завдання у школі нового зразка соціальне партнерство з підприємствами та бізнес-структурами. ГАШ повинна стати ініціатором розвитку суспільної громади і не може існувати окремо від потреб сучасного соціуму. Без збитку на основний навчально-виховний процес модель громадсько-активної школи дозволяє стати закладу центром соціуму. Такий навчальний заклад ставить перед собою мету не просто надавати освітні послуги учням, але й розвивати громаду, залучати батьків та мешканців до вирішення соціальних та інших проблем, які існують як в школі, так і в громаді [3; 11].

Зрозуміло, що школа сьогодні – це майбутнє країни завтра. У всіх нас є бажання, щоб усі і в школі, і в суспільстві були активними громадянами, оберігали й примножували цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивали демократичну правову державу. Тому головним завданням освітнього простору є виховати справжнього громадянина-патріота, адаптованого до сучасних умов, здатного креативно та творчо мислити і бути конкурентоздатним.

Вирішення поставлених завдань потребує впровадження сучасних новітніх технологій. Золотоніська спеціалізована школа № 2 інформаційних технологій, крім свого особливого статусу, перетворилася в громадсько-активну. Впродовж останніх п'яти років ми активно співпрацюємо з представниками малого та середнього бізнесу, університетами, творчими спілками та студіями, батьківською громадою, місцевим самоврядуванням тощо.

Правові засади діяльності школи як громадсько-активної, закладені і в Положенні про загальноосвітній заклад, і в Законі України «Про освіту», і в Національній доктрині розвитку освіти України, де звертається увага на розробку моделей управління освітою із підключенням до управління громадян.

Громадсько-активна школа – це навчальний заклад, в якому значна увага приділяється налагодженню партнерських стосунків між школою та всіма ресурсами, що існують у громаді, – освітнім, соціальним, оздоровчим послугам; розвитку молодіжного руху та залучення громадян; покращенню навчання учнів; зміцненню родини та відносин між

мешканцями громади. Школа стає освітнім, культурним центром, а також центром відпочинку для осіб будь-якого віку [5; 37].

Ал Дісі, відомий діяч руху ГАШ, під час проведення міжнародної конференції, зазначив: «Школи – це найлогічніша об'єднуюча ідея для відродження місцевих спільнот. По-перше, вони є всюди. У кожному місті, містечку, селі та мікрорайоні є школи. По-друге, привносячи фундаментальні характеристики громадянського суспільства у зміст і стиль викладання, школи можуть допомогти формувати в молоді звички та навички, необхідні для ефективної громадянської участі й активної позиції як сьогодні, так і завтра. По-третє, використовуючи людські та матеріальні ресурси, місцеві зв'язки та репутацію, школи можуть функціонувати як ресурсні центри подовженого дня для місцевої громади, що сприяють місцевим ініціативам і спрямовані на широкий спектр місцевих завдань» [2; 120].

Викликає подив те, що спеціалізована школа №2 інформаційних технологій спочатку не ставила собі за мету стати навчальним закладом – ГАШ: процес набуття цього статусу тривав кілька років і відбувався природно, органічно, однак не стихійно. Цьому сприяло кілька чинників, а саме:

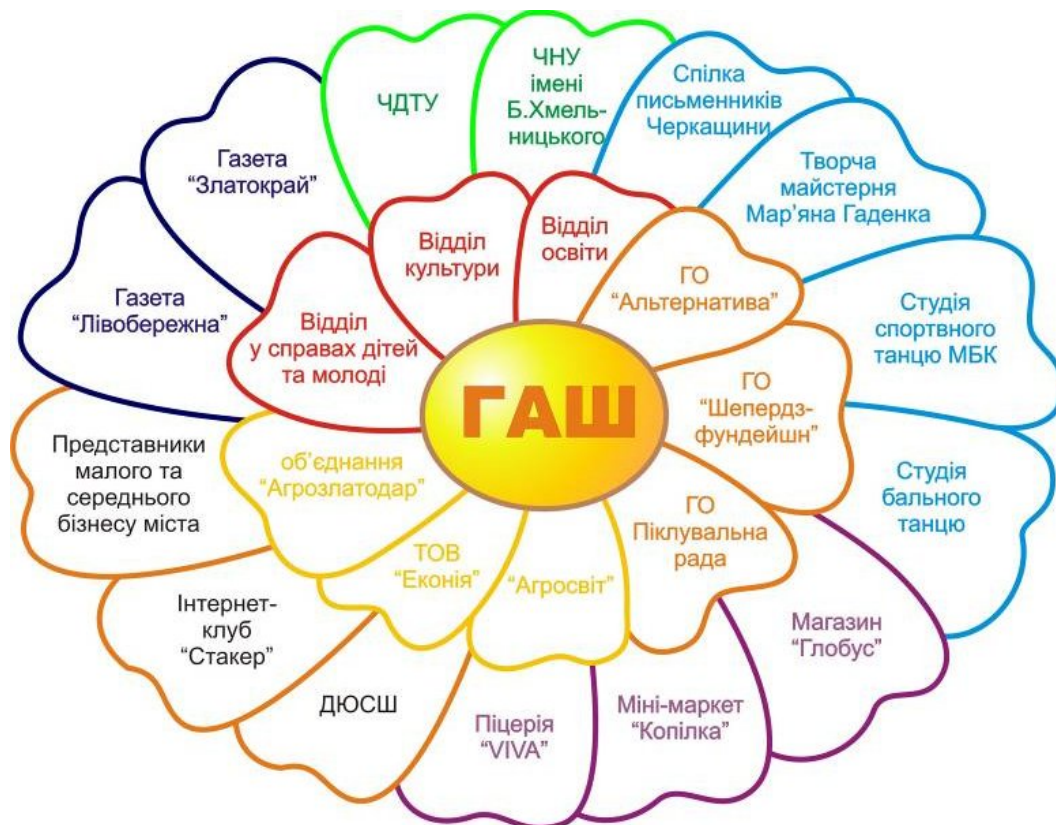
- стратегічне розміщення школи у центрі міста Золотоноша;
- лідерські якості керівника та його вміння налагоджувати партнерські стосунки з різними людьми;
- людиноцентрична філософія школи, яка пронизує усі її структурні підрозділи;
- творчий потенціал колективу;
- ентузіазм працівників школи;
- психологічно позитивний мікроклімат всередині колективу;
- усвідомлення кожним членом колективу того, що партнерство з громадою сприяє позитивному іміджу школи і якісно підвищує її рейтинг.

Цілком очевидно, що в ринкових умовах, в умовах жорсткої конкуренції, боротьбі за кожну дитину, переваги такої школи над пасивним навчальним закладом закритого типу був очевидним.

Першими нашими кроками в статусі громадсько-активної школи було проведення моніторингу серед учнів та батьків, створення творчої групи, яка стала радою громадсько-активної школи. Було проведено цілий ряд моніторингових досліджень для актуалізації проблем, які потребують нагального вирішення. Такими проблемами було визначено: негативний Internet –вплив на старшокласників, паління, вживання молоддю інвективної лексики, неповага до старшого покоління, байдуже ставлення до довкілля, інертність та розчарування і зневіра старшокласників у своєму майбутньому. Нами було виокремлено пріоритетні напрямки розвитку громадсько-активної школи, як от **ціннісне ставлення особистості до:**

- держави;
- себе;
- праці;
- мистецтва;
- оточуючих;
- звичаїв та традицій.

Наступним став етап налагодження практичних стосунків – пошук спільних ідей, взаємовигідних послуг, розробка спільних заходів з усіма партнерами. Таким чином школа і стала осередком, центром навчання, відпочинку, розвитку і взаємодії для людей різного віку та статусу:

СТРУКТУРНА СХЕМА ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ШКОЛИ №2 ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ м. ЗОЛОТОНІША

У процесі взаємного спілкування, пошуку ідей та діяльного партнерства між членами такої структури стало очевидним, що в результаті тісної співпраці не лише задовольняються інтереси громади, але й залучаються додаткові фінансові та людські ресурси для покращення життєдіяльності навчального закладу. В умовах фінансово-економічної кризи особливої ваги набуває соціальне партнерство підприємств та бізнес-структур для модернізації освітніх навчальних закладів. З огляду на це подібна співпраця стає передумовою розвитку освітньої галузі незалежно від рівня державного фінансування. Саме соціальне партнерство між службами міськвиконкому та підприємствами, які розташовані на території нашого міста, а саме: ПП ТОВ «Еконія», фірмами «Агрозлатодар», «Агросвіт», ТОВ «Агробудсервіс», Золотоніською парфумерною фабрикою, майстернею О.Донченка, приватними підприємствами та громадськими організаціями дає відчутні наслідки у справі модернізації нашої школи. Саме така співпраця надала нашому навчальному закладу статусу громадсько-активної школи – навчального закладу активного соціального партнерства.

СПІВРАЦЯ З ТОВ «АРТБУДКОМФОРТ»: РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ УГОД ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Важливою віхою в житті школи стала поетапне втілення плану заміни старих віконних рам на склопакети. Першим кроком стало затвердження Програми енергозбереження та енергоефективності, наступним – налагодження тісного партнерства з підприємством, розташованим на території міста, та з відділом економіки Золотоніської міської ради та виконавчого комітету. Результатом переговорів стало підписання соціальної угоди між виконавчим комітетом Золотоніської міської ради в особі міського голови Войцехівського В.О. та ТОВ «Артбудкомфорт» в особі В.В. Долініна на заміну існуючих вікон на металопластикові у спеціалізованій школі №2 інформаційних технологій у кількості 37 штук. Соціальна угода була підписана, і заміна вікон відбулася в рекордні терміни – протягом 3 тижнів. ПершOVERесневе свято подарувало учням та батьками приємний сюрприз, адже усі коридори посміхалися їм новенькими вікнами, дихали простором і свіжістю. Маємо надію, що ця акція стала поштовхом до наступного етапу – заміни вікон у класних кімнатах, до чого готова долучитися Піклувальна рада навчального закладу вже в наступному році.

Програма енергозбереження та енергоефективності

СШТ №2 м. Золотоноші на 2012-2015 роки

Вступ

«Програма енергозбереження та енергоефективності СШТ № 2 м. Золотоноші на 2012-2015 роки» (далі Програма) є цільовим документом, який відповідає основним положенням Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки та містить конкретні, важливі енергозберігаючі заходи, які передбачається впровадити в навчальному закладі.

Основні завдання Програми: підвищення енергоефективності, зменшення видатків на енергоносії в бюджетній сфері міста.

Мета Програми: зменшення кошторисних видатків, пов'язаних із енергетичним забезпеченням навчального закладу та скорочення обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР).

Джерела фінансування: видатки, пов'язані з реалізацією даної Програми, здійснюються за рахунок виділених у встановленому порядку коштів з відповідних бюджетів, позабюджетних коштів, інших джерел не заборонених законодавством. Витрати на реалізацію цієї Програми щорічно визначатимуться бюджетними призначеннями відповідного року.

Термін реалізації Програми: 3 роки

Нормативно-правова база:

- Закон України «Про енергозбереження»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 р. № 243 «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки» та відповідні рішення КМДА;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2009 р. № 1216 «Про затвердження Державної цільової економічної програми модернізації комунальної теплоенергетики на 2010-2014 роки»;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.07.2006 р. № 436-р «Про затвердження Плану заходів на 2006-2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року»

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1567-р «Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів».

При необхідності до Програми можуть бути внесені зміни та доповнення.

Предбачається періодичний моніторинг виконання Програми.

Заходи з енергозбереження в навчальному закладі

Основні напрямки енергозбереження на період 2012-2015 роки:

- проведення енергетичного аудиту будівлі,
- заміна вікон на енергозберігаючі склопакети,
- поетапна заміна традиційних освітлювальних приладів на сучасні енергоефективні джерела світла,
- заміна ламп розжарювання на енергозберігаючі.

Впровадження означених заходів потребує фінансування в сумі 548366,00 грн. (Станом на 01.07.2012 р.)

ПАРТНЕРСТВО З ФІРМОЮ «АГРОЗЛАТОДАР», ТОВ «ЕКОНІЯ» ТА ЗОЛОТОНІСЬКОЮ МІСЬКОЮ РАДОЮ: БЛАГОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ ДАРИНИ ГАВРИК «АКОРДИ МИЛОСЕРДЯ»

15 грудня 2012 року в районному Будинку культури відбувся нестандартний для Золотоноші захід, продиктований потребою негайно простягнути руку допомоги дитині, яка цього потребує.

Рішення провести благодійний концерт одинадятикласниці Дарини Гаврик для того, щоб не просити кошти для однокласниці, Юлії Грош, а заробити їх, керівництву школи далось непросто. Грудень – найзавантаженіший місяць шкільного року: олімпіади, конкурси-захисти МАН, наукові та творчі конкурси, «Учитель року», підготовка до Новорічних свят, підсумкові контрольні роботи – складно навіть усвідомити увесь шквал подій, який падає на плечі вчителів у цей період. Однак відступати було нікуди: Юля щойно повернулася з

Євпаторії після піврічної післяопераційної боротьби за життя, батькам вкрай необхідні кошти на реабілітацію, до того ж – 19 грудня дівчинці виповнюється 17 років, які були для неї, як і для родини, подвигом.

Василь Сухомлинський колись писав: «Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, які тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим, що можна. Перевірй свої вчинки, запитуючи сам себе: чи не робиш ти зла, незручності людям? Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре». Ось чому педагогічний та учнівський колективи без жодних вагань визначилися з пріоритетами і згуртувалися навколо світлої і доброї мети – допомогти ближньому. Про ідею проведення цього заходу було проінформовано усі відповідні служби міськвиконкому, проведені консультації з міським головою, меценатами, які сприяли, кожен по-своєму, творчому зростанню Дарини Гаврик, - фірмою «Агрозлатодар», ТОВ «Еконія», Золотоніським маслоробним комбінатом, Президентським фондом Леоніда Кучми «Україна», творчою майстернею Мар'яна Гаденка. За тиждень було написано сценарій, знайдено спонсорів цього заходу, проведено всі організаційні та підготовчі роботи. Кожен виконував свою частину цього проекту з любов'ю і самовіддано. Напередодні концерту було розвішано оголошення на всіх під'їздах, магазинах, банках, державних установах. Ніхто не рахувався з часом і зимною погодою. Школярам, які стали ініціаторами цього проекту, хотілося, щоб громада відгукнулася на чужий біль, не залишилася осторонь. Даринка з мамою та родиною намагалися подолати застуду та знайти концертну сукню, однокласники виконували свою місію, адже потрібно було, крім розклеєних афіш, рознести більше півсотні іменних запрошень для людей, на яких чекали найбільше, адже усіх їх, за сценарієм, було не лише поіменно згадано на концерті, але й висвітлено на відеопрезентаційних світлинах.

«Багато запрошених, та мало вибраних», - написано в Святому Письмі. Благодійний концерт вкотре продемонстрував цю тезу. Вибраними стали, на жаль, не запрошені, а діти, наші золотоніські діти. Вони склали більшу частину вцент заповненої зали. І нехай їхні кишені занадто мілкі, нехай не вдалося зібрати тієї суми, на яку ми розраховували, але ми, педагоги, по-справжньому щасливі, що молоде покоління українців здатне на співчуття, самопожертву, благодійність не на словах і не для дешевого піару, а справжню, непідробну, щирю.

Ми далекі від думки, що 5000 тисяч гривень, чесно зароблений Дариною Гаврик, зможуть цілители тіло однокласниці Юлі, але для душі цієї дівчинки сам факт вчинку її друзів стане цілющим бальзамом, який допоможе жити, боротися і перемогати. Та і для Даринки, нашого золотоніського соловейка, цей концерт, безперечно, стане бальзамом. Вона на початку своєї співочої кар'єри взяла нефальшиву ноту, яка стане камертоном для всієї наступної творчої долі. А що ще потрібно для щастя, як не схибити душею? Ведуча концерту, Мар'яна Ніщенко, сказала «Людині по-справжньому належить лише те, що вона здатна віддати іншим». Дарина співала. Юліна мама, не могла стримувати сліз, і ніхто не знає, чим ті сльози були викликані. Глядачі зосереджено думали - від малого до найстаршого в глядацькій залі.

Після останнього акорду з вуст заслуженого артиста України Павла Мрежука глядачі чомусь не рвалися до виходу. Таке враження, що всі ми, присутні там, поглянули на себе і своє життя зовсім по-новому.

Чим став цей концерт для нашої громади? По-перше, серйозним тестом. По-друге, - початком зцілення, тому що всі, хто був причетним до нього, не захоче розмінюватися на щось дешевше і надалі. Хочеться вірити, що цей благодійний концерт стане першою ластівкою, яка принесе на своїх крилах нам добро, співчуття, милосердя і бажання допомагати ближнім, особливо тим, хто потребує цього більше, ніж ми.

Як відомо, «найбільша розкіш у світі – це розкіш людського спілкування», тому саме завдяки партнерству нагромаджується соціальний капітал, визрівають прозорі і довірливі стосунки між представниками різних громадських структур, що позитивно впливає на діяльність школи, яка, набувши статусу ГАШ, опинається у центрі. Сама така школа здатна виховати людину майбутнього – компетентну, соціально активну і конкурентоспроможну.

У рамках моделі громадсько-активної школи відбувається переорієнтація на

особистість учня, на формування активної громадської позиції, відповідальності перед собою та перед громадою за прийняті рішення. В результаті роботи за моделлю громадсько-активної школи ресурси школи використовуються ефективніше в інтересах всіх мешканців громади. Школа, перетворюючись в громадський центр, більше отримує реальної допомоги від місцевої громади, комерційних структур та влади. Йдеться не лише про фінансові ресурси – значно вищими є переваги людського ресурсу: взаємні консультації, спільна участь у проектах, пошук альтернативних взаємовигідних рішень, усунення непорозумінь між структурами, які часто заважають учителям працювати на дитину. Нашим дітям доводиться жити у складному світі, а життя наших дітей стає безперервним процесом адаптації. На жаль, не всім це під силу і далеко не всі педагоги усвідомлюють свою особливу місію, від якої залежить успіх та самореалізація наших учнів.

Отже, до недавніх часів дітям вистачало знань, умінь та навичок. Сьогодні ж їм потрібні не лише знання, але й належний рівень життєвих компетентностей - таких особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце в житті і реалізуватися вповні як особистість. Тому перед педагогами постала нова мета – розвинути інноваційну особистість, здатну стати активним членом суспільства, вчасно визначити коло своїх інтересів, щоб стати щасливою людиною, упевненою у своїх силах.

Філософія громадсько-активної школи сприяє формуванню саме такої інноваційної особистості – креативної, стресостійкої, гнучкої, відкритої новому досвіду, емоційно стабільної, рефлексивної, здатної до самоаналізу. І найголовніше – позитивно налаштованої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко З.П. Школа як осередок соціально-педагогічної роботи в мікрорайоні/ Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді / З.П.Бондаренко; за заг. ред. О.В.Безпалько. – Київ, 2006. – 80 с.
2. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій / Упоряд.: Н.Софій, Ю.Кавун. – Київ: Крок за кроком, 2005. – 162 с.
3. Єльнікова Г.В. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління/ Г.В. Єльнікова // Директор школи, 2003. – №40. – С.10-11.
4. Мудрик А.В. Соціальна педагогіка / А.В.Мудрик. – Москва: Академія, 2002. – 194 с.
5. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / за ред. І.Д. Звереві. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
6. Технології навчання дорослих / [Упоряд. О.Главник, Г.Бевз]. – К.: Главник, 2006. – 128 с.

Л. П. Дзєга,

директор;

М. П. Янголь,

заступник директора з навчально-виховної
роботи Степанівської загальноосвітньої школи
I-II ступенів Драбівської районної ради

Анотація

У статті висвітлюється проблема організації освітньої системи села на засадах державно-громадського управління. Для керівників навчальних закладів, методистів, працівників органів місцевого самоврядування, батьків.

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ СІЛЬСЬКОЮ ШКОЛОЮ

Сільська школа – навчальний заклад, який характеризується своєю рідною специфікою. Це сукупність різних типів і видів загальноосвітніх закладів, різноманітних за наповнюваністю, територіальним розташуванням, соціальним оточенням, національним складом. Сучасній сільській школі сьогодні доводиться вирішувати складні завдання, під час розв'язання яких потрібно враховувати і погоджувати інтереси учнів, батьків, громадськості місцевих органів самоврядування, можливості педагогічного колективу, традицій села, соціальне замовлення суспільства, джерела фінансування. У своїй традиційній формі освіта на селі не може конкурувати з освітою в місті. Переважна більшість шкіл є

малокомплектними, де дуже важко забезпечити високу якість навчально-виховного процесу. На базі багатьох шкіл утворені навчально-виховні комплекси.

Дослідженням особливостей організації навчально-виховного процесу в малокомплектній школі займаються такі науковці О.Я. Савченко, Н.І. Присяжнюк, В. В. Мелешко, В.Г. Кузь. На думку науковця П. Плотнікова «...школа повинна виховувати людей демократичних, тобто відповідальних і самостійних. Це і є соціальне замовлення школі» [2, с. 52]. Голубков В.П. вважає, що ефективність модернізації освіти залежить від якості і повноти її реалізації в конкретних навчально-виховних регіональних умовах [1, с. 32]. У наукових дослідженнях розкрито загально-педагогічні та методичні аспекти організації навчально-виховного процесу. В останні роки докорінно змінилися цілі і цінності суспільної свідомості, ринковий характер економіки вимагають нової методології управління сучасною сільською школою.

Відповідно до таких особливостей актуальною є потреба у створенні організаційно-педагогічних умов для формування різних моделей навчально-виховного процесу сільської школи. В 2012 році в Степанівській загальноосвітній школі I-II ступенів Драбівської районної ради Черкаської області розпочалася експериментальна робота на тему: «Використання модульної технології як засобу організації соціально-педагогічної системи сучасної сільської школи». Державно-громадське управління є одним із модулів створюваної моделі соціально-педагогічної системи сільської школи. Етап реалізації механізму участі держави і громади в освітньому процесі є актуальним викликом для системи освіти в країні. Найбільш перспективним сьогодні для села є державно-громадське управління освітньою системою кожного окремо взятого населеного пункту. Нашим дослідженням ми стверджуємо, що створення освітньої системи населених пунктів, підпорядкованих певній сільській раді, є проблемою, яку можна вирішити без відчутних моральних і соціальних потрясінь для педагогів і батьків вихованців, а також і для самих учнів (реорганізація школи, зменшення навчальних годин, проблема підвозу дітей на великі відстані і т. ін.) і що найважливіше у межах бюджетного фінансування, який має кожен із суб'єктів освітньої системи села. Концепція державно-громадського управління освітньою системою села Степанівки Драбівського району була розроблена педагогічною радою школи, затверджена загальношкільною конференцією і є складовою частиною роботи експериментального майданчика при Степанівській ЗОШ I-II ступенів.

Отже, державно-громадське управління освітньою системою села має два напрями діяльності:

1. Забезпечення якісного функціонування освітньої системи.

2. Розвиток соціально-педагогічної системи освіти. Вдосконалення змісту, форм і методів освітньої діяльності.

Модуль ДГУ освітньою системою села має зовнішню і внутрішню структуру. Весь процес можна зобразити формулою: $МДГУ(з) + МДГУ(в) = ОСС$ (освітня система села).

Це об'єднання у межах села навчальних закладів дошкільної, загальної середньої освіти, позашкільної освіти, закладів культури, медицини, сільської бібліотеки, органу самоврядування, базових сільськогосподарських підприємств, підприємств-орендарів земельних паїв батьків учнів, фермерських господарств, підприємців у сфері торгівлі, асоціацій колишніх випускників школи, юридичних та фізичних осіб, які взаємодіють із школою.

Коротко зупинимось на функціях кожного інституту як суб'єкта сільського освітнього простору (ОСС).

Орган місцевого самоврядування (сільська рада і виконавчий комітет)

1. Сприяє виконанню законодавства щодо обов'язковості повної середньої освіти.

2. Проводить громадський огляд умов життя та утримання дітей-сиріт, напівсиріт, дітей з малозабезпечених сімей, неповних сімей.

3. Розробляє заходи щодо запобіганню дитячій бездоглядності, жебрацтву, сприяє працевлаштуванню випускників школи.

4. Виділяє субвенції з місцевого бюджету для поліпшення умов навчання і виховання учнів.

5. Підписує фахові періодичні видання.
 6. Залучає в педагогічний процес спеціалістів різних профілів для ведення гурткової роботи.
 7. Сприяє соціально-правовому захисту учасників навчально-виховного процесу.
- Орендари земельних паїв жителів села, фермерські господарства*
1. Надають добровільну грошову допомогу для зміцнення навчально-матеріальної бази навчального закладу.
 2. Беруть участь в оздоровленні дітей у пришкільному відпочинковому таборі «Непосиди».
 3. Здешевлюють харчування учнів школи, забезпечуючи заклад продуктами.
 4. Виконують соціальні угоди з місцевим органом самоврядування.
 5. Проводять профорієнтаційну роботу серед учнівської молоді з метою їх подальшого навчання у закладах I-II рівня атестації, де готують працівників для роботи в аграрному секторі.
 6. Допомагають транспортом для проведення робіт на пришкільній навчально-дослідній ділянці, завезенні палива у школу та ін.
 7. Виплачують іменні стипендії кращим учням школи.
- Будинок культури, сільська бібліотека*
1. Організовує корисне і цікаве дозвілля підлітків та молоді села (конкурси, творчі вечори, дискотеки, спортивні змагання тощо).
 2. Проводить роботу по залученню учнів школи до гуртків, які фінансуються із коштів місцевого бюджету.
 3. Займається підготовкою тематичних вечорів, заходів по вшануванню видатних людей, які народилися в Степанівці.
 4. Займається культурно-просвітницькою роботою серед учнів та їх батьків.
 5. Надає приміщення для проведення загальношкільних масових заходів (День школи, випускний вечір, концертні програми).
 6. Забезпечує учнів необхідною літературою для читання.
 7. Надає техніку для озвучення для проведення масових заходів.
- Дошкільний навчальний заклад*
1. Займається підготовкою та адаптацією дітей дошкільного віку до навчально-виховного процесу в початковій школі.
 2. Бере участь у роботі творчої лабораторії вчителів початкових класів та вихователів ДНЗ.
 3. Співпрацює з педагогічним колективом школи та батьками майбутніх учнів.
 4. Виконує вимоги Закону України «Про дошкільну освіту» щодо повного охоплення дітей села якісною дошкільною освітою.
 5. Бере участь у розробці Концепції державно-громадського управління освітньою системою села.
 6. Працює над проблемою наступності між дошкільною ланкою та початковою освітою.
 7. Забезпечує належні санітарно-гігієнічні, матеріально-технічні, психолого-педагогічні умови для дітей різних вікових груп.
- Сільський фельдшерсько-акушерський пункт*
1. Сприяє розвитку системи виховання, спрямованої на формування у підлітків та молоді відповідального ставлення до профілактики захворювань, репродуктивного здоров'я, планування сім'ї.
 2. Вирішує проблему підвищення загальної санітарно-гігієнічної культури школярів та їх батьків.
 3. Формує відповідальне ставлення щодо дотримання правил особистої гігієни.
 4. Проводить інформаційно-просвітницьку роботу по формуванню здорового способу життя.
 5. Організовує заходи, які спрямовані на виконання нормативно-правових актів, що стосуються збереження життя та здоров'я дітей.

6. Проводить профілактичні щеплення та медичні огляди учнів школи.

Дільничий інспектор міліції

1. З метою запобігання скоєння учнями адміністративного порушення або кримінального злочину проводить профілактичні заходи серед підлітків та молоді.

2. Проводить рейди-перевірки закладів торгівлі щодо недопущення продажу спиртних та тютюнових виробів неповнолітнім.

3. Веде роз'яснювальну роботу серед неповнолітніх по попередженню вчинення злочинів.

4. Веде лекторій для батьків дітей шкільного віку на тему: «Попередження адміністративних порушень та кримінальних злочинів у мікрорайоні школи».

Відділ освіти Драбівської районної державної адміністрації

Є структурним підрозділом районної державної адміністрації, який утворюється головою районної державної адміністрації і підпорядковується голові державної адміністрації та Головному управлінню освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації. Відповідно до нашого дослідження відзначаємо деякі функції відділу освіти:

1. Здійснює керівництво роботою навчальних закладів, що належать до сфери управління органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

2. Затверджує Положення про створення освітньої системи села Степанівки.

3. Координує роботу навчального закладу, сім'ї та громадськості, пов'язаної з навчанням та вихованням дітей, організацією їх дозвілля.

4. Організовує харчування дітей у навчальному закладі за рахунок бюджету та залучених коштів.

5. Сприяє навчально-методичному, фінансовому та матеріально-технічному забезпеченню загальноосвітньої школи.

6. Вносить пропозиції щодо застосування експериментальних навчальних планів і програм.

7. Сприяє діяльності органів державно-громадського управління сучасною сільською школою.

Асоціація випускників школи

1. Поводить заходи щодо посилення виховного потенціалу освітньої системи села.

2. Проводить зустрічі колишніх випускників з учнями та педагогами.

3. Створює позитивний імідж випускника школи.

4. Веде картограму успіхів колишніх випускників школи.

Державно-громадське управління сучасною сільською школою розглядаємо як послідовний, відкритий у просторі й неперервний у часі процес, який має забезпечувати кожному вихованцю таке навчання, яке б дало змогу отримати якісну освіту, виходячи з особистих потреб і соціальних вимог суспільства, сприяти загальному розвитку особистості.

Сучасна сільська школа повинна працювати над оновленням функцій управління, до яких відносять організаційну, діагностичну, прогностичну, відновлювальну, узгоджувальну, координуючу, контрольну-інформаційну тощо.

Організаційна функція передбачає удосконалення структури освітньої системи села, змісту діяльності різних рівнів і підрозділів, управління нею. Здійснюється вона під час підготовки та реалізації планів науково-методичної роботи, визначення контингенту учасників ДГУ на всіх рівнях і в усіх формах. Особливе значення для успішної реалізації цієї функції має координація діяльності з інститутами післядипломної педагогічної освіти і науково-методичними центрами, районними методичними кабінетами, курсами при навчальних закладах, кафедрами університетів і педагогічних інститутів, районними і шкільними методичними об'єднаннями, залучення до розробки проблем управління сільською школою кадрів наукових підрозділів, органів освіти.

Діагностична функція вимагає постійного вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності керівництва школою, що виявляється в узагальненому результаті їхньої праці, та вимогами суспільства до діяльності працівників освіти. Реалізація цієї

функції викликає необхідність оволодіння сучасними методами психолого-педагогічних досліджень та регулярного їх застосування для збору та обробки інформації про знання, вміння та навички з проблеми управління школою на державно-громадських засадах. Вивчення реального стану управлінської діяльності сучасною школою є необхідною умовою для науково обгрунтованої розробки головних напрямів, змісту й методів, на найближчу та далеку перспективи, вдосконалення науково-методичної роботи. На жаль, досі діагностична функція ще не дістала належного розвитку в системі управління сільськими навчальними закладами. Назріла настійна необхідність удосконалення роботи щодо збагачення керівних кадрів як загальнотеоретичними, так і практичними знаннями, вміннями, навичками проведення соціально-педагогічних і психолого-педагогічних досліджень.

Прогностична функція системи ДГУ набуває особливо важливого значення в умовах реформування освіти та підвищення вимог до забезпечення якісного навчально-виховного процесу. Реалізація прогностичної функції - це особливий вид умовного передбачення, спеціальних розробок на перспективу, що має за мету підвищити ступінь наукової обгрунтованості науково-методичної роботи. Плануючи науково-методичну роботу, необхідно на основі вивчення інтересів і потреб соціуму, досягнень педагогічної науки і передового педагогічного досвіду передбачити проблеми, з якими зустрінеться школа в реалізації плану.

Ряд питань прогностичного плану державно-громадського управління щороку розглядається на секційних засіданнях серпневих конференцій педагогів.

Моделювальна функція освітньої системи полягає у розробці принципово нових положень навчально-виховної роботи в школі, формуванні та впровадженні моделей передового педагогічного досвіду, їх експериментальній перевірці, після якої вони можуть бути використані як зразки для впровадження. Відпрацювання нових моделей управління сучасною школою повинні здійснювати районні служби всіх рівнів спільно з кабінетами обласних інститутів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, кафедрами вищих і середніх педагогічних навчальних закладів, лабораторіями науково-дослідних інститутів системи АПН України.

Удосконалювальна функція спрямована на виправлення в діяльності керівників школою недоліків, пов'язаних з використанням застарілих методик, що не відповідають сучасним вимогам, потребам суспільства. Ця функція передбачає внесення відповідних знань до науково-методичної інформації з урахуванням потреб кожного регіону України, націлена на руйнування консервативних стереотипів мислення і способів дій, відмову від застарілих умінь і навичок.

Погоджувальна функція спрямована на подолання дублювання, паралелізму змістового, часового і науково-методичного характеру. Реалізація координуючої функції закладається, насамперед, у циклограмах роботи відділу освіти і районного методичного кабінету, що розробляються на кожен рік.

Досвідна функція спрямована на інформування працівників закладів освіти, батьків, громади села щодо впровадження у практику досягнень науки, передового педагогічного досвіду. Підвищення ролі цієї функції зумовлюється необхідністю розширення інноваційного освітнього простору.

Контрольно-інформаційна функція освітньої системи полягає в забезпеченні стабільного зворотного зв'язку, в оцінці відповідності й наслідків управлінської діяльності завданням та вимогам якості освіти. Реалізація названої функції спрямована на пошук, обробку, аналіз і систематизацію інформації про стан діяльності школи як соціально-педагогічної системи, здійснення зворотного зв'язку та контролю.

Державно-громадське управління сучасною сільською школою крім того включає такі взаємопов'язані та взаємообумовлені компоненти:

- всебічне інформування педагогів, батьків, громадськості про сучасні наукові і педагогічні досягнення;
- формування бажання працювати і керувати по-новому;
- оволодіння змістом та методикою інноваційних педагогічних технологій;
- освоєння технологій розробки та застосування педагогічних інновацій;

- моніторинг готовності вчителя до використання інновацій;
- моніторинг результативності діяльності державно-громадських інституцій в процесі управління школою.

Задля виконання цих завдань упроваджуються нові технології в процес управління:

1. Особисто орієнтовані технології.
2. Проблемно-діалогічне навчання.
3. Навчання за принципом модульності.
4. Комп'ютерно-телекомунікаційні технології.
5. Інформаційні технології в управлінні школою.
6. Організація роботи над проектом.
7. Дистанційне навчання.

Використання цих технологій забезпечує ефективність упровадженої нами моделі. Зміст моделі «Державно-громадське управління сучасною сільською школою» базується на таких основоположних принципах:

- актуалізація тенденцій модернізації освіти відповідно до державних та обласних програм розвитку освіти України;
- наступність і етапність різних форм ДГУ;
- взаємозв'язок та інтеграція наукових, психолого-педагогічних, методичних знань у процесі управління;
- трансформація потреб у психолого-педагогічних знаннях і необхідності їх актуалізації в процесі реалізації модулів соціально-педагогічної системи.

Освітня система утворюється з метою організації ефективної освітньої діяльності в межах села Степанівки. При цьому забезпечується рівний доступ дітей відповідного віку до якісної дошкільної та загальної середньої освіти за місцем проживання. Експериментальний майданчик при школі дозволяє ефективно використовувати творчий потенціал педагогів, працівників закладів культури, бібліотеки. Раціональне використання коштів місцевого бюджету, спонсорської допомоги сприяє забезпеченню матеріально-технічного оснащення суб'єктів освітньої системи села. У процесі створення даної концепції було проведено аналіз суб'єктів освітньої системи, прогнозування її діяльності. Внутрішній модуль державно-громадського управління передбачає участь громади у процесах управління школою; надання різних видів допомоги та безпосередню участь у визначенні потреб школи, реалізації програм, спрямованих на вирішення проблем, тісну взаємодію, співпрацю, постійний діалог двох суб'єктів управління: державного і громадського. Державно-громадська освітня система школи має такі характерні риси:

- участь громади у вирішенні проблем соціально-освітньої системи школи;
- використання матеріально-технічних та інтелектуальних ресурсів громади для вирішення питань забезпечення якісного освітнього процесу;
- залучення учнівського самоврядування до управління освітньою системою;
- соціальна активність школи;
- оптимальне використання ресурсів школи для громадських потреб;
- взаємодія між усіма організаціями й підприємствами зовнішньої освітньої системи.

Форми державно-громадського управління внутрішньою структурою освітньої системи:

Конференції, зібрання (батьківські збори) проводяться з метою інформування громадськості про рішення і діяльність органів управління освітнім процесом, публічної доповіді про діяльність школи, як соціально-педагогічної системи; виборів органів державно-громадського управління освітнім процесом. Річний звіт директора школи має особливе значення у забезпеченні відкритості і доступності інформації про діяльність системи освіти. Це аналітичний, публічний звіт перед батьківською і педагогічною громадою про стан і перспективи розвитку школи як соціально-педагогічної системи.

У період між конференціями в ролі вищого органу державно-громадського управління виступає державно-громадська рада школи. Рада освітнього закладу збирається чотири рази на рік. До ради школи входять представники педагогічної, учнівської, батьківської громади,

голова села, директор Будинку культури, завідувача фельдшерсько-акушерським пунктом, бібліотекар, керівник сільськогосподарського підприємства та ін.. Відповідно до теми нашого дослідження відзначаємо, що державно-громадська рада школи «об'єднує зусилля педагогічного, учнівського колективів, батьків, громадськості щодо розвитку навчального закладу та удосконалення навчально-виховного процесу, формує позитивний імідж школи та демократичний стиль управління, розширює колегіальну форму управління школою, підвищує роль громадськості у вирішенні питань, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу» [5]. Важливими є завдання ради - це підвищення ефективності навчально-виховного процесу у взаємодії з сім'єю, громадськістю, державними та приватними інституціями, підтримка громадських ініціатив щодо вдосконалення навчання та виховання учнів, творчих пошуків і дослідно-експериментальної роботи педагогів.

Актуальною формою управління школою є участь у ній батьківських комітетів. Вони відбивають думку широких верств батьківської громади. Метою діяльності комітетів є «захист законних інтересів своїх дітей в органах громадського самоврядування закладу, у відповідних державних, судових органах, а також надання допомоги педагогічному колективу в реалізації завдань загальної середньої освіти» [3]. Відзначаємо, що одним із завдань діяльності комітету є «всебічне зміцнення зв'язків між родинами, навчальним закладом і громадськістю з метою встановлення виховного впливу на дітей» [3].

Піклувальна рада - це орган самоврядування, «який формується з представників органів виконавчої влади, підприємств, установ, навчальних закладів, організацій, окремих громадян з метою залучення громадськості до вирішення проблем освіти, забезпечення сприятливих умов ефективної роботи загальноосвітнього навчального закладу» [4]. Одним з основних завдань піклувальної ради є співпраця з органами виконавчої влади, організаціями, установами, навчальними закладами, окремими громадянами, спрямована на поліпшення умов навчання і виховання учнів у загальноосвітньому навчальному закладі.

Реалізація Концепції ДГУ освітньої системи села можлива завдяки постійному діалогу між суб'єктами зовнішньої і внутрішньої структури досліджуваного модуля. Державно-громадська рада освітньої системи села делегувала повноваження управління школою педагогічній раді закладу.

Отже, нові соціально-економічні та політичні реалії привели суспільство до переосмислення ролі освіти в розвитку суспільства., змінили і продовжують змінювати його ціннісні орієнтири. Сучасна людина живе й діє в умовах, які вимагають для досягнення успіху високого професіоналізму, інтелектуального розвитку, вміння діяти самостійно, знаходити і використовувати новітню інформацію. Це й визначає високий рівень вимог до сучасної школи. Сучасна освіта повинна не тільки формувати базові й спеціальні знання, але й розвиток ініціативи, організаторських здібностей, досягнення поставлених завдань, вміння оцінювати й аналізувати соціальні наслідки своєї діяльності, орієнтуватися і адаптуватися в світі, що швидко змінюється. Тому розробка й упровадження альтернативних систем управління навчально-виховним процесом є проблемою перспективною для дослідження і практичного застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу (Затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 5 лютого 2001 року № 45).
2. Типове положення про раду загальноосвітнього навчального закладу (Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 159 від 27 березня 2001 року).
3. Примірне положення про батьківські комітети загальноосвітнього навчального закладу (Затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 2 червня 2004 року № 440).
4. Голубков В.П. Мониторинг развития региональной образовательной системы / В.П. Голубков, В.Г. Попков // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2001.- С.30
5. Плотніков Петро. Принципи, ідеї діяльності сучасного педагога-новатора / Петро Плотніков // Педагогіка і психологія професійної освіти. -2003.-№ 3.- С.52.

РОЗДІЛ 2. ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ГРОМАДИ

В. І. Чамата, директор;
О. П. Сідельнікова,
заступник директора з навчально-виховної
роботи Золотоніської загальноосвітньої
санаторної школи-інтернату І-ІІІ ступенів
Черкаської обласної ради

Анотація

У статті подано погляд автора на особливості організації партнерської взаємодії навчального закладу і громади. Розкрито особливості взаємодії Золотоніської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату І-ІІІ ступенів з батьками та громадою, роль співпраці школи та громади у формуванні ціннісних орієнтирів школярів.

ШКОЛА І ГРОМАДА – ПОТЕНЦІЙНІ ПАРТНЕРИ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Школа – це дзеркало суспільства, важливий соціальний інститут.

І. Кон

Сім'я — це суспільство в мініатюрі, від її цілісності залежить безпека всієї людської спільноти.

А. Адлер

Є неминучий зв'язок між тим, що відбувається в школі, і тим, що відбувається у суспільстві, на вулицях, вдома. Завдання сучасної школи – зробити цей зв'язок позитивним, використати усі його можливості, весь його потенціал. Сучасна школа повинна дати учням не тільки певні вміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-активну особистість, яка після закінчення школи знайде своє місце у житті, зможе сама вносити позитивні зміни у суспільне життя, допомагати людям змінювати на краще їх життя. Сім'я і школа, школа і громада — потенційні природні партнери у вихованні дітей.

А. С. Макаренко писав: «Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все і більше за все – люди. З усім найскладнішим світом оточуючої дійсності дитина входить у безкінечну кількість відносин, кожні з яких розвиваються, переплітаються з іншими відносинами, ускладнюються фізичним і моральним зростанням самої дитини... Направити цей розвиток і керувати ним – завдання керівника» [6, с 316-317]. Сучасна громадсько активна школа має базуватися на положенні американського діяча в галузі освіти Джона Д'юї: «Освіта не є підготовкою до життя, освіта є саме життя» [9]. Громадсько-орієнтована освіта збирає разом усіх небайдужих з метою виявлення потреб громади та підвищення якості життя. Вона дає можливість місцевим громадським організаціям стати активними партнерами при вирішенні проблем освіти та громади. Без підтримки громади, сім'ї школа не зможе реалізувати основних завдань, які стоять перед нею:

- всебічний розвиток людської особистості;
- засвоєння системи знань;
- розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення, раціональної організації навчальної праці;
- вироблення вміння самостійно здобувати знання;
- готовність до застосування знань, умінь та навичок в практичній діяльності;
- громадянське, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, екологічне, фізичне виховання особистості.

Мета сучасного освітнього процесу — не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й сформувати громадянина,

патріота; інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти асоціальним впливам, вправлятися з особистими проблемами, творити себе і оточуючий світ [7].

У «Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» визначено, що досягнення поставленої мети освіти передбачає реалізацію ряду завдань, серед яких є такі, яких можна досягти лише у громадсько-активній школі:

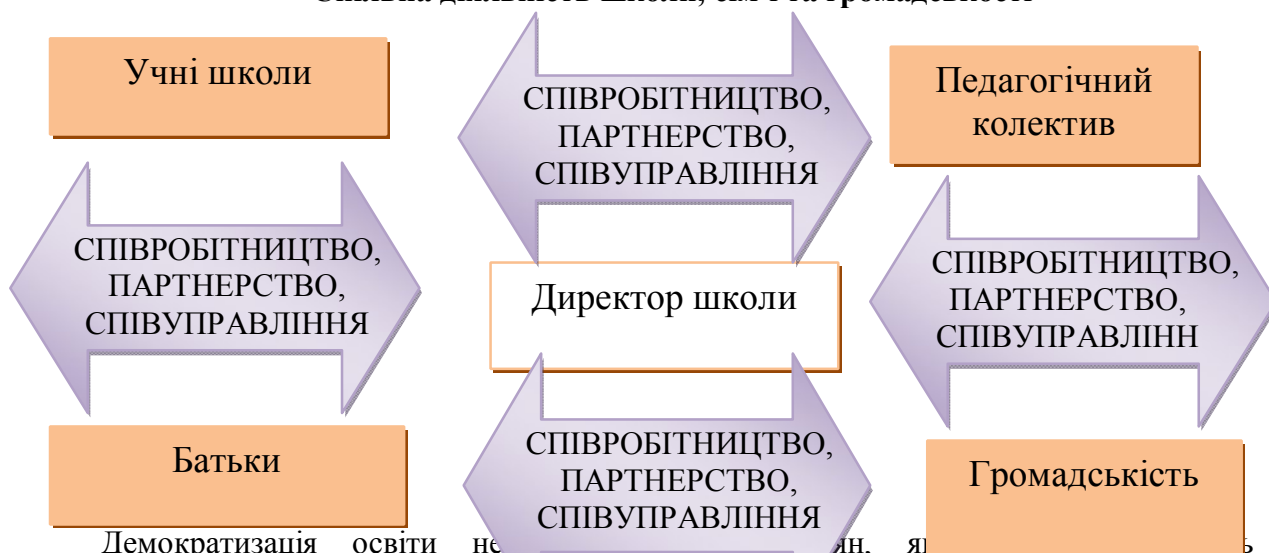
- реалізація у процесі роботи особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного, творчого та компетентнісного підходів до організації виховного процесу в шкільному та класному колективах;
- оптимальне поєднання форм організації виховної роботи: індивідуальної, групової, масової;
- створення належних умов для особистісного зростання кожного вихованця (створення ситуацій успіху та підтримки), його психолого-педагогічний супровід;
- співпраця з органами учнівського самоврядування, дитячими громадськими організаціями;
- інтеграція зусиль батьківської громади позашкільних закладів, представників державної влади, громадських та благодійних організацій, правоохоронних органів та установ системи охорони здоров'я [7].

У навчально-виховному процесі головний акцент має переноситись із засвоєння певної кількості знань на виховання особистості з урахуванням її унікальної природи, і вже на цій основі формувати у неї моральні цінності, творчу і самотворчу діяльність [7, с.6].

У сучасній школі виховання учнів здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь навчально-виховний процес, ґрунтується на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави. Взаємодія школи та громадських організацій має будуватися на основі партнерства, демократії та взаємопідтримки.

Громадсько-орієнтована освіта дає можливість для місцевих мешканців, громадсько-активних шкіл, місцевих організацій та установ стати активними партнерами при вирішенні проблем громади та освіти. Вона залучає все місцеве населення.

Спільна діяльність школи, сім'ї та громадськості

Демократизація освіти неможлива, якщо ми не будемо керуватися демократичними принципами. Навіть якщо ми зможемо створити демократичну школу, якщо всі зацікавлені в цьому співучасники навчально-виховного процесу — учні, вчителі та батьки — не братимуть активної участі в цьому. «Таку можливість дає самоврядування: учнівське, вчительське, батьківське» [3, с.23]. У сучасних умовах надзвичайно актуальною та вкрай важливою є співпраця школи і сім'ї. Економічні проблеми держави поставили більшість сімей на рівень виживання, тому залучення батьків до школи, привернення їх до спільних проектів є одним із першочергових завдань сучасної школи.

У чарівному, екзотичному куточку м. Золотоноші знаходиться загальноосвітня санаторна школа-інтернат. Це рідний дім для багатьох дітей із неспецифічними захворюваннями органів дихання (хронічні пневмонії, бронхіти, бронхіальна астма, різні форми алергічних респіраторних захворювань).

Наша школа – це рідний дім, де живуть, оздоровлюються і навчаються діти, які потребують особливої уваги, умілого підходу, високої професійної майстерності, великої любові до дітей.

• **Стратегічні завдання школи**

1. Сформувати організаційно-функціональну систему інтелектуально-творчої діяльності вчителів та учнів в умовах особистісно зорієнтованого навчання в школі повного дня.

2. Створити відповідне дидактичне середовище для реалізації ідеї особистісно зорієнтованого навчання в школі.

3. Оновити навчально-виховний процес, педагогічні технології на основі провідних ідей педагогіки.

4. Створити умови для формування пізнавальних інтересів, суспільно-значущих мотивів діяльності вихованців.

5. Забезпечити психологізацію та соціологізацію навчально-виховного процесу.

6. Спрямувати зміст виховної роботи на формування особистості.

7. Створити умови для формування людини економічно вільної, підприємливої, з належно розвинутих почуттям моральної та правової відповідальності, із сформованою екологічною орієнтацією.

8. Створити цілісну систему «Учитель – Вихователь – Лікар – Учень», що передбачає навчання, виховання і оздоровлення учнів.

9. Створити умови для розвитку здорової особистості, що виявляє відповідальність за збереження власного здоров'я.

Для успішної реалізації цих завдань школа постійно співпрацює з батьками, різними громадськими організаціями. За останні роки у школі-інтернаті зав'язалася тісна співпраця з Черкаським обласним відділенням Дитячого фонду та Золотоніським міськрайонним відділенням Дитячого фонду. Саме за сприяння Дитячого фонду наші учні стали учасниками обласних заходів з нагоди святкування дня Святого Миколая (2007 — 2008 роки), конкурсу учнівських робіт «Великі українці Черкащини» (2010 рік), конкурсу учнівських науково-дослідницьких робіт «3 днем народження, Черкащино!»

06 лютого у приміщенні Золотоніського районного Будинку культури відбулося підбиття підсумків конкурсу творчих і наукових робіт, присвячених життю і діяльності історичних постатей Черкащини «3 Днем народження, Черкащино!», що був приурочений 60-річчю утворення області. Захід організовано головою правління Золотоніського відділення Дитячого Фонду України Вірою Кулініч за підтримки районної ради та райдержадміністрації. Проведення такого науково-творчого заходу мало на меті підвищити рівень національно-патріотичного виховання учнівської молоді та привернути їхню увагу до видатних історичних постатей минулого та сучасного Золотоніського краю. У конкурсі взяли участь і учні нашої школи: Катя Гончаренко, учениця 11 класу; Юля Сідельнікова, учениця 10 класу; Сніжана Пугач, учениця 11 класу; Володимир Петровський, учень 10 класу. Під час урочистостей голова правління Дитячого фонду України Валентина Симоненко привітала конкурсантів та вручила благодійникам Золотоніського району пам'ятні медалі та кришталеві відзнаки «Серце віддаю дітям».

У святковому концерті взяли участь учні нашої школи Софійка Фляк, хореографічний колектив дівчаток 10 класу, Сніжана Пугач та випускниця школи, а тепер Інтерн-стоматолог Маша Карагодіна. Вітаючи конкурсантів та запрошених, голова районної ради Микола Собченко зауважив, що для всіх присутніх батьківщина починається з батьківської хати, села або міста. «Ось чому завжди потрібно пам'ятати звідки ти родом, досліджувати історію свого рідного краю, адже це частинка нашого життя, нашої величної України», – наголосив Микола Собченко. Ці проекти Дитячого фонду допомогли розкрити здібності близько 25 школярів. Крім того, за останні п'ять років наші вихованці стали учасниками благодійних

концертів, ініціаторами яких було Золотоніське міськрайонне відділення Дитячого фонду. Подібні заходи формують у дітях такі якості:

- відповідальне ставлення до своїх обов'язків;
- співпереживання та вміння відчувати чужий біль;
- відчуття власної можливості допомогти своїм ровесникам, результатом якого є власне самоствердження.

У школі постійно практикується проведення тренінгів, дискусій з проблем громадянської освіти та формування у школярів ціннісного ставлення до власного здоров'я із залученням представників міської юстиції, служби у справах дітей та молоді, інспекторів ДПС. Із залученням служби у справах дітей проходять заходи із профілактики шкідливих звичок та правопорушень.

Від співпраці школи із громадськими організаціями є безсумнівна користь для учнів, для батьків, для школи та громадськості.

Користь для учнів:

- збереження фізичного та психічного здоров'я;
- покращення успіхів у навчанні, посилення інтересу до навчання;
- покращення поведінки та активна участь у житті класу;
- участь у діяльності учнівського самоврядування;
- регулярне відвідування школи;
- самостійне та якісне виконання домашніх завдань;
- розкриття та розвиток учнівських талантів;
- формування позитивної мотивації до навчання;
- формування у школярів вміння приймати виважені рішення, послідовно обстоювати свої права;
- формування свідомого ставлення до системи настанов і цінностей, активної позиції щодо участі в демократичних перетвореннях;
- усвідомлення учнями абсолютної цінності прав людини, свободи особистості;
- формування досвіду участі у громадських справах, у різних формах прямої демократії;
- формування лідерства, виявлення, розвиток та використання лідерських здібностей школярів.

Користь для батьків:

- усвідомлення позитивного впливу на освіту своїх дітей;
- глибше розуміння роботи школи;
- розвиток спілкування між батьками, дітьми та педагогами на основі співпраці;
- залучення батьків до навчання дітей вдома;
- спонукання батьків до підвищення рівня своєї освіти;
- допомога у організації шкільних заходів, відвідування шкільних подій;
- популяризація національної культурної спадщини.

Користь для вчителів:

- розуміння батьками роботи вчителя;
- допомога батьків у формуванні у школярів мотивації до навчання;
- зменшення втрат навчального часу на вирішення проблем дисципліни;
- глибше розуміння культури школи та громади.

Користь для школи:

- підвищення ефективності роботи школи;
- зміцнення і поглиблення позитивних стосунків між школою і сім'єю;
- надання підтримки школі з боку громади та батьків;
- розвиток обдарованості дітей;
- фінансова підтримка для школи;
- підвищення авторитету школи.

Користь для громади:

- залучення учнівської молоді до проведення громадських акцій, масових заходів;
- зміцнення і поглиблення позитивних стосунків між школою, громадськістю та сім'єю.

Школа постійно звітує про свою роботу перед батьками. Співпраця – це постійні спільні інвестиції. Вона передбачає залучення батьків у життя їх дитини в школі (як навчається дитина в школі, її досягнення і загрози її розвитку, як батьки можуть сприяти виправленню ситуації); залучення батьків до життя класу їх дитини та школи; залучення школи до життя родини школяра. «Для кожної з цих трьох ліній можлива подальша сегментація. Без шкоди для рівноправності стосунків між батьками і школою слід звернути увагу на фундаментальну відмінність у кінцевій відповідальності школи і батьків, яка і надає певної асиметричності взаємовідносинам: кожен із партнерів відіграє провідну роль у власному середовищі: батьки – вдома, школа – у школі». [2].

Батьки, вчителі та вихователі повинні стати партнерами, активними співучасниками творчого процесу виховання учнів. Педагогічний колектив нашої школи ставить своїм завданням дати батькам якомога більше знань про виховання, вікові особливості дітей. Родинне виховання тільки тоді ефективне, коли батьки разом з учителями володіють сучасними педагогічними знаннями й уміннями, застосовують їх практично. У школі і сім'ї спільні проблеми і турботи — це проблеми дітей і турбота про дітей. Завдання батьків і вчителів — шукати шляхи їхнього розв'язання. Тому всі питання мають вирішуватися на основі партнерства, спільно. Спільна відповідальність і співпраця — ось що лежить в основі стосунків «школа — батьки». З метою найширшого залучення батьків до справи виховання дітей у нашій школі проводяться спільні екскурсії, родинні свята, волонтерські акції, походи. Традиційним у нашому закладі стало проведення щороку спільно з батьками свята смачної каші.

Важливим компонентом громадсько активної школи є волонтерство. У сучасних умовах волонтерська діяльність наших школярів надзвичайно активізувалася. Вона проходить за підтримки громадських організацій. Діяльність волонтерів нашого навчального закладу спрямована на:

- надання посильної допомоги людям похилого віку;
- вітання зі святами;
- пропаганду здорового способу життя;
- збір матеріалів про історію школи, учасників Великої Вітчизняної війни, героїв Майдану та воїнів АТО;
- організацію патріотичних акцій;
- просвітницьку роботу.

Батьки, учителі та інші члени громади, які залучені до волонтерських акцій, спільно присвячують свій час важливим акціям та проектам. Діти вчать за власним бажанням віддавати свій час, енергію, знання, сили, досвід на проведення діяльності, яка приносить користь іншим людям, громаді, суспільству. Волонтерство базується на принципах добровільного вибору, активній участі школярів у житті суспільства і сприяє соціальному розвитку школярів.

Плануючи мету, зміст і форми виховання, ми вибудовуємо виховну систему таким чином, щоб створити умови для опосередкованого впливу на свідомість дитини через організацію соціальної взаємодії. Волонтерська діяльність слугує вирішенню екологічних проблем, захисту громадянських прав, організації спортивних і культурних заходів, допомогу ветеранам, людям похилого віку, інвалідам, малозабезпеченим, соціально незахищеним тощо. Волонтерство спирається на потребу людини в участі в житті громади. Для школи це чудова можливість соціалізації дитини та її громадського виховання. Волонтером може бути будь-який учень від 1 по 11 клас, будь який небайдужий тато чи мама. Головне, щоб така особистість володіла такими рисами, як відповідальність та небайдужість. Волонтери беруться за ті сфери діяльності, на які не передбачене фінансування, саме співпраця з громадськими організаціями є дуже важливою.

Ефективним засобом роботи з дітьми є використання методу проектів, який дає можливість досягти максимального результату завдяки тісному поєднанню навчально-виховного процесу з суспільним життям. Результатом роботи над проектом є соціальний

ефект. Проекти, які реалізуються у нашому навчальному закладі, різні за своїм спрямуванням, тривалістю та складністю. Через них ми залучаємо дітей до виконання корисних справ, деякі з яких з них виходять далеко за межі школи. Найчастіше цінним для нас виявляється не сам проект, а можливість залучити дітей до виконання різноманітних завдань та той досвід, який вони при цьому отримують. Під час участі в проектах у школярів розвивається вміння бачити себе з боку, критично мислити, співпрацювати з іншими членами колективу та громади, реально оцінювати свої можливості, самовдосконалюватися, вчаться вмінню спілкуватися з дітьми різних вікових категорій та дорослими людьми. «Усе це сприяє успішному входженню дитини в суспільство» [7, с. 187]

Найдієвішими проектами, до яких були залучені представники громадськості, стали такі:

- проект «Шкільний театр»;
- проект «Шкільна газета»;
- проект «Подаруй мені тепло своїх долонь»;
- проект «Оберіг для воїна»;
- проект «Алея Небесної Сотні»;
- проект «Україна єдина».

Участь у проектах дає можливість вирішити наступні завдання: залучення школярів до розв'язання гострих соціальних проблем, розвиток їх свідомості, підвищення соціальної активності, пошук та опанування концепції власної поведінки, розвиток творчих здібностей дітей; формування навичок здорового способу життя, боротьба з негативними проявами в молодіжному середовищі; залучення до діяльності в театрі учнів з «групи ризику»; допомога підліткам адаптуватися в соціумі; формування активної життєвої позиції; виховання гордості та поваги до духовних надбань людства.

З давніх часів школа розвиває партнерські відносини. Партнерство – це побудова та розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, вихователями, учнями, членами громади і спонсорами для спільного вирішення загальних проблем. Партнерство на базі школи — це можливість поліпшити імідж школи, можливість залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, для задоволення потреб і інтересів громади. Партнерство школи і громади сприяє розвитку демократії в освіті.

Отже, партнерська взаємодія школи та громади сприяє розвитку інноваційних освітніх програм, слугує вдосконаленню професійної майстерності педагогічних працівників, переорієнтації на особистість учня, на формування активної громадської позиції, відповідальності перед собою та перед громадою за прийняті рішення. У результаті партнерства школи та громади потенціал школи використовується ефективніше в інтересах усіх мешканців громади. Громадсько-активна школа більше отримує реальної допомоги від місцевої громади, спонсорів та влади. Громадсько-активні школи допомагають дитині відчувати себе активною частиною Всесвіту, забезпечують її успішну соціалізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. — Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. — Наук. видання. — Київ: Либідь, 2003. — 344 с.
2. Бойченко К.В. Взаємодія школи та громади в управлінні школою: європейський досвід та українські перспективи / К. В. Бойченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу — <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/267/1/Boychen.pdf>
3. [Вукіна Н. Самоврядування: учнівське, вчительське, батьківське / Н.Вукіна // Директор школи. — 2005. — № 39. — С. 23.](#)
4. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. — 2-е вид. / С. Г. Карпенчук. — Київ: Вища школа, 2005. — 343 с.
5. Макаренко А.С. Книга для батьків / А. С. Макаренко. — Київ: Радянська школа, 1954.
6. Макаренко А.С. Пед. сочинения. у 8 т. / А. С. Макаренко. — Москва: Педагогика, 1983-1986, т. 3 – с.397.)

7. Основні орієнтири виховання учнів 1 — 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Затверджено **наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 31.10.2011 №1243**.
8. Школа — центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду збереження освітніх послуг у сільській місцевості. Збірник наукових статей та доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару 26 - 27 березня 2011 року, м. Луганськ / Редакційна колегія: О. М. Дрепіна О. В. Переходченко В. В. Щербаченко Рецензенти: Л. Ц. Ваховський О. П. Песоцька – с. 187. К. В. Бойченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу - http://totalaction.org.ua/sites/default/files/EUCCI_APD%281%29.pdf

О. П. Загоруйко,
методист Уманського міського центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської
молоді

Анотація

Школа, як осередок громадянської освіти, має сприяти розвитку демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань, гідності та відповідальності молодих людей, усвідомленню і визнанню ними демократичних принципів життя та пріоритету прав людини.

Певні демократичні та громадянські цінності діти засвоюють, беручи участь у повсякденному житті школи, спільноти, громади. При цьому навчальний заклад може виступати як модель світу дорослих, що є однією із форм впровадження громадянської освіти.

Виховання дітей має будуватися як демократична громада, здатна до самоврядування і саморегуляції.

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Наприкінці ХХ століття розвинені країни світу поставили собі за мету прискорити перехід від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – громадянського та інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є моральність, знання та інформація.

А.В. Петровський

Пріоритетними напрямками розвитку сучасного суспільства є активні соціальні зміни та перетворення, що ґрунтуються на принципах відкритості, діалогічності, природовідповідності, цінності унікального потенціалу кожної особистості, толерантності та творчості в умовах інформаційного середовища. Потік інформації неможливо ані зупинити, ані контролювати, і саме завдяки цьому молоде покоління стало найбільш поінформованим з усіх поколінь, що існували до того. Замість безнадійних спроб запровадити цензуру або штучні обмеження, доцільним видається вчити молодь критичного мислення, вчити декодувати інформацію, отриману з різних джерел, формуючи навички багатоперспективного сприйняття дійсності, вчити стратегіям уникнення маніпуляцій[2].

На сьогоднішній день серед підлітків та молоді спостерігається тенденція бачити себе, швидше, в якості споживача, ніж громадянина в суспільстві загального добробуту. Процес розвитку громадянської компетентності спрямований на те, щоб покоління молодих громадян було готове і мало необхідні знання та навички для того, щоб грати активну роль у демократизації своїх громад, суспільства в цілому, а також всієї країни. Школа і суспільство

не є розрізненими структурами, це цілісна синергетична система. Партнерство між школою та громадою сприяє розвитку активної життєвої позиції учнів, активізації громадян у вирішенні власних проблем, реалізації концепцій освіти громади та навчання впродовж усього життя.

Громадянська освіта є важливим компонентом демократичних перетворень тому, що звертається до проблем побудови системи, яка визначає і встановлює єдині «правила гри» для організацій та індивідів. Громадяни перехідних суспільств потребують вміння оцінювати конкуруючі пропозиції політики та ідей. Школа, як осередок громадянської освіти, має сприяти розвитку демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань, політичних умінь, гідності та відповідальності молодих людей, усвідомленню і визнанню ними демократичних принципів життя та пріоритету прав людини.

Відтак, розбудова сучасної системи громадянської освіти набуває надзвичайної актуальності, що обумовлена такими реаліями політичного життя України:

- спонтанністю, неузгодженістю та безсистемністю зусиль, спрямованих на демократизацію суспільного життя;

- небезпечно низьким рівнем суспільного прийняття демократичного ладу та довіри до нього;

- недемократичністю відносин між державою та суспільством і державою та особою.

Демократія – це триваюча спроба відтворити сферу громадянського стану. Отже Україні потрібна така система громадянської освіти, яка б сприяла переходові до демократії, становленню демократичних норм і цінностей особистості та суспільства, заохочувала громадян мислити критично та незалежно.

Громадянська освіта базується на тих же загальнопедагогічних і дидактичних принципах, що й освіта в цілому. Проте, переважаючими для неї на даному етапі є демократичність, що означає виховання духу соціальної солідарності, справедливості, вміння конструктивно взаємодіяти із суспільством та приймати рішення; передбачає діалогічний характер освіти, суб'єктно-суб'єктні відносини між педагогами і учнями, атмосферу взаємоповаги та довіри у шкільному колективі, відкритість і зв'язок школи з іншими агентами процесу соціалізації (сім'єю, дитячими і молодіжними громадськими організаціями, засобами масової інформації, церквою тощо) [4].

Сучасна школа сьогодні повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, але й виховати адаптовану в соціумі та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи займе успішне місце в житті. Насамперед в школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватися в безлічі співтовариств і робити правильний вибір, тому що вже в шкільному віці формується світогляд дитини, як громадянина. Але не лише знання теорії формує в учнів активну громадську позицію. Сполучення мікросередовища всередині школи з реальною дійсністю навколо неї. Громадсько-активна школа не буде відгороджувати учнів від реального життя, а навпаки, включатиме це життя у навчально-виховну діяльність, створивши єдине поле громадського виховання не тільки учнів, але і всіх учасників освітнього процесу.

Роль школи в процесі формування демократичного менталітету, безумовно, є центральною. Практично всі країни зі стійкими демократичними традиціями в тій або іншій формі використовують освітні установи для цілей демократичної освіти та навчання. У школі закладаються трудові навички, дитина вчиться соціальній взаємодії, тут у неї виробляються життєві цінності, формується уявлення про свою роль як особистості та громадянина. Для того, щоб навчання стало демократичним, не потрібно обмежуватися спеціальними заняттями та курсами, відведеними для цих цілей, а потрібно виробити загальну концепцію комплексного підходу до навчання, якою зможе користуватися кожен викладач, незалежно від предмета і вікової групи учнів, з яким він працює[3].

В умовах розвитку демократичного суспільства особливого значення набуває одне з головних завдань шкільної освіти — формування культури міжособистісного спілкування, ставлення учнів одне до одного, виховання вмінь. У зв'язку з цим виникає потреба в

підвищенні якості, доступності та конкурентоспроможності шкільної освіти як осередку громадянського виховання, демократизації суспільного устрою [1].

Демократизацію навчальної діяльності пропонується почати зі знайомства з принципами громадсько-орієнтованої освіти, що стали фундаментом моделі громадсько-активних шкіл. Потім дати можливість обговорити педагогам, як вони розуміють демократизацію школи, виділити і розглянути основні характеристики поняття «демократизація», познайомитися з реальним досвідом, а також побачити, які проблеми стоять перед школою в процесі демократизації і які можливі шляхи їхнього вирішення.

Але демократії не можна навчити, якщо просто розповідати про це на уроках і додаткових заняттях. **У характеристику демократичного уроку входить:**

- активна участь кожного;
- заохочення лідерства;
- створення демократичної атмосфери;
- багатобічний розвиток і виховання учня;
- широке використання інтерактивних методів;
- рівність можливостей, де кожен учень може одержати найвищу оцінку;
- відкритість і співробітництво;
- пріоритет самооцінки як умова успішного навчання;
- критичне мислення;
- гнучка структура уроку.

Звідси видно, що важливим елементом демократизації школи є взаємозв'язок усіх учасників педагогічного процесу, особливо «учитель-учень», а також відношення і готовність кожного до демократичних перетворень у школі.

Демократизація виховного процесу — ще один з елементів, через який реалізується компонент «Демократизація громадсько-активної». Навчальні заклади можуть надати можливість для демократичної діяльності та навчанню демократії не тільки в класі. Позакласна робота дозволяє учням працювати разом заради єдиної мети, формує вміння правильно обирати лідера і приймати важливі рішення. Дискусійні клуби, у яких заохочується прагнення учнів відігравати активну роль у суспільних справах, висловлювати свою думку і поважати думку інших, сприяючи розвиткові розуміння навичок демократії.

Певні демократичні та громадянські цінності діти засвоюють, беручи участь у повсякденному житті школи, спільноти, громади. При цьому школа може виступати як модель світу дорослих, що є однією із форм впровадження громадянської освіти. Практичною школою демократії для учнів має стати учнівське самоврядування. Воно формує навички проведення передвиборчих кампаній, участі у виборах, розробки і реалізації власної політичної програми, апеляції до владних структур з метою захистити свої права, ефективної взаємодії з владою. Органи учнівського самоврядування мають ініціювати розробку кодексу поведінки учня, його демократичне обговорення і подальше чітке дотримання, здійснюючи тим самим правову підготовку учнів, вести пошук ефективних шляхів співпраці зі шкільною адміністрацією.[4]

Різні варіанти учнівського самоврядування присутні практично у всіх загальноосвітніх закладах. Школярі на практиці вчать демократії. Органи учнівського самоврядування дають учням право голосу в керівництві школою, що дозволяє їм впливати на рішення, які стосуються безпосередньо них, самим організовувати життєдіяльність у школі. Критеріями розвитку учнівського самоврядування є включення учнів у загальне керування школою, здійснення поточного і стратегічного планування діяльності, свідомість відповідальності за реалізацію спільних цілей. Сутність самоврядування полягає в тому, щоб знайти кожному напрямкові та справі своїх організаторів, уточнити права й обов'язки кожного. Важливо і те, щоб кожен член учнівського колективу пройшов школу самоврядування в традиційних органах, у постійно діючих або тимчасово повноважних підрозділах. Величезне значення має і наступність[3].

Виходячи з цього, слід зазначити, що в колективі Уманського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (далі УМЦЕНТУМ) працює учнівське самоврядування – планета «ЕКОСВІТ», де кожен член колективу має право на власну точку

зору, педагоги діляться досвідом, висвітлюються пропозиції. В закладі проводиться робота з формування та розвитку учнівського демократичного самоврядування на основі учнівського активу – Ради юннатів, яка є вищим представницьким та розпорядчим органом учнівського самоврядування в УМЦЕНТУМ та має повноваження. **Разом з адміністрацією Рада юннатів проводить регулярні засідання де розглядаються та вирішуються наступні питання:**

- організація та проведення масових заходів УМЦЕНТУМ (виставки, конкурси, акції, десанти тощо);
- заохочення та нагородження кращих вихованців;
- затвердження правил поведінки вихованців;
- проведення заходів з метою виховання екологічної свідомості та екологічної культури серед учнівських колективів.

Рішення які приймаються на засіданнях Ради юннатів є обов'язковими для виконання всіма учнівськими колективами ЦЕНТУМ, всі розпорядження приймаються спільно з директором.

Завдання які стоять перед колективом та адміністрацією закладу полягають в тому, щоб:

- працювати в атмосфері довіри та взаєморозуміння;
- заохочувати громадську ініціативу дітей;
- здійснювати правову підготовку вихованців;
- вести пошук ефективних шляхів співпраці з адміністрацією;
- розвиток лідерських та організаторських здібностей;
- здійснювати роботу з профілактики правопорушень.

Для організації повноцінної роботи дитячого активу в УМЦЕНТУМ проводяться тренінги семінари, гурткові заняття, що дають можливість отримати відповіді на різні питання та обмінюватися досвідом, висвітлювати свою діяльність у засобах інформації закладу, виступах, звітах.

Саме тут діти навчаються самостійно мислити, аналізувати, приймати рішення, поважати права інших. Виховується доброзичливість, відповідальність, патріотизм.

Робота триває щодня і сподіваємося, що описані заходи роблять гідний внесок у розвиток системи громадянської освіти в УМЦЕНТУМ, а в подальшому і України в цілому.

Навчальний заклад, як цілісний інститут, задає певний контекст реалізації ідей громадянської освіти. Безумовно, процес навчання правам людини та якісної освіти в області демократичного громадянства неефективний без безперервного підвищення рівня компетентності педагогів. Лише організаційними перетвореннями демократію в закладі створити неможливо, якщо дорослі люди самі не є демократами. Бути справжнім педагогом-демократом нелегко. Ним може бути тільки людина з мисленням, орієнтованим на людину і насамперед на дитину як на найвищу цінність, унікальну людську особистість.

Виховання дітей має будуватися як демократична громада, здатна до самоврядування і саморегуляції.

Нормативно-правовою базою громадянської освіти в Україні, яка сформована протягом останніх років, є певна сукупність правових актів різної юридичної сили, що врегульовують суспільні відносини в галузі освіти, зокрема збільшення впливу освіти на розвиток громадянського суспільства та демократичних процесів в Україні.

Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту» містять загальні положення щодо ролі освіти у вихованні громадянина, окреслюють засади, принципи освіти, що безпосередньо відповідають завданню формування демократичної громадянськості підростаючого покоління.

Базовим Законом України «Про освіту» (1996 р.) закладено концептуальні засади громадянської освіти. Підкреслено, що метою української освіти є «...формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору». «Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами» (преамбула закону). «Основними принципами освіти в Україні є: гуманізм, демократизм,

пріоритетність загальнолюдських цінностей; органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, традиціями; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті» (стаття 6).

У Законі «Про загальну середню освіту» (1999 р.) уперше згадується поняття громадянської свідомості як засади загальної середньої освіти. «Загальна середня освіта спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості шляхом навчання та виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях та принципах... на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави» (стаття 4). Цей закон також формулює завдання загальної середньої освіти, серед яких на першому місці – завдання виховання громадянина України. Деякі з визначених цим документом завдань безпосередньо розкривають зміст громадянської освіти: «виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина; реалізація права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань» (стаття 5).

Важливим, з точки зору демократизації школи в цілому, є положення цього акта і про сприяння розвитку громадянського самоврядування в загальноосвітніх навчальних закладах як одне з основних завдань органів управління системою загальної середньої освіти (стаття 39)[5].

Компонент «Демократизація» успішно розвивається в українських громадсько-активних школах, навчаючи навичкам демократії за допомогою дорослих наставників, учні стають дійсними громадянами з активною життєвою позицією, втілюючи отримані знання в повсякденному житті.

Тому, основними напрямками вдосконалення системи освіти для демократичного виховання підростаючого покоління повинні стати:

- розробка і запровадження нових програм, підручників та інших засобів навчання, тобто удосконалення змісту освіти;
- розвиток методики навчання громадянської освіти, зокрема активні й інтерактивні технології та методи навчання;
- розв'язання завдань громадянської освіти та виховання під час позакласної та позашкільної активності;
- організація демократичного шкільного життя, зокрема запровадження справжнього учнівського самоврядування;
- підготовка педагогічних працівників;
- забезпечення якості освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини;
- постійний моніторинг системи громадянської освіти.[5]

Лише за умов створення демократичного клімату в самій школі, можлива ефективна громадянська освіта. Практичним прикладом толерантності, взаємоповаги, відкритості, демократизму для учнів має бути стиль спілкування між адміністрацією та вчителями.

І допоки вчитель буде поважати людську гідність учня та його власну думку, доти він буде заохочувати учнів приймати демократичні рішення. А якщо залучити до співпраці зі школою ще й батьків – то тим більше культивуватимуться серед дітей демократичні цінності та традиції.

При організації та вдосконаленні форм навчання та виховання, організації продуктивної демократичної діяльності учнів, потрібно створити такі умови розвитку не лише мислення, а й серця, душі та особистості в цілому.

Французький письменник А. Барбюс в свій час сказав: «Школа - це майстерня, де формується думка підростаючого покоління, треба міцно тримати її в руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аббас Н.О. Роль та місце громадянської освіти в демократичному вихованні підростаючого покоління / Н.О. Аббас// Виховна робота в школі. – 2012. – №2. – 37с.
2. Голлоб Рольф. Жити в умовах демократії: зразки уроків, концепції, методи та моделі / Р. Голлоб, Т. Хаддлстон – Видання Ради Європи. – 2011. – 165 с.
3. Компонент «Демократизація школи»: всеукраїнський фонд «Крок за кроком» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gash.ussf.kiev.ua
4. Концепція громадянської освіти в Україні[Електронний ресурс] / Жадан І.В., Клиниченко Т.В., Мицик Л. М. та ін. // Громадянська Освіта. – 2000. – №33.– Режим доступу : <http://osvita.khpg.org/index.php?id=976003974>
5. Державна політика в галузі освіти України в контексті реалізації освіти для демократичного громадянства і прав людини [Електронний ресурс] / Красняков Є. // Наукова бібліотека. – 2011. – №11. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2634/>

Л.Л. Якушина,

завідувач дошкільного навчального закладу
«Берізка» Золотоніської міської ради

Анотація

Сучасний дошкільний заклад має дедалі більше повертатися обличчям до кожної родини, дбаючи про забезпечення права дітей на здобуття дошкільної освіти, створення кожному малюкові рівних з його однолітками стартових умов для успішного особистісного зростання. Завдяки загальним позитивним тенденціям суспільного розвитку, сьогодні дошкільні навчальні заклади зорієнтовані на інші пріоритети: особистісна спрямованість (не лише на дитину, а й на педагога, батьків).

РОБОТА СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЩОДО НАЛАГОДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ СТОСУНКІВ З РОДИНОЮ

Усі батьки мріють, щоб їхній малюк виріс гарною людиною і був щасливий, але не всі знають, що для цього треба робити. Наш садочок свою роботу буде на основних заповідях батьківства:

1. Любіть дитину такою, якою вона є, а не такою, якою ви б хотіли бачити;
2. Завжди розумійте дитину, частіша згадуйте слова «найбільше щастя - коли тебе розуміють»;
3. Ніколи ні с ким не порівнюйте свою дитину. Пам'ятайте: ваша дитина – єдина на всій планеті.

Тому роботу нашого колективу ми спрямовуємо на прозорість та відкритість для батьків та різноманітності методів і прийомів орієнтованого виховання малюків. Адже батьки – це перші педагоги на яких покладається одне з найважливіших завдань - це створення умов для повноцінного становлення особистості. Хто як не батьки у перші дні життя повинні забезпечити дитині відчуття захищеності, рівноваги, довіри, сформувані активну позицію життя.

Колектив намагається створити атмосферу розкутості, довіри, спонукати батьків до відкритості, спілкування, адже відтепер дитячий садок має стати другим домом їхнього маляти. Наголошуємо, позитивний результат можливий тільки за умови взаємодії єдності, підходів до дітей, що особливо важливо в період адаптації, який має пройти якомога безболісніше. Оттоді дитячий садок і стане для малюків радістю, а не покаранням.

У Законі України «Про дошкільну освіту» чітко сказано, що дошкільний навчальний заклад здійснює взаємодію з сім'єю. Великий педагог Василь Сухомлинський у своїй діяльності продемонстрував такий важливий напрямок у роботі. Він наголошував на важливості суспільного і сімейного виховання у його єднанні, та активній участі батьків у педагогічному процесі. В Сухомлинський наголошував на тому, що стосунки між педагогом і батьками дитини неабиякою мірою впливають на виховання дитини, а отже на становлення особистості [3, 14-17].

Сьогодні дає нам поштовх на роздуми... Як ми повинні спрямувати свою роботу, та активно залучити родину до участі у педагогічному процесі? Найголовніше, на що треба звернути увагу, то це – підвищення педагогічної культури батьків, а це усвідомлення батьківства, зміцнення сім'ї, захист прав дитини. Педагоги, психологи мають інформувати, надавати батькам певних знань, навичок у спілкуванні з дітьми. Дати такі консультації, поради в змозі лише професійний педагог.

На думку О. Кононко, сучасний вихователь – це передовсім педагог-новатор, який відчуває нові життєві тенденції, тримає руку на пульсі часу, добре орієнтується у пріоритетах сучасності, спрямований на майбутнє, творчо ставиться до своєї професійної діяльності. Саме такий вихователь «...дивиться на освіту як на процес розширення можливостей компетентного вибору дитиною змісту, місця, тривалості, партнерів, матеріалів для своїх занять; створення умов для її саморозвитку, прояву сутнісних сил; пошук педагогічних технологій побудови розвивального способу життя дошкільника; формування в нього основ особистісної культури; створення виховного середовища» [5, 30-51].

Вихователь у групі – це найголовніша людина для маленької дитини. Дитина повністю довіряє вихователю, наділяє його авторитетом і всілякими достоїнствами: розумом, красою, добротою. І це не дивно, оскільки все життя малюка в дошкільному навчальному закладі залежить від Головного Дорослого. Саме він вирішує коли можна грати, коли йти на прогулянку, помалювати, побігати, а коли можна з усіма дітьми спокійно посидіти і послухати казку, розповідь, оповідання. Він влаштовує цікаві ігри, вистави, конкурси, читає книжки. Саме він є суддею у розв'язанні дитячих конфліктів, вводить правила; він усе знає і може допомогти, підтримати, похвалити, а може не помітити, насварити чи відштовхнути.

Дитячий садок - це відкрита соціально - педагогічна система, яка активно взаємодіє з батьками вихованців, соціумом. Ця проблема існувала завжди, але в сучасних складних умовах вона проявляється більш чітко. Пов'язано це, по-перше, із процесами становлення й розвитку різних видів дошкільних закладів, що мають різні напрямки діяльності, прагнуть до розкриття особистості дитини, працюють за різними програмами дошкільної освіти. По-друге, сучасні дослідження показують, що мета, зміст, результати інноваційних процесів, окремих педагогічних нововведень не завжди зрозумілі батькам, а їхні очікування, сформовані на основі загального уявлення про дошкільний заклад, не завжди співвідносяться з тим, що вони і їхні діти реально отримують.

Успіх – це нагорода за минуле, радість для теперішнього, енергія для майбутнього. В кожного свій шлях до успіху, але для більшості – це результат наполегливої праці, плідної співпраці.

У своїй роботі я керуюся принципом «педагоги – діти - батьки». В нашому садочку проводиться різноманітна робота для координації зусиль педагогів і батьків щодо розвитку та виховання малюків. Це різні свята, це надання допомоги в управлінні власною поведінкою і поведінкою дитини. Вчимо батьків педагогічно – ефективному спілкуванню з дітьми. Психолог надає різноманітні консультації, а також надають консультації старша медична сестра та вихователі. Під час батьківських зборів обговорюємо проблемні питання групи, та завдання групи. На загальних зборах обговорюємо результативність роботи дошкільного навчального закладу з врахуванням річного плану, залучаємо батьків до участі в діяльності дошкільного навчального закладу (це і заняття з участю батьків, спільні проекти, огляди – конкурси, різноманітні виставки), також проводимо різні опитування, інтерв'ю, анкетування, створення банку даних, Дні відкритих дверей.

Робота з батьками є основним напрямком роботи нашого дошкільного закладу. **Уся наша робота базується на наступних принципах:** [7, 5-19]

- спільні погляди (засоби, методи);
- взаємна повага, цілеспрямованість;
- диференційований підхід.

Батьки активно включаються у різноманітні заходи які проводяться у дошкільному навчальному закладі. Беруть участь у виставках, фото виставках, акціях, спільних родинних святах. Колективна діяльність батьків, педагогів і дітей, сприяє не тільки педагогічній освіті батьків, а й ознайомленням батьківської громади з життям і роботою закладу, а участь у

різних заходах(спортивне свято «Тато, мама, я – міцна сім'я», родинне свято «Козацькому роду нема переводу») показало, що батьки можуть бути не тільки небайдужими спостерігачами а й активними учасниками педагогічного процесу, та активними помічниками вихователя. Наступний крок - разом з ними визначити поле діяльності в освітньому середовищі конкретної групи з урахуванням інтересів, здібностей, навичок, умінь дітей. Педагог має вирішити до якої роботи з дітьми можна залучити батьків, що зголосяться на співпрацю, і в який саме час їм буде зручно це робити.

На сьогоднішній день є проблема у роботі з батьками, що не всі батьки відгукуються на прагнення педагога до співпраці і не виявляють інтересу до об'єднання зусиль з дошкільним закладом при вихованні дитини.

А це означає, що педагоги однобічно взаємодіють з батьками а батьки лише пасивні спостерігачі усього життя закладу. В кінцевому результаті усі негаразди у вихованні дитини перекладають повністю на дошкільний заклад. Основне питання – це спроба допомогти сучасній сім'ї виконувати функції виховання.

Формування педагогічної культури є складовою соціальної політики сучасного українського суспільства.

Співпраця з батьками передбачає також активну допомогу з їхнього боку в створенні умов для успішного розгортання освітнього процесу: дизайн групових приміщень або окремих тематичних куточків у них, холів, музичного та спортивного залів, озеленення майданчиків, виготовлення ігрових атрибутів. При цьому важливо забезпечити залучення дітей до діяльності, яка зближує усіх її учасників.

У зв'язку з цим виникає необхідність формування іміджу освітньої установи. Метою створення іміджу дошкільного навчального закладу є конкурентоспроможність закладу серед інших.

Кожен навчальний заклад вибудовує індивідуальну траєкторію зростання, виходить на лідерські позиції, забезпечуючи ефективність і якість своєї професійної діяльності. У нашому місті функціонує 7 дошкільних закладів загального розвитку, у кожного свій фаховий рівень педагогічних колективів, пріоритетні напрямки роботи тощо. Тому батьки мають можливість вибрати для своєї дитини той садочок, який їм до вподоби (наповнюваність груп, режим роботи, види гурткової роботи та ін.). Надаючи батькам інформацію про методи та форми роботи нашого закладу, ми тим самим допомагаємо їм визначитися, якому закладу надати перевагу, що в свою чергу зобов'язує нас дбати про свій імідж і намагатися тримати високий рейтинг серед-своїх колег-однодумців. Таким чином, значною мірою задовольняємо право батьків на вибір. Імідж закладу з одного боку, є результатом певних психологічних процесів і проявів особистісних якостей членів колективу, а з іншого - служить зовнішнім джерелом формування враження про даний дошкільний навчальний заклад у партнерів. Тому всі стратегії самопрезентації мають на меті встановити, уточнити або підтримати свій образ в очах інших.

Сьогодні як ніколи важливо, щоб людина, яка пов'язала своє життя з освітою, приходила працювати в дошкільний заклад за покликанням. Адже результати праці вихователя видно не відразу. До цього треба пройти довгий, складний шлях щоденної, клопіткої праці з малечою, батьками вихованців, колегами. Й шлях цей подекуди вимірюється роками. І тільки тоді, коли до тебе через декілька років приходять колишні вихованці зі своїми дітьми, відчуваєш: працюєш не марно. Педагогічний колектив є тим осередком, де вихователь розвивається і формується як фахівець та набуває своєї майстерності. Відповідаючи концепції особистісно-орієнтованого виховання і навчання, безумовно зростають вимоги до особистості вихователя.

Життя висуває перед ним запит суспільства на формування творчої особистості, здатної самостійно мислити, приймати нестандартні рішення. Важливо допомогти дітям набутти життєвого досвіду, збагатити їх словник, навчити орієнтуватися в навколишньому світі. І тільки в атмосфері взаємоповаги. Взаєморозуміння та доброзичливості між дитиною та дорослим у малюків формуються впевненість у своїх силах та своя точка зору. Усім відомо, творчих дітей може виховати лише творчий педагог. Саме тому у нашому дошкільному

закладі працюють творчі, віддані своїй справі люди, здатні працювати на користь кожної конкретної дитини, та на користь нашої держави України.

Дуже важливо, щоб батьки зрозуміли: довірити дитину професіоналам – найкращий вибір. Адже перебуваючи в дошкільному закладі, дитина має можливість спілкуватися з однолітками та отримати необхідний щоденний мінімум знань від людини, яка достеменно знає дитячу психологію, вміє донести до її розуміння потрібні знання.

Весь колектив нашого дошкільного закладу: і вихователі, і помічники вихователів, обслуговуючий персонал – усі дарують дітям свою любов, турботу. Вважаємо також, що повноцінними учасниками виховного процесу мають бути і батьки. Намагаємось зробити так, щоб, тільки-но переступивши поріг нашого садочка, вони відчували, в садку все робиться для того, щоб їхній дитині було комфортно серед затишних інтер'єрів, уважних і лагідних працівників.

Розповідаючи батькам про організацію роботи нашого дошкільного закладу, ми тим самим залучаємо їх до активної співпраці з педагогами, формуємо в них сучасні погляди на виховання та навчання дошкільнят. Налагоджені партнерські взаємини допомагають розв'язувати проблеми організації ігрового простору, забезпечення дидактичними та методичними посібниками, функціонування закладу в цілому.

У своїй діяльності ми аж ніяк не закликаємо педагогів перекласти свої обов'язки на батьків. Йдеться про те, що треба ближче ознайомитися з їхніми можливостями як потенційних партнерів з метою залучення до тісної співпраці.

Залучивши батьків до співпраці з дошкільним навчальним закладом, ми маємо:

- підвищувати авторитет родини;
- сприймати помилку в вихованні як створення нових можливостей для розвитку;
- враховувати інтереси батьків;
- спиратися на життєвий досвід батьків;
- не загострювати на недоліках родинного виховання;
- вірити, що будь-яка родина має сильні сторони.

Для створення ефективної роботи з родинного виховання вихователі нашого садочка пам'ятають:

- неможна порівнювати окремих дітей з іншими дітьми;
- надавати негативну оцінку групи;
- переоцінювати видів діяльності в дошкільному навчальному закладі;
- вибирати для спілкування групи інтонацію.

Отже, партнерство та взаємодія дошкільного закладу з батьківською громадою має одну найважливішу мету: це – виховання, навчання, розвиток підростаючого покоління, вислів «Діти - наше майбутнє» аж ніяк не є просто красивою фразою. Доля будь якої спільноти, нації, держави в майбутньому залежить від того, якою буде якість людей, котрі населятимуть її. Інвестиції, зроблені у дитинство ніколи не завдадуть збитків вони повернуться суспільству сторицею. Згадуються слова відомого українського педагога В. Сухомлинського «Дитинство – найважливіший період людського життя не приготування до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, як минуло дитинство, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що увійшло у її розум і серце з навколишнього світу, - від цього у вирішальній мірі залежить, якої людиною стане нинішній малюк.» [9, 156-160]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Долинна О. Батьки в дошкільному закладі: споживачі та гості, чи партнери односторонні? / О. Долинна, О. Низковська // Дошкільне виховання. – 2007. – №1. – С. 6-8.
2. Назарчук Ніна. Батьки - вихователі, односторонні, партнери. Проект взаємодії педагогів і батьків / Н. Назарчук // Дошкільне виховання. – 2014. – №4. – С. 22-25.
3. Тоцька Т. Виховувати серцем [Текст] / Т. Тоцька // Дошкільне виховання. – 2007. – № 3. – С. 14-17.
4. Дитина в сім'ї [Текст] / упоряд. Т. Науменко. – Київ: Редакції загальнопедагогічних газет. – 2005. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу». Дитячий садок. Бібліотека).

5. Кононко О.Л. Виховуємо соціально-компетентного дошкільника / О.Л.Кононко. – Київ: Світич, 2009. – 208 с.
6. Новікова В.М. У співпраці – результат. Робота вихователя з батьками в ДНЗ. / В.М.Новікова. - Харків: Ранок, 2012. – 144 с.
7. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина». – Київ, 2012. – 400 с.
8. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю / В.О. Сухомлинський. – Київ: Радянська школа, 1988. – 304 с.

Л. М.Яковенко,
директор Смільченецького навчально-виховного комплексу «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I-III ступенів» Лисянської районної ради

Анотація

У статті розкрито особливості функціонування та основні напрямки діяльності школи – соціокультурного центру сільської громади.

Висвітлено досвід педагогічного колективу Смільченецького НВК щодо оновлення і модернізації навчально-виховного процесу в умовах сільської школи шляхом формування якісного освітнього середовища та ефективного використання його внутрішніх і зовнішніх ресурсів для розвитку та становлення особистості школярів, забезпечення його використання в інтересах всієї громади, залучення жителів села до місцевого самоврядування, соціокультурного розвитку населеного пункту.

ШКОЛА – СОЦІАЛЬНО СТАБІЛІЗУЮЧИЙ І КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ОСЕРЕДОК СІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ

Нині кожен навчальний заклад перебуває у пошуках свого обличчя, свого шляху в системі освіти, оскільки демографічна криза зумовила конкурентну боротьбу за кожного учня. Педагогічний колектив Смільченецького НВК спробував знайти відповідь на запитання: як зробити свій заклад привабливим для батьків і учнів? Що покласти в основу моделі школи? Як не стати копією іншого закладу і знайти свою індивідуальність? Тож створена в НВК творча група розробила модель школи – соціокультурного центру села, яку було покладено в основу концепції розвитку НВК на 2011-2016рр. Ми поставили за мету створити школу, де панує партнерство у відносинах, перетворити її на відкриту систему, яка легко сприймає нові ідеї, впроваджує освітні ініціативи, відгукується на волевиявлення усіх учасників навчально-виховного процесу.

Можливо, вона не є унікальною, та має окремі «родзинки», притаманні саме нашому навчальному закладу.

Своїми роздумами з приводу того, що вдалося, над чим ще варто попрацювати, хочу поділитися з вами.

Всебічна, цілковита реалізація тих завдань, які ставить перед школою держава, неможлива без тісної співпраці школи з сім'єю та широкою громадськістю. Характерною рисою сільського способу життя є виховання дітей усім оточенням, тобто турбота про розвиток дитини лежить у полі зору не тільки батьків, близьких і педагогів, а й сільської громади.

Закриття сільського клубу, бібліотеки, дитячого садка поклало початок кризи села. У ситуації, що склалася, школа стала єдиним центром всієї життєдіяльності населеного пункту. Адже саме у приміщенні навчального закладу тепер знаходяться ФАП, сільська бібліотека та дошкільна установа.

Також школа виконує функції сільського клубу. Окрім культурно-масових, спортивно-оздоровчих заходів для дітей, ми проводимо заходи і для дорослого населення. Розуміючи, що для порятунку села цього недостатньо, що тільки при взаємодії школи з усіма сільськими структурами можлива цілісність сільського соціуму, педагогічний колектив розробив довгостроковий проект «Сільська школа і громада – грані співробітництва». Головною

метою проекту є встановлення тісного зв'язку з громадою села, створення школи нового типу і моделі випускника НВК.

Реалізуючи перше завдання проекту, ми змогли подолати пасивність жителів села, що виникла внаслідок відсутності цілеспрямованої культурно-масової роботи після закриття клубу. Так сформувалась ініціативна група з числа представників різних структур. З її допомогою були реалізовані різноманітні заходи, що мали великий успіх серед односельців. Особливо вдалим було проведення свята села, ініціатором і координатором якого виступала школа. Підсумком підготовки та проведення цього заходу став проект «Село, моє рідне село...».

Останнім часом ми все частіше залуцаємо до співпраці такі категорії сільських мешканців, як керівники господарських об'єднань, підприємці, депутати різних рівнів. Саме завдяки співпраці із громадською організацією «Мрія», за підтримки сільської ради у 2013 році в навчальному закладі в рамках Проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» було реалізовано проект «Енергозберігаючі заходи у Смільченецькому НВК (заміна вікон)». Вартість проекту – 160600грн. Старі дерев'яні вікна було замінено на склопакети. Тепер у школі затишно та тепло.

Вже третій рік поспіль НВК бере участь у районному конкурсі «Шкільна садиба», у 2012 році ми вибороли III місце.

Упродовж літніх канікул вчителі, учні, батьки вигадували, майстрували, доводили до ладу, працювали у поті чола. І маємо результат – новий ігровий майданчик для вихованців дошкільної групи. До 60-річчя заснування нашої області та 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка спільними зусиллями у школі створено експозицію «Краса і гордість Черкащини».

Ми виховуємо дітей в атмосфері гармонії та краси, тому й не дивно, що прояви безкультур'я чи вандалізму серед учнів зустрічаються вкрай рідко.

У навчальному закладі працює клуб багатодітних матерів «Берегиня». Обладнана кімната для батьків. У скрутну хвилину завжди можна звернутися до шкільного психолога, який розрадить, підтримає і надасть фахову допомогу.

Спільними зусиллями педагогів, учнів і сільської громади в школі створено Музей українського побуту. Вагомий внесок у його облаштування внесла місцевий краєзнавець Демура Людмила Іванівна. Ця творча небайдужа людина, яка має колосальні знання про історію, культуру, побут нашого регіону в цілому та населеного пункту зокрема, радо ділиться своїми знаннями з учнями. Безоплатно читає курс лекцій з історії села для вихованців, влаштовує презентації, зустрічі, цікаві конкурси та свята. Виховує дітей справжніми патріотами своєї маленької батьківщини.

Одним із найбільш гострих питань, що хвилюють навчальний заклад, є збереження здоров'я учнів, оскільки наш населений пункт розташований у зоні радіоактивного забруднення.

Саме це спонукало нас взяти участь у проекті «Школа сприяння здоров'ю». З 2006 року педагогічний колектив НВК разом із батьківською громадськістю працюють над створенням у школі здоров'язберігаючого простору. Це, у першу чергу, «зелений клас», до створення якого були залучені не тільки батьки учнів, а й сільські умільці. Це і якісне щорічне оздоровлення учнів, яке здійснюється у пришкільному оздоровчому таборі «Веселка». До організації оздоровлення традиційно залучаються кошти сільської ради та кошти приватного сільгоспідприємства, на якому працює більшість жителів села.

Успішно працювати над проблемою збереження та зміцнення здоров'я учнів НВК допомагає сільський ФАП. Оскільки він знаходиться безпосередньо у приміщенні навчального закладу, то саме на фельдшера покладено обов'язки шкільної медичної сестри. Досить часто класні керівники залучають його до проведення профілактичних бесід, спрямованих на запобігання шкідливим звичкам, хворобам, та консультування учнів.

Ми намагаємося забезпечити потреби громади у висококваліфікованих кадрах з різних галузей сільського господарства. З цією метою НВК співпрацює із Білоцерківським аграрним університетом. Співпраця полягає, у першу чергу, в підготовці абітурієнтів (учнів 11 класу) до вступу у ВНЗ – підготовчі курси на базі університету, пільгові умови вступу тощо. Другий напрямок – це надання наукових консультацій, методичної допомоги вчителям при підготовці науково-дослідницьких робіт МАН.

Організована належним чином профорієнтаційна робота у навчальному закладі та співпраця з центром зайнятості, Лісянським аграрним ліцеєм сприяють оволодінню учнями робітничими професіями. Ми фактично готуємо майбутні кадри для нашого сільгосп підприємства, а воно віддячує нам сторицею.

ПП «Віта-Колос» періодично надає НВК фінансову допомогу (організація оздоровлення учнів та дошкільнят, придбання новорічних подарунків) та технічну підтримку (транспорт, робітників, технічні засоби для облаштуванні території, вивезення сміття, ремонтних робіт).

Тісною є співпраця НВК із лісгоспом. Щороку учні залучаються до висадки дерев. Висаджують школярі сосну, дуб та ялину. Пройде не досить багато часу і діти зможуть прийти до власноруч створеного лісового насадження, адже лісові масиви Лісянського лісництва розташовані найближче до населеного пункту. Саме тут працює багато батьків учнів, тому діти із задоволенням працюють поряд із рідними.

Для школярів лісова охорона проводить майстер-класи зі створення лісових насаджень, розповідає про необхідність збереження лісу, захист його від пожеж. Лісоводи закликають дітей до збереження природних багатств Черкаського краю.

Працюють школярі і над озелененням території власної школи – висадили на подвір'ї ялинки для живоплоту, досадили туї, заклали алею у пам'ять «Небесної сотні». Увесь посадковий матеріал навесні та восени безкоштовно надається лісництвом. Звичайно ж, і новорічну ялинку щороку школі дарує лісове господарство як подяку за сумлінну працю.

Окрім того школа має тісні зв'язки із сільською церквою. Вже стало доброю традицією освячення учнів на Випускному вечорі чи Першому дзвонику. Із радістю чекає шкільна малеча отця Романа на святі Миколая. Навіть учителі світової літератури запрошують священника на уроки, коли вивчають Біблію чи твори духовно-морального спрямування.

Зараз у такі непрості часи, які переживає наша держава, школу і громаду об'єднала ще одна справа – допомога воїнам АТО, які боронять незалежність України. Адже там на передовій не просто вихідці із нашого села, колишні учні школи, а й батьки наших теперішніх учнів.

Лише за тиждень благодійної акції школярі створили десятки малюнків, листівок, стінгазет, виготовили оригінальні синьо-жовті та червоно-чорні браслети, нашійні амулети, а за кишенькові гроші придбали теплі шкарпетки, печиво та інші солодощі. Жителі села передали солдатам продуктивні набори, теплий одяг. Все зібране школярами та жителями села було передано волонтерам, які допомагають бійцям АТО.

Розчулила всіх і зустріч із героєм-односельцем Жуковим В.О., який приїздив у коротку відпустку додому. І хоча зустріч проходила у стінах школи, привітати справжнього героя зійшлося майже усе село. Щира розмова, теплі побажання і справжній патріотизм залишили у серці кожного з присутніх незабутній слід.

Сьогодні в умовах економічної нестабільності ми розуміємо, хто наш найбільш надійний партнер у створенні належних умов для здобуття рівного доступу до якісної освіти. Це, звичайно, батьки. Це та категорія замовників освітніх послуг, яка найбільш зацікавлена в результатах навчального закладу. Тому Смільченецький НВК постійно працює над забезпеченням високої результативності НВП, позитивного іміджу школи, авторитету, формуванням довіри батьків до навчального закладу і до всього, що відбувається в його стінах, в тому числі і до інноваційних процесів; намагається забезпечити взаєморозуміння і тісну співпрацю всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів, учителів та батьків як представників громади села. Саме завдяки зусиллям батьків щороку проводяться поточні ремонти класних кімнат, шкільних коридорів, спортивного залу, а цього року облаштовано внутрішні туалети.

У такий нелегкий час, який переживає наша держава, харчування, підвіз, оздоровлення, соціальний захист дітей пільгових категорій, матеріально-технічне забезпечення, ремонт шкільних приміщень, раціональне використання енерго- та теплопостачання – ось далеко не всі питання, які вирішуються спільними зусиллями відділу освіти райдержадміністрації, районної ради, сільської громади, батьків та колективу навчального закладу.

Ми глибоко переконані, що сільська школа як особливе соціокультурне явище суспільного життя країни містить в собі великий потенціал для реформування українського суспільства. В умовах недосконалої системи місцевого самоврядування, розбалансованого сільського господарства, обмеженої інфраструктури соціальних та культурних послуг, школа залишається єдиним соціально стабілізуючим і культурно-просвітницьким осередком життя на селі, гарантом права дитини на якісну освіту та її соціальний захист. В ній зосереджені кваліфіковані педагогічні сили, вона є відповідальним провідником державної політики в галузі навчання й виховання.

Як створити в селі повноцінну систему освіти? Як привернути увагу громадськості до потреб школи? Як не допустити згортання шкільної мережі і уникнути впливу демографічних змін, що спустошують наші села і школу? Модель розвитку «Школа – соціокультурний центр сільської громади», над втіленням якої працюють педагоги Смільченецького НВК, сприяє вирішенню цих та інших проблем сільської школи.

Основна мета навчального закладу – формування якісного освітнього середовища для фізичного, інтелектуального, духовного та соціального становлення особистості школярів, забезпечення ефективного його використання в інтересах всієї громади, залучення громадян до місцевого самоврядування, соціально-культурного розвитку села.

Напрямки діяльності НВК:

- переорієнтація всіх учасників освітнього процесу на нові взаємовідносини – управління на державно-громадських засадах;
- орієнтація розвитку школи на потреби громади та суспільства;
- впровадження особистісно-орієнтованого підходу, інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес;
- удосконалення виховної системи, забезпечення умов для розвитку здібностей і обдарувань, збереження та зміцнення здоров'я дітей;
- удосконалення методичної служби, впровадження передових педагогічних технологій, психологічне забезпечення НВП, здійснення моніторингу;
- розширення на базі школи додаткових освітніх послуг;
- залучення додаткових коштів до закладу освіти;
- ініціатива школи у реалізації проектів сільської громади, виховання у членів громади почуття єдності та солідарності.

Переорієнтація всіх учасників освітнього процесу на нові взаємовідносини – управління на державно-громадських засадах дозволяє оптимізувати внутрішні і зовнішні ресурси, вести пошук нових форм взаємодії школи з її соціокультурним оточенням: сільською радою, підприємствами, організаціями, освітніми закладами, установами культури, спорту, батьківською громадськістю, партнерами та спонсорами. Партнерство у відносинах перетворює школу на відкриту систему, яка орієнтується на життєві пріоритети дітей та перспективні потреби українського суспільства, вона є важливим фактором закріплення молоді на селі, продовження життя села, без якого у держави не буде майбутнього.

На сьогодні Смільченецький НВК це:

- інтелектуально-освітній центр села;
- центр додаткової освіти та соціального становлення особистості школярів;
- ініціатор у реалізації дитячо-дорослих проектів, спрямованих на вирішення проблем сільської громади;
- осередок виховної, культурно-просвітницької роботи;
- центр краєзнавчої, пошукової і науково-дослідної роботи;
- центр збереження та зміцнення здоров'я, спортивно-масової роботи на селі.

Школа – це інтелектуально-освітній центр села. Орієнтуючись на потреби учня та суспільства, вона поєднує практику ефективної передачі знань з потребами і мотиваціями особистості та задоволенням вимог соціокультурного оточення. Значну роль у створенні якісного освітнього середовища відіграє впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес. Школа має високий рівень забезпеченості комп'ютерною технікою: 5 учнів на один комп'ютер. Обладнано сучасний навчально-

комп'ютерний комплекс з мультимедійною підтримкою. Комп'ютерною технікою обладнано методичний кабінет, бібліотеку, кабінети психолога та адміністрації школи. З метою інтеграції в світову інформаційну систему НВК підключений до мережі Інтернет. Широке використання ІКТ сприяє підвищенню професійного рівня педагогів, доступу учнів до якісної освіти.

З метою формування інформаційної культури, вмінь використовувати комп'ютерну техніку у навчальній діяльності та повсякденному житті введено факультативи: «Шукачі скарбів» у 5-8 класах та курс «Сходинки до інформатики» у 2-4 класах НВК. ІКТ використовуються на уроках, при проведенні виховних заходів, в роботі з педкадрами та батьками, адміністративно-управлінській діяльності.

Вчителі ведуть розробку цифрових ресурсів, сайту школи. Три роки поспіль педагоги отримують відзнаки у **конкурсі на кращу серію цифрових ресурсів для навчально-методичного забезпечення навчально-виховної діяльності дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів (у рамках обласної виставки «Освіта Черкащини»)**.

Школа – центр додаткової освіти та соціального становлення особистості школярів. Орієнтуючись на життєві пріоритети дітей, перспективні потреби суспільства та сільської громади за рахунок варіативної частини навчального плану введено факультативи та курси за вибором: «Людина і світ професій», «Рідний край», «Ми – громадяни України», «Етика», «Країнознавство», «Користувач ПЕОМ», що створює умови для більш повного саморозвитку особистості, набуття школярами додаткової освіти, соціального досвіду, формування активної життєвої позиції. Учні залучаються до участі в конкурсах, акціях, тренінгах, реалізації соціальних проєктів, беруть участь в районних етапах Всеукраїнських предметних олімпіад, конкурсах-захистах учнівських науково-дослідних робіт, інтелектуально-пізнавальних іграх, де посідають призові місця.

Школа – ініціатор у реалізації дитячо-дорослих проєктів, спрямованих на вирішення проблем сільської громади, залучає додаткові кошти до закладу освіти: кошти жителів громади, спонсорів. Прикладом цієї діяльності є реалізовані на базі НВК проєкти «Школа-дитина-родина», «Сільська школа і громада – грані співробітництва», «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» («Енергозберігаючі заходи у Смільченецькому НВК (заміна вікон). Залучення до реалізації соціальних проєктів працівників школи, учнів, жителів громади, місцевої влади є позитивним прикладом того, як об'єднавши зусилля на місцях, при підтримці районної та обласної ради, громадських організацій, спонсорів можна вирішувати соціальні проблеми села.

Школа – осередок виховної, культурно-просвітницької роботи. Створені сприятливі умови для різнобічного розвитку особистості дітей та підлітків, їх самореалізації та самоутвердження. Гуртковою роботою охоплено 95% учнів. Проводяться різноманітні форми організації творчого та пізнавального дозвілля: інтелектуально-пізнавальні ігри, творчі конкурси і концерти, літературні вечори, огляди і виставки, подорожі та екскурсії по рідному краю.

Школа – центр краєзнавчої, пошукової і науково-дослідної роботи. Спільними зусиллями педагогів, учнів і сільської громади в школі створено Музей українського побуту, на базі якого експонуються виставки, присвячені історичним подіям села і рідного краю, проводяться екскурсії, уроки, виховні заходи, календарно-обрядові свята, готуються науково-дослідні роботи.

Школа – центр збереження та зміцнення здоров'я, спортивно-масової роботи на селі. В НВК створені умови для задоволення потреб школярів у руховій активності. Працюють спортивні секції і клуби: «Настільний теніс», «Волейбол», «Футбол». Щорічно проводиться спартакіада школи. Учні школи – учасники районних змагань з різних видів спорту. Ведеться робота з пропагування здорового способу життя. У 10-11 класах викладається курс «Школа проти СНІДу». Школа надає можливість дорослому населенню села займатись фізичною культурою та спортом у шкільному спортивному залі, на шкільному спортивному майданчику. Спільно з працівниками сільського будинку культури та сільської ради

проводяться заходи, на яких школярі та сільська молодь демонструють свої спортивні досягнення.

Отже, співпраця школи і села – це відгук на потребу активізації місцевих громад у вирішенні власних потреб. Саме школа з існуючим у неї потенціалом – людськими та технічними ресурсами – стала ініціатором змін у місцевій громаді, залучаючи мешканців до процесів прийняття рішень щодо майбутнього цієї громади і суспільства в цілому.

Смільченецький НВК – це школа, де:

- увага приділяється роботі з місцевою громадою, працівниками школи та мешканцями;

- школа сприяє вільному обміну думками, займається оцінкою місцевих потреб і бере участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також забезпечує зворотний зв'язок, що стосується цих дій, з боку громади.

Існуюча модель школи покликана служити інтересам кожного члена громади, де є:

- спільні переконання освітян, підприємців, громадських лідерів, інших громадян щодо освіти як процесу, що відбувається впродовж усього життя і повинен бути доступний для кожного;

- переконання щодо виходу освіти зі своєї традиційної ролі та бачення її доступності впродовж семи днів на тиждень, участі в управлінні інших членів громади, доступності шкільних ресурсів для всіх членів громади;

- спільний голос у визначенні потреб і ресурсів громади, залученні бізнес-структур, підприємців до співпраці;

- можливість для батьків бути залученими до процесу прийняття рішень про якість освіти для їхніх дітей та участь у житті школи;

- бажання бути інноваційними, гнучкими та творчими у визначенні нового бачення розвитку школи та освіти;

- визнання ролі всіх членів громади в освіті та розвитку громади, покращенні життя для кожного члена громади.

Наша школа це:

- звичайна школа, в якій особлива увага спрямована на переконання членів громади та педагогічного персоналу в цінності залучення громади;

- школа, яка різними способами намагається залучити членів громади;

- сприяє вільному обміну ідеями, виявляє потреби місцевої громади та бере участь у прийнятті рішень з місцевих проблем, а також здійснює зворотний зв'язок із громадськістю.

Серед напрямів діяльності НВК виділяються два основні: демократизація школи та партнерство школи і місцевої громади.

Навчально-виховний процес орієнтований на демократизацію школи:

- включення принципів і процесу демократії в навчально-виховний процес;

- освіта для і через досвід;

- розвиток активної громадянської позиції;

- відкритість і співпраця, наголос на розвиток, спілкування та обмін ідеями.

Партнерство школи та місцевої громади:

- спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації та самоуправління;

- розвиває у школі та громаді традиції та практику громадянської активності;

- уже сьогодні створює на місцевому рівні реальні структури громадянського суспільства й гарантує їхній стабільний розвиток.

Чаба Лорінці, міжнародний експерт з питань громадсько-активних шкіл, зазначив: «Утілення в життя різноманітних програм показало, що резерви в кожній громаді значні. Будь-яку ідею можна реалізувати, якщо вона є реальною та викликає інтерес у певній частини чи в усій громаді. Завжди є активні люди, яких ми маємо підтримувати, вислуховувати спільні ідеї та реалізовувати їх через школу».

Спільними зусиллями ми забезпечуємо участь дитини в житті великої спільноти та успішну її соціалізацію.

Результатом нашої роботи над по впровадженню моделі школи – соціокультурного центру села стала реалізація 6 проектів:

«Історія країни, історія народу, історія сім'ї»

Мета: дати можливість всім учням школи і батькам ознайомитися з історією рідного села, вулиць, на яких вони проживають. Поповнення краєзнавчим матеріалом шкільного музею.

Результати: в ході реалізації проекту було зібрано матеріал про історію сіл Дібрівки, Ганжалівки, Смільченець шляхом опитування старожилів. Оформлено матеріал з таких тем: «Мій край – моя історія жива», «Ким пишається село», «Мій ідеал людини-патріота». Екскурсоводи познайомили учнів початкової школи з тим, що означають назви вулиць, на яких вони мешкають, провели захоплюючі екскурсії по шкільному музею. Поновлено експозицію музею. Проведено акцію «Герої поруч», в рамках якої зібрано матеріали про земляків, які воюють в зоні АТО, для оформлення куточка.

«Будьмо друзями природи»

Мета: реалізація заходів екологічного спрямування та формування екологічних знань учнівської молоді.

Результати: благоустрій території села. Щомісяця проводяться трудові десанти «Хай сяє рідна школа чистотою». Навесні та восени проводиться акція «Людина жива, доки її пам'ятають». До акції по упорядкуванню сільського кладовища залучаються мешканці села від 10 до 70 років. Проводиться ряд екологічних акцій.

«Internet для всіх»

Мета: зробити доступною мережу Internet для користування школярів та мешканців села.

Результати: підключено мережу Internet до шкільного комп'ютерного класу, шкільної бібліотеки; організовано спецкурси з інформатики для учнів школи.

«Школа – наш дім, ми – господарі в ній»

Мета: створення дієвого учнівського самоврядування.

Результати: створено Координаційну Раду – керівний орган учнівського самоврядування, в рамках якої працює 6 секторів різного спрямування: навчання і творчості, дисципліни і порядку, краєзнавства і спорту, культури і відпочинку, преси та інформації, роботи з молодшими школярами. Організовано волонтерський рух. Старші школярі опікуються молодшими, що створює в школі атмосферу родини.

«Міцна родина – міцна держава»

Мета: залучення батьків до шкільного життя, формування тісного зв'язку між школою та родиною, виховання дітей на найкращих прикладах.

Результати: функціонує клуб багатодітних матерів «Берегиня». Засідання членів клубу відбувається раз на місяць. Проводяться вечорниці, концерти, свята, спортивні змагання. Кожного місяця проводяться засідання батьківського всеобучу. Систематично здійснюється робота із соціально незахищеними сім'ями та сім'ями, що опинилися у скрутних життєвих обставинах.

«Я – майбутнє твоє, Україно»

Мета: залучення цікавих форм навчання, наступність освіти та майбутньої професії.

Результати: організовано змістовне дозвілля школярів; систематично проводяться виставки, інтелектуальні та творчі конкурси. Організована проектна діяльність в НВК. Викладається курс за вибором «Людина і світ професій».

Робота над даними проектами сприяла, насамперед, формуванню міцного колективу, формуванню свідомості та відповідальності дітей за вирішення тих чи інших проблем. Найважливішим є те, що через реалізацію даних проектів формується модель випускника НВК, який не відчуває себе самотнім за стінами рідної школи, а відчуває постійну підтримку, бо залишається активним учасником її життя.

Безперечно, викладене не є вичерпним у проблемі організації тісної взаємодії навчального закладу і сільської громади, а також не є чарівною паличкою, яка здатна забезпечити стовідсотковий успіх при його практичному застосуванні. Все це наша індивідуальна практика, на пошук якої витрачено значний час. Не заперечую: вона має певні закономірності, і я

гадаю, що окремі елементи її в тій чи іншій трансформації характерні для багатьох навчальних закладів. А успіх приходить тоді, коли педагогічна теорія переломлюється через особистий педагогічний пошук. Цей успіх, як синій птах щастя, дається найамбітнішим і найнаполегливішим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коберник О.М. Навчально-виховний процес у сільській загальноосвітній школі: сутність, проектування, організація / О.М. Коберник. – Київ: Знання, 1998. – 307с.
2. Мелешко В.В. Середовищний підхід: досвід експериментальної роботи у сільській школі / В.В. Мелешко //Рідна школа – 2008. – №1-2. – С. 24-27.
3. Осадчий І.Г. Проектно-модульна організація системи загальної середньої освіти сільського адміністративного району//Освітня система сільського регіону: проблеми та перспективи / І. Г. Осадчий. – Київ: КП ВД «Педагогіка», 2000.– С.21-32.
4. Розвиток інноваційного потенціалу сільської школи: завдання, реалії, перспективи//Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції 3 листопада 2009 року: – Донецьк: Витоки, 2009. – 418 с.
5. Савченко О.Я. Моделювання розвитку сільської школи: досвід Всеукраїнського фестивалю-конкурсу / О.Я. Савченко// Рідна школа. – 2007.– №2.– С. 3-6.

Н. І. Троян, директор;

Н. М. Ткаченко,

заступник директора Шелепуської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Черкаської районної ради

Анотація

Сучасна молодь потребує готовності до життя у відкритому європейському суспільстві, соціальної активності, громадянської компетентності, усвідомленні своєї ролі у житті і впевненості в тому, що вона може позитивно впливати на зміни в соціумі.

Досвід громадянського становлення учні мають отримати в школі. Перш за все через розвиток демократичної культури, засвоєння принципів толерантності, формування необхідних громадянських та соціальних компетентностей, засвоєння політико-правових і соціально-економічних знань. Учень має бути готовим до життя у відкритому Європейському просторі.

ВЗАЄМОДІЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ГРОМАДИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Іноді ми забуваємо, що школа – це не будівля, не навчальні кабінети, нехай навіть зразково обладнані. Школа – це постійний, самостійний рух вперед; ідея, що повинна неодмінно захопити одразу трьох: учителя, учня, батьків.

О. Захаренко

Україна стала на шлях розбудови громадянського суспільства. Це означає, що успішність тотожна демократичності. Демократія – це свобода і відповідальність. Саме тому сучасна школа мусить навчити учнів розуміти свої прагнення, досягати гідної життєвої мети, робити власний вибір і нести відповідальність за його наслідки.

Сьогодні школа має важливе значення для майбутнього, визначаючи, якою буде демократія. Якщо ми хочемо, щоб усі у школі були ефективними громадянами суспільства, демократичні цінності мають інтегруватись у кожний аспект шкільного життя. Сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно

займе своє місце в житті. Саме у школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватись у безлічі спільнот і робити правильний вибір, тому що вже у шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище всередині школи необхідно об'єднати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не тільки у школі, а й поза її межами.

Головним завданням сучасної освіти є організація процесу багатогранного становлення людини, її творчого гармонійного розвитку та підготовки кадрів різних рівнів для забезпечення постійного зростання творчості, повне використання всіх сил і здібностей людини. Але школа частіше за все лише тренує вміння запам'ятовувати та відтворювати навчальний матеріал, а творчість має на увазі нове, індивідуальне бачення матеріалу, що вивчається, завдяки проектному мисленню особистості. Ідея демократизації освіти на сучасному етапі є одним з провідних принципів оновлення змісту і форм педагогічного процесу. Суть цього процесу означає визнання цінності особистісного спілкування його учасників, а також права кожного на прояв власної індивідуальності, творчої реалізації своїх здібностей [4].

Роль школи у процесі формування демократичного менталітету, безумовно, є центральною. У школі закладаються трудові навички, дитина вчиться соціальній взаємодії, тут у неї виробляються життєві цінності, формується уявлення про свою роль як особистості та громадянина. Для того щоб навчання стало демократичним, треба не обмежуватися спеціальними заняттями та курсами, відведеними для цих цілей, а виробити загальну концепцію комплексного підходу до навчання, якою зможе користуватися кожний викладач, незалежно від предмета й вікової групи учнів, з якими він працює.

Для того, щоб зрозуміти мету демократичного навчання, зробимо короткий екскурс в історію. Слово «демократія» у перекладі з грецької - «влада народу». Тобто народ і його право на участь в управлінні суспільством є головними елементами демократичної держави. Пізніше в це визначення увійшли поняття соціальної рівності, толерантності, поваги прав кожної особистості. Стосовно демократичного навчання це означає, що процес навчання не треба обмежувати курсом лише правознавства та подібними дисциплінами, а додатково використовувати величезний потенціал уроків із природничо-наукових дисциплін, тобто інтегрувати громадянську освіту та виховання в навчально-виховний процес [5]. Також важлива атмосфера у класі, де вчитель поважає гідність та права кожного учня, де заохочуються відповідальність, активність, прояв лідерських якостей. На будь-якому уроці потрібно використовувати інтерактивні методики викладання, а також упроваджувати їх у позаурочні заходи та діяльність органів шкільного самоврядування. Усе це спрямовано на те, щоб демократичне навчання розвивало критичне мислення, за допомогою якого майбутні громадяни будуть генерувати й реалізовувати ідеї, що здійснюють позитивний вплив на суспільство, вирішуючи різні проблеми та регулюючи конфліктні ситуації.

Слід відзначити, що вислів «демократизація освіти» не має політичного підґрунтя. Це не політичний устрій, а певні цінності (права людини як громадянина), властиві різним політичним системам [5].

Головною метою демократичної освіти є виховання громадянина сучасного суспільства та його підготовка до життя та діяльності в демократичному суспільстві. Сьогодні сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, але й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме в школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватися в безлічі співтовариств і робити правильний вибір, тому що вже в шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище всередині школи необхідно сполучити з реальною дійсністю навколо школи. Школа – це маленька держава-республіка. Її громадяни – учні, батьки, вчителі, а отже, за визначенням,

вони є рівними в своїх правах. Батьки та вчителі – дорослі. Вони добре знають чи мають знати свої права, навіть вміють їх захищати. Учні – неповнолітні. Значна частина з них своїх прав не знає, не вміє їх захищати.

Деякі вчителі та окремі представники адміністрації, а також частина батьків користуються своїми перевагами дорослих і порушують невід’ємні права дітей. Щоб забезпечити реалізацію своїх прав, учні в навчальному закладі можуть створити свою організацію, яку називають «учнівське самоврядування». Саме ця організація має допомогти у організації шкільного життя. Але організувати цікаве та ефективне шкільне життя можна тільки за умови налагодження взаємин всіма сторонами «трикутника»: учнівським самоврядуванням, вчителями, батьками [1, 124].

Організація учнівського самоврядування у дитячому колективі – надзвичайно складний і багатоплановий процес. Він вимагає від педагогічного колективу значних спільних зусиль, єдності в цій роботі, постійного пошуку нових форм і методів організаційної діяльності учнів.

Свою діяльність учнівське самоврядування у нашому навчальному закладі здійснює за такими напрямками:

- участь у плануванні, розробці, проведенні й аналізі творчих справ;
- виконання колективних, групових та індивідуальних доручень;
- чергування в школі;
- діяльність у класних органах учнівського самоврядування.

Загалом учнівське самоврядування під керівництвом педагога-організатора розвивається, удосконалює форми самоуправління. Актив учнівського самоврядування став ініціатором багатьох творчих справ, що сприяло залученню більшості дітей до цієї діяльності. Значна частина дітей у вільний час залучена до участі в мережі гуртків школи та позашкільних установ. Учні займаються впорядкуванням шкільної території, проводяться акції «Наше село – наша турбота», «Посади дерево», «Квіти біля школи», трудові десанти, набувають умінь і навичок управління різноманітними справами (наведення порядку в парку села, шкільному подвір’ї, на подвір’ях людей похилого віку) тощо.

Діти набувають досвіду практичного розв’язання можливих життєвих труднощів, що сприяє збільшенню їхньої самостійності, створює умови для самовизначення та самореалізації. У них формується громадянський світогляд, що надалі дасть змогу орієнтуватися в демократичному суспільстві та робити правильний життєвий вибір.

Школа веде постійний діалог із батьками, адже батьки є найпершими й найважливішими союзниками в справі виховання дітей. **В освітній практиці нашої школи склалася така система роботи з батьками:**

- вивчення сім’ї;
- інформування батьків;
- педагогічна просвіта;
- консультування батьків;
- спільна творча діяльність педагогів, батьків, учнів.

Аналізуючи взаємодію з батьківською громадськістю, можна відзначити, що в навчальному закладі успішно працюють класні й загальношкільний батьківські комітети. Завдяки активній підтримці батьків вирішуються питання безпеки життєдіяльності учнів, організація традиційних масових заходів, екскурсій; щорічно проводиться косметичний ремонт кабінетів. Із метою інформування батьків про успіхи в навчанні дітей регулярно проводяться батьківські збори. Проведення тематичних батьківських зборів, на яких педагоги ведуть серйозні розмови про проблеми розвитку дітей різних вікових груп, уже стало традицією. Співробітництво з батьківською громадськістю дає змогу підвищувати ефективність навчально-виховного процесу. Виховна робота в школі є ефективною і дійсно забезпечує всебічний розвиток учнів, сприяє формуванню загальнолюдських демократичних цінностей.

Загальними зусиллями в навчальному закладі створена атмосфера взаєморозуміння та поваги до кожної особистості, толерантного ставлення до людей, домінування у взаєминах загальнолюдських моральних принципів.

Особлива увага приділяється проблемі єдності поколінь, розвитку міцних родинних зв'язків, національних і родинно-сімейних традицій здорового способу життя та виховання здорової дитини. Учні вивчають традиції, культуру, свій родовід; проводяться свята вшанування родоводу.

Необхідно звернути увагу на стиль викладання в загальноосвітньому закладі. Традиційний для багатьох шкіл авторитарний стиль – серйозна проблема в демократизації навчального закладу. Він розвиває покірність авторитетові дорослих (надалі поширюється на авторитет будь-якого керівника), найчастіше супроводжується ворожістю до осіб, які дотримуються цього стилю. Ворожість, що придушується, надалі трансформується в різні комплекси: невпевненість у собі, низький суспільний статус і т.д. Отже, демократичне навчання, ставлячи своєю задачею виховання в учнів громадської активності та відповідальності, а не бездумної слухняності, повинне виключити авторитаризм як педагогічну умову. Будь-яка активна творча діяльність дитини на уроці повинна заохочуватися й аналізуватися з позиції поваги до його особистості та розуміння того, що учень має право на помилку. Модель діяльності громадсько-активної школи включає три компонента, а саме: демократизацію, волонтерство, взаємовигідне партнерство між школою та громадою [2, 46].

Компонент «Демократизація школи» спрямований на формування демократичної культури як основи розвитку громадянського суспільства через реалізацію демократичних принципів у всіх аспектах шкільного життя та сприяння розвитку шкільного самоврядування. Життя в нашій школі не одноманітне. Воно, як і кожна річ, потребує змін. Метою роботи учнівського самоврядування є згуртування учнівської молоді на корисні, добрі справи, виховувати в них кращі риси громадянина України, захищати їх права, інтереси, робити життя учнів насиченим і цікавим. Суть самоврядування полягає в тому, щоб у кожному напрямку та справі знайти своїх організаторів, уточнити права й обов'язки кожного. Важливе й те, щоб кожний член учнівського колективу пройшов школу самоврядування у традиційних органах, у постійно діючих або тимчасово повноважних підрозділах. Величезне значення має й наступність. Краще мати різновікові органи учнівського самоврядування, де молодші, працюючи поруч зі старшими товаришами, вчаться в них, переймають традиції, а потім стають гідною зміною випускникам.

Поряд з учнівським діють й інші органи самоврядування: педагогічні (педрада, методичні об'єднання), батьківські (батьківський комітет). Діючи незалежно один від іншого, вони являють собою єдину систему шкільного самоврядування, метою якого є реалізація законних прав та інтересів усіх учасників освітнього процесу в діяльності школи.

Другим компонентом моделі громадсько-активної школи є «Волонтерство». Суть цього компонента полягає у створенні організованої системи, яка перетворює волонтерство в невід'ємну частину шкільного життя. Різниця між підходами громадсько-активних шкіл та інших шкіл, які проводять акції для громади, полягає в тому, що, на відміну від проведення окремих акцій, громадсько-активні школи пропонують організувати систему, яка включає на лише учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади. Ця система сприяє тому, щоб людина стала активним членом своєї громади, щоб учні-волонтери ставали дорослими-волонтерами. Батьки, учителі та інші члени громади, які залучені до волонтерських акцій, стають зразком того, що присвячувати свій час тому, що для вас є дорогим і значущим, – це природна й необхідна частина життя в демократичному суспільстві [3, 141].

Громадсько-активна школа є однією з інноваційних моделей розвитку освітніх систем, яка передбачає максимальну участь громади у творенні людини нового покоління глобалізованого світу, здатної до демократичних перетворень, критичного мислення. **Вона характеризується наявністю в своїй структурі трьох компонентів:**

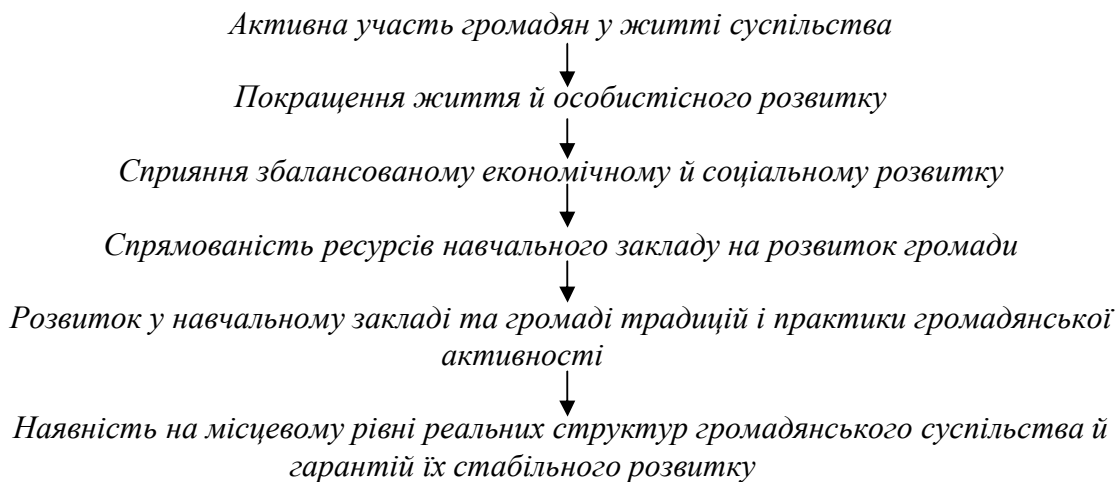
- демократизація;
- волонтерство;
- взаємовигідне партнерство з громадою.

Наш навчальний заклад, як громадсько-активна школа, залучає громаду до процесу управління, здійснює мобілізацію місцевих ресурсів для забезпечення нагальних і

довготривалих цілей школи і громади, що загалом сприяє їх розвитку, зміцненню партнерства між ними (схема 1).

Схема 1

КРИТЕРІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКО АКТИВНОЇ ШКОЛИ

Партнерству з громадськістю, на базі школи, властиві такі характеристики:

- взаємовигідність;
- прозорість;
- волонтерство;
- двостороннє спілкування;
- чесність;
- повага;
- рівність.

Таке партнерство – можливість поліпшити імідж навчального закладу, залучити додаткові ресурси для його підтримки, задоволення потреб інтересів громади. Партнерство створює соціальний капітал, поліпшує взаєморозуміння, довіру й взаємодію між представниками різних секторів громади, зміцнюють демократію.

Партнерство школи та місцевої громади включає таку групу показників:

- спрямованість ресурсів школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації й самоуправління;
- розвиток у школі та громаді традицій й практики громадянської активності;
- наявність на місцевому рівні реальних структур громадянського суспільства й гарантій їхнього стабільного розвитку.

Керівник навчального закладу повинен знати, чого хочуть учні, їхні батьки, суспільство. Як гармонізувати ці потреби з державними? Коли ці питання з'ясовані, вибудовується комплекс підходів і методів, орієнтованих на задоволення цих потреб.

Партнерство школи та громади – це співпраця людей, які добровільно об'єднали зусилля з метою зміцнення кращих традицій успішного розвитку, навчання і виховання дітей, пошуку ними свого місця в оновленому демократичному суспільстві відповідно до його потреб, запитів, шляхів розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Доценко Т. М. Організація роботи комісії органів учнівського самоврядування та учнівської молоді: методичний посібник / Т.М. Доценко. – Біла Церква, 2009. – 258 с.
2. Оржеховська В. М. Учнівське самоврядування пошук ефективних моделей і технологій: навч. посібник / В. М. Оржеховська, Г. Г. Ковчанич. – Київ, 2007. – 265 с.
3. Приходько М. І. Учнівське самоврядування в сучасному вимірі / М.І. Приходько. –Харків: Основа, 2008. – 174 с.

4. Розвиток громад в Україні шляхом упровадження програми «Школа як осередок розвитку громади»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/index.php?go=Gash&id=6>Журнал

Н. В. Підручна,
заступник з виховної роботи Золотоніської
спеціалізованої школи №1 з поглибленим
вивченням економіки і права Золотоніської
міської ради

Анотація

У статті висвітлене питання щодо необхідності об'єднання зусиль школи і громадськості у вихованні молодого покоління.

ШКОЛА І ГРОМАДСЬКІСТЬ: СПІВПРАЦЯ ТА СПІВТВОРЧІСТЬ

Якщо ти прагнеш, щоб світ змінився – сам стань цією зміною.

Магатма Ганді

Волонтер – людина, яка свідомо, за власним бажанням, без очікування фінансової винагороди працює на користь інших, там де це потрібно у суспільному житті.

Волонтерський рух існує вже багато сторіч. І хоча в різних країнах це явище має різні назви (у Ботсвані - *merphato*, в Еквадорі - *minga*, в Індонезії - *gotongroyong*, у Руанді - *kwitango*, у Південній Африці – *ubuntu*, у Південній Азії - *shramadana*), воно є універсальним людським феноменом, який зустрічається в усіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і різного віку.

Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859 рік. Саме тоді французький письменник-журналіст Анрі Дюнан, вражений кривавими картинами битви при Сольферіно, запропонував ідею створення Червоного Хреста - організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, керуються сьогодні волонтерські організації у всьому світі.

В деяких країнах волонтерська діяльність становить значну частину суспільної та економічної діяльності, забезпечуючи солідарність та стабільність, а в інших про вклад волонтерів знають менше. Але у багатьох країнах світу існують схожі проблеми - бідність, насильство, зловживання наркотиками, ВІЛ/СНІД, негативний стан екології, тому багато людей потребують допомоги, яку можуть надати волонтери. Волонтерською діяльністю в індустриальних країнах можуть займатися як молодь чи працююче населення, так і пенсіонери.

Волонтерство - слово, що з'явилося в нашому лексиконі лише останні декілька років. Зараз часто можна почути цей термін, особливо серед молоді та людей, які працюють у громадських та благодійних організаціях.

У сучасній Україні волонтерство набуває масового поширення. Символом волонтерів України є жовтий копир вбрання - він означає тепло сонця, самовідданість і послідовність у бажанні зробити навколишній світ кращим. На сьогодні не лише громадські організації, а й державні розвивають волонтерський рух в Україні. Про це свідчить діяльність мережі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, де поряд з професійними соціальними працівниками працюють добровільні помічники. Школи волонтерів при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді поступово стали одним із напрямів державної молодіжної політики.

Критерії волонтерської діяльності:

1. Діяльність без очікування фінансової винагороди. Волонтери не очікують фінансової винагороди, однак організація повинна укласти угоду (усно чи письмово) з

волонтером, де буде чітко прописано, яку винагороду отримає волонтер за свою працю. Наприклад, оплата проїзду, проживання, можливість використання офісної техніки, безкоштовне відвідування тренінгів тощо.

2. Діяльність, яка здійснюється з власної волі. До волонтерської діяльності не можна змусити нікого, це добровільне бажання людини вкласти свій вільний час, зусилля в ту чи іншу організацію, проект тощо.

3. Суспільно корисна діяльність. Цей критерій допомагає відрізнити волонтерство від простого проведення вільного часу. Наприклад, граючи у футбол, ми не очікуємо фінансової винагороди, ми це робимо з власної волі, але користь отримуємо ми самі. Однак, коли ми беремо участь у матчі, метою якого є збір коштів на благодійну діяльність, то це сміливо можна назвати волонтерством, оскільки чітко видно суспільну користь такої гри.

4. Діяльність у вільний від роботи час. Волонтерська діяльність здійснюється у вільний від роботи час. Так, наприклад, якщо Ви працюєте у громадській організації і в силу своїх обов'язків берете участь у проекті чи акції і це Ви робите у свій робочий час, а також отримуєте за це винагороду, то така діяльність не є волонтерською.

Підгрупи, які можуть бути залучені до волонтерської діяльності. Підлітки, учні старших класів шкіл та середньо-спеціальних закладів. Для цієї групи головною причиною участі у волонтерській діяльності є можливість самоствердження в очах однолітків, батьків, учителів та можливість спілкування на новому, більш довірливому, взаємовідповідальному рівні, а також бажання знайти нових друзів, можливість здобути нові навички, знання та проведення власного дозвілля.

Робота з ними потребує врахування кількох важливих правил:

- вона не повинна заважати основному навчанню;
- не варто доручати їм одноманітну роботу;
- у кожній справі, яка довіряється дітям або підліткам, обов'язково повинне бути місце для прояву їх власної ініціативи і самостійних рішень, а також персональної відповідальності;
- їх участь у волонтерському русі повинна бути узгодженою з батьками і вчителями;
- робота має бути безпечною, хоча частка розумного ризику при виконанні доручених робіт старшими дітьми може допускатися, але за умови суворого контролю з боку дорослих;
- не варто включати дітей у внутрішні конфлікти організації, тим більше - переманювати з однієї програми до іншої;
- чітко визначати засоби заохочення, ні в якому разі не обіцяти більше, ніж можна зробити для волонтера;
- демонструвати, по можливості, перспективи їх діяльності в організації й обговорювати з ними плани на майбутнє;
- не переоцінювати здібності дітей, особливо вголос, перед широким колом людей.

«Співробітництво - одне слово, але воно містить, якщо вдуматись, усі високі моральні якості. Лише в співробітництві й можна виховати людину для людини. Співпрацювати з людьми означає поважати їх, цінувати, уміти поступатися своїми бажаннями, потребувати їх і бути їм потрібним», - вислів відомого теоретика педагогіки Симона Львовича Соловейчика на сьогодні є провідною ідеєю всієї педагогічної науки. Успіх демократизації освіти: партнерської взаємодії з учнівською громадою. Багато в чому залежить від єдності узгодженості виховного впливу школи та громади. Школа не лише має підтримувати тісні зв'язки з громадськістю, але й впливати на активізацію виховної діяльності батьків, підвищувати їхню відповідальність за виховання дітей. Громадськість не перебуває осторонь від виховання дітей. Колективи промислових підприємств і державних установ сприяють проведенню різноманітної позашкільної виховної роботи з дітьми, організують шефство над школами, впливають на батьків, спонукають їх до поліпшення умов виховання дітей у сім'ї. із урахуванням чималої ролі узгодженої виховної роботи школи та громадськість, цю роботу необхідно вміло координувати та спрямовувати. виконати це завдання в змозі лише школа. Але із чим же пов'язано роль школи координації виховної діяльності громадськість? Підвищення ролі школи у вихованні молодого покоління і її вплив на виховну роботу громадськість найтіснішим чином пов'язане з тими соціальними та виробничо-економічними

зрушеннями, які відбуваються в розвитку сучасного суспільства. Школа має кваліфіковані кадри педагогів і буде навчально-виховну роботу на науково-педагогічному підґрунті. Із урахуванням того, що іноді батьки не мають необхідних знань у галузі педагогіки та психології, школи має надавати їм належну науково-методичну допомогу. Ще П.Яблонський зазначав, що не можна виховувати дітей без виховання їхніх батьків. Такою є об'єктивна передумова, що зумовлює підвищення ролі школи координації роботи громадськості.

Із об'єднанням своїх педагогічних зусиль школа та громадськість мають добре знати ті проблеми, над розв'язанням яких вони мають працювати спільно. У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Небесної Сотні, зусиллями українських військових, волонтерських організацій виборює мир і цілісність держави, пріоритетного значення набуває патріотичне громадянське виховання дітей та учнівської молоді. Тож спільні заходи школи і громади мають бути наповнені громадянсько-патріотичним змістом, стверджувати ідею спільності інтересів та взаємоповаги усіх громадян України, підтримувати прагнення кожної особистості до духовного, інтелектуального творчого та фізичного розвитку задля розквіту країни.

Закон України «Про громадські об'єднання» дає право громадським організаціям пропагувати свою діяльність, звертатись до керівників навчальних закладів з пропозиціями щодо співпраці у питаннях виховання та розвитку учнів. У свою чергу, педагогічна учнівська, батьківська громада визначає доцільність та необхідність такої взаємодії. Реалії сьогодення визначили пріоритетні напрями роботи щодо співпраці школи і громадськості. На сьогодні актуальними є уроки мужності, зустрічі з учасниками бойових дій в зоні АТО, з представниками волонтерських організацій, написання листів у рамках всеукраїнської акції «Лист пораненому», встановлення у школі Меморіальної дошки на вшанування загиблого воїна-героя.

У Золотоніській спеціалізованій школі №1 з поглибленим вивченням економіки та правознавства вихованню сучасного громадянина-патріота української держави, підготовці молоді до виконання ролі активних громадян, формуванню громадянських навичок і цінностей, необхідних для ефективної участі у житті громади сприяють курси за вибором «Вчимося бути громадянами», «Громадянська освіта, основи демократії», «Ми – громадяни України». Педагогами спільно з учнями та батьками реалізуються проекти «Роль громадянських організацій у становленні демократії в Україні», «Вчимося захищати свої права і свободи».

В нашій школі надається перевага активним формам роботи, що передбачають самостійну або спільну роботу, набуття дітьми та учнівською молоддю соціального досвіду; сприяють формуванню національної свідомості, критичного мислення, ініціативності, творчого підходу до справи, відповідальності за свої дії та вчинки: громадській, волонтерській діяльності, пошуковій, дослідницькій та проектній діяльності, флеш-мобам, акціям.

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність педагогів, учнів, батьків, громадськості, яка через конкретну, практичну діяльність сприяє встановленню соціальних зв'язків, опануванню дітьми новими навичками, формуванню у них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних та духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України. Діяльність шкільних волонтерських загонів здійснюється в інформаційно-просвітницькому, профілактичному, соціальному напрямках. Реалії сьогодення визначили новий напрям волонтерської роботи – психологічна та моральна підтримка воїнів Збройних Сил України; допомога родинам–переселенцям.

Учнівський та педагогічний колективи нашої школи тісно співпрацюють з громадською волонтерською організацією міста. Впродовж року спільно з вищевказаною організацією волонтери школи зініціювали та провели ряд патріотичних заходів: Свято Миру, флеш-моб «Ми – патріоти», конкурс читців патріотичного вірша, конкурс малюнка «Ми за мир», фотовиставка «Зі сходу України», акції «Зігрій солдата», «Малюнок солдату».

У ході акції «З любов'ю до солдата» волонтери зібрали понад десять коробок солодощів та виготовили понад півсотні сердечок-валентинок. Також волонтери відгукнулися на акцію по збору макулатури щоб за вилучені кошти придбати термобілизну

для бійців. Надаємо матеріальну допомогу батькам загиблих воїнів АТО. За нашу волонтерську роботу бійці батальйону «Айдар» передали на школу синьо-жовте полотнище з їх підписами і великі слова подяки. У школі створюється простір аби кожен активний громадянин, волонтер мав можливість висловити свою громадянську позицію, долучившись до заходів, що проводяться у навчальному закладі. Виховна робота зосереджена на формуванні особистості, готової робити добрі справи. «Добротворець – людина, яка завжди творить добро, до всіх добросердечна, добродушно йде на допомогу, до людей ставиться доброзичливо, виконує все з добром і добросовісно, добрі справи робить добровільно» віднайди в собі людину завдяки почуття співпереживання, милосердя і взаємодопомоги. Ця ідея шкільних волонтерських загонів лягла в основу практичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Чорна, І.Д. Бех. – Київ, 2014. – 29 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.Вишневський. – Дрогобич: КОЛО, 2003. – 528 с.
3. Калошин В. Гуманна, толерантна педагогіка Ш. Амонашвілі - компас для освіти ХХІ ст. / В.Калошин // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 3/4. - С. 199-203.
4. Окушко Т. К. Методика формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому громадському об'єднанні // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. Праць / Т.К. Окушко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 2. – С. 51-60.
5. Оржеховська В.М. Учнівське самоврядування: пошук ефективних моделей і технологій: навч. посібник /В.М. Оржеховська, Г.Г. Ковганич – Київ: ІПВ, 2007. – 234 с.

В. В. Науменко,
директор Стецівського навчально-виховного
комплексу «Загальноосвітній навчальний
заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний
навчальний заклад» – МАНМ
Звенигородської районної ради

Анотація

В цій статті висвітлюється питання забезпечення членам спільноти, окремим громадянам, школам, представникам бізнесу, громадським і приватним організаціям – умови партнерства для реалізації потреб громади. Колектив керується принципом самовизначення. Місцеві жителі краще за інших знають і можуть назвати потреби своєї громади.

ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ГРОМАДИ

Сьогодні школа є не тільки частиною демократичного суспільства – школа має важливе значення для майбутнього, визначаючи якою буде демократія. Якщо ми хочемо, щоб усі в школі та спільноті були ефективними громадянами суспільства, демократичні цінності мають інтегруватися в кожний аспект шкільного життя та місцевого середовища. Головною метою демократичної освіти є виховання громадянина сучасного суспільства та його підготовка до життя та діяльності у демократичному суспільстві.

Модель, яка стала основою руху ГАШ в Україні, визначає громадсько-активну школу як будь-яку школу, де:

– увага приділяється роботі з місцевою громадою, працівниками школи та мешканцями;

– школа сприяє вільному обміну думками, займається оцінкою місцевих потреб та бере участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також забезпечує зворотній зв'язок, що стосується цих дій, з боку громади.

Серед напрямів діяльності громадсько-активної школи виділяються три основні: демократизація школи, волонтерство та партнерство школи і місцевої громади.

Демократизація школи:

- включення принципів і процесу демократії у навчально-виховний процес;
- освіта для і через досвід;
- розвиток активної громадянської позиції;
- відкритість і співпраця, наголос на розвиток, спілкування і обмін ідеями.

Партнерство школи і місцевої громади:

- спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації і самоуправління;
- розвиває у школі та громаді традиції і практику громадянської активності;
- вже сьогодні створює на місцевому рівні реальні структури громадянського суспільства і гарантує їхній стабільний розвиток.

Волонтерство:

- добровільний вибір, який відображає особистісні погляди і позиції;
- активна участь громадян у житті суспільства;
- сприяє покращенню життя і особистісному розвитку;
- сприяє більш збалансованому економічному і соціальному розвитку.

Демократизація.

Компонент «Демократизація школи» спрямований на формування демократичної культури як основи розвитку громадянського суспільства через реалізацію демократичних принципів у всіх аспектах шкільного життя та сприяння розвитку шкільного самоврядування.

Сьогодні сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, але й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме в школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватися в безлічі співтовариств і робити правильний вибір, тому що вже в шкільному віці формується громадській світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище всередині школи необхідно сполучити з реальною дійсністю навколо школи. *Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, але і всіх учасників освітнього процесу.* У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не тільки в школі, але і поза її межами.

Роль школи в процесі формування демократичного менталітету, безумовно, є центральною. Практично всі країни зі стійкими демократичними традиціями в тій або іншій формі використовують освітні установи для цілей демократичної освіти та навчання. У школі закладаються трудові навички, дитина вчиться соціальній взаємодії, тут у неї виробляються життєві цінності, формується уявлення про свою роль як особистості та громадянина. Для того, щоб навчання стало демократичним, не потрібно обмежуватися спеціальними заняттями та курсами, відведеними для цих цілей, а потрібно виробити загальну концепцію комплексного підходу до навчання, якою зможе користуватися кожен викладач, незалежно від предмета і вікової групи учнів, з яким він працює.

Слід відзначити, що вислів «демократизація освіти» не має політичного підґрунтя. Це не політичний пристрій, а певні цінності (права людини як громадянина), властиві різним політичним системам.

Щоб зрозуміти мету демократичного навчання, зробимо короткий екскурс в історію. Слово «демократія» у перекладі з грецького - «владу народу». Тобто народ і його право на участь у керуванні суспільством є головними елементами демократичної держави. Пізніше в це визначення ввійшли поняття соціальної рівності, толерантності, поваги прав кожної особистості. Стосовно демократичного навчання це означає, що процес навчання не потрібно

обмежувати курсом лише правознавства і подібними дисциплінами, а додатково використовувати величезний потенціал уроків по природничо-наукових дисциплінах, тобто інтегрувати громадянську освіту та виховання в навчально-виховний процес. Також важлива атмосфера в класі, де вчитель поважає достоїнство та права кожного учня, де заохочується відповідальність, активність, прояв лідерських якостей. На будь-якому уроці потрібно використовувати інтерактивні методики викладання, а також упроваджувати їх у позаурочні заходи і діяльність органів шкільного самоврядування. Усе це спрямовано на те, щоб демократичне навчання розвивало критичне мислення, за допомогою якого майбутні громадяни будуть генерувати і реалізовувати ідеї, що роблять позитивний вплив на суспільство, вирішуючи різні проблеми і регулюючи конфліктні ситуації.

Необхідно звернути увагу на стиль викладання в загальноосвітньому закладі. Традиційний для багатьох шкіл авторитарний стиль - серйозна проблема в демократизації навчального закладу. Він розвиває покірність авторитетові дорослих (надалі поширюється на авторитет будь-якого керівника), найчастіше супроводжується ворожістю до осіб, які дотримуються цього стилю. Ворожість, що придушується, надалі трансформується в різні комплекси: невпевненість у собі, низький суспільний статус і т.д. Отже, демократичне навчання, ставлячи своєю задачею виховання в учнів громадської активності та відповідальності, а не бездумної слухняності, повинне виключити авторитаризм як педагогічну умову. Будь-яка активна творча діяльність дитини на уроці повинна заохочуватися й аналізуватися з позиції поваги до його особистості та розуміння того, що учень має право на помилку.

Порівняємо дві парадигми керування школою:

Адміністративна	Демократична
управління	політичне лідерство
вертикальна взаємодія	кругова взаємодія
фіксовані ролі	гнучкі ролі
персональна відповідальність	розділена відповідальність
автократична взаємодія	співробітництво
висловлення оцінки	спільне оцінювання
статус	авторитет
контроль	довіра
сила	посилення інших

Демократична парадигма сприяє розвитку моделі демократії, яка припускає, що демократичність у відношенні шкільної програми може виявлятися не тільки у формі порад, але й у формі відкритих дискусій учнів і вчителів. Демократичний підхід педагога полягає в тому, що участь учнів у шкільному житті повинне починатися за допомогою вчителів, а далі ставати усе більш незалежним.

Реалізуючи компонент «Демократизація школи», загальноосвітній заклад формує культурно-освітній простір школи, елементами якого є:

- зміст і форми правової освіти, що відповідають віковому розвитку та рівням освіти включають не тільки традиційні підходи, а й різні інтерактивні форми роботи з дітьми;
- уклад школи, особливе внутрішньошкільне середовище, традиції та норми взаємодії і взаємин всіх учасників освітнього процесу;
- зміст позакласної та позашкільної роботи, побудований на принципах самоврядування та соврядування дітей та дорослих;
- відкритість освітньої системи школи зовнішньому соціумові та пряма взаємодія педагогів і учнів школи з ним.

Даний компонент реалізується через:

- навчальну діяльність;
- виховний процес;
- систему управління школою.

Демократизацію навчальної діяльності пропонується почати зі знайомства з принципами громадсько-орієнтованої освіти, що стали фундаментом моделі громадсько-

активних шкіл. Потім дати можливість обговорити педагогам, як вони розуміють демократизацію школи, виділити і розглянути основні характеристики поняття «демократизація», познайомитися з реальним досвідом, а також побачити, які проблеми стоять перед школою в процесі демократизації і які можливі шляхи їхнього вирішення.

Але демократії не можна навчити, якщо просто розповідати про це на уроках і додаткових заняттях. **У характеристику демократичного уроку входить:**

- активна участь кожного;
- заохочення лідерства;
- створення демократичної атмосфери;
- багатобічний розвиток і виховання учня;
- широке використання інтерактивних методів;
- рівність можливостей, де кожен учень може одержати найвищу оцінку;
- відкритість і співробітництво;
- пріоритет самооцінки як умова успішного навчання;
- критичне мислення;
- гнучка структура уроку.

Звідси видно, що важливим елементом демократизації школи є взаємозв'язок усіх учасників педагогічного процесу, особливо «учитель-учень», а також відношення і готовність кожного до демократичних перетворень у школі.

Демократизація виховного процесу — наступний елемент, через який реалізується компонент «Демократизація громадсько-активної». Навчальні заклади можуть надати можливість для демократичної діяльності та навчанню демократії не тільки в класі. Позакласна робота дозволяє учням працювати разом заради єдиної мети, формує уміння правильно обирати лідера і приймати важливі рішення. Дискусійні клуби, у яких заохочується прагнення учнів відігравати активну роль у суспільних справах, висловлювати свою думку і поважати думку інших, сприяючи розвитку розуміння навичок демократії.

Однією з найбільш ефективних моделей залучення школярів до громадського життя є учнівське самоврядування, різні варіанти якого присутні практично у всіх загальноосвітніх закладах. Школярі на практиці учаться демократії, приймаючи участь у передвиборній кампанії та самих виборах. Органи учнівського самоврядування дають учням право голосу в керівництві школою, що дозволяє їм впливати на рішення, які стосуються безпосередньо них, самим організовувати життєдіяльність у школі. Критеріями розвитку учнівського самоврядування є включення учнів у загальне керування школою, здійснення поточного і стратегічного планування діяльності, свідомість відповідальності за реалізацію спільних цілей. Сутність самоврядування полягає в тому, щоб знайти кожному напрямкові та справі своїх організаторів, уточнити права й обов'язки кожного. Важливо і те, щоб кожен член учнівського колективу пройшов школу самоврядування в традиційних органах, у постійно діючих або тимчасово повноважних підрозділах. Величезне значення має і наступність. Краще мати різновікові органи учнівського самоврядування, де молодші, працюючи поруч зі старшими товаришами, учаться в них, переймають традиції, а потім стають гідною зміною випускникам.

Учнівське самоврядування, будучи елементом виховної системи, відноситься одночасно і до третього елементу програми «Демократизація громадсько-активної школи» - системі управління школою.

Демократизація управління — це децентралізація процесу управління школою і залучення більшої кількості людей у процес прийняття важливих для школи і громади рішень.

Поряд з учнівським самоврядуванням діють і інші органи самоврядування: педагогічні (педрода, методичні об'єднання), батьківські (батьківський комітет, Асоціація батьків і т.д.). Діючи, незалежно один від іншого, вони являють собою єдину систему шкільного самоврядування, метою якого є реалізація законних прав і інтересів всіх учасників освітнього процесу в діяльності загальноосвітньої установи.

Потрібно визнати, що децентралізація управління не робить процес більш демократичним, але створює можливість для розподілу влади і відповідальності, введення

більш демократичних форм управління школою, а також для активної участі в ньому мешканців громади. Учні, спостерігаючи приклади демократії в дії, і беручи участь у них поряд з дорослими, бачать, як теоретичні принципи перетворюються в реальне життя.

Компонент «Демократизація громадсько-активної школи» успішно розвивається в українських громадсько-активних школах, навчаючи навичкам демократії за допомогою дорослих наставників, учні стають дійсними громадянами з активною життєвою позицією, втілюючи отримані знання в повсякденному житті.

Виховання дітей – дуже відповідальна справа. Перед батьками та школою постає чимало складних і водночас важливих завдань. Як виростити гармонійну особистість, на які моральні цінності зорієнтувати дитину? Як допомогти їй зберегти на все життя доброту, людяність, вірність своїм родинним витокам? Як підтримувати допитливість школярів на зробити процес навчання для них цікавим і бажаним? У сучасному житті для розв'язання цих проблем необхідний пошук нових підходів, концептуальних шляхів і змістовних форм у роботі з дітьми.

Тільки в співпраці з батьками ми зможемо реалізувати ці цінності, а саме навчання – не лише в ім'я засвоєння інформації, а для особистісного зростання, спрямування свідомості в майбутнє; навчання – в ім'я життя за законами віри, надії, любові та філософії серця.

Від того, яким буде місток між батьками, дітьми й школою, залежить навчання дитини, роль її в дитячому колективі, психологічна реалізованість і захищеність.

Наявність відповідних документів не лише суттєво спрощує взаємодію керівництва, а й сприяє демократизації шкільних стосунків: учасники навчально-виховного процесу добре усвідомлюють свої права й обов'язки, рівень своїх повноважень.

Основні документи, які ми використовуємо в роботі:

1. Закон України «Про освіту»

Стаття 30. Учасники навчально-виховного процесу є учні, педагогічні працівники, батьки або особи, які їх замінюють.

Стаття 59. Покладає на батьків відповідальність за фізичне здоров'я й психічний стан дітей, створення належних умов для розвитку їхніх природних здібностей.

Стаття 60. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право обирати й бути обраними до органів громадського самоврядування закладів освіти.

2. Закон України «Про загальну середню освіту»

Стаття 19. Учасниками навчально-виховного процесу є учні, учителі та батьки або особи, що їх замінюють.

Стаття 29. Батьки або особи, що їх замінюють, зобов'язані: забезпечувати умови для здобуття дитиною повної загальної середньої освіти за будь-якою формою навчання, постійно дбати про фізичний та психічний стан дітей, створювати умови для розвитку їхніх природних здібностей.

3. Положення про середній загальноосвітній навчальний заклад.

Стаття 40. Учасниками навчально-виховного процесу є учні, учителі та батьки або особи, що їх замінюють.

Стаття 54. Батьки мають право обирати й бути обраними до батьківських комітетів та органів громадського самоврядування.

Стаття 55. Батьки або особи, що їх замінюють, несуть відповідальність за здобуття дітьми повної загальної середньої освіти.

Стаття 63. Вищим колегіальним органом громадського самоврядування в загальноосвітньому навчальному закладі є загальні збори (конференція), які скликають не менше ніж один раз на рік. На них заслуховують звіт директора щодо свого керування підлеглими, розглядають питання навчально-виховної й фінансово-господарської діяльності.

4. Статут закладу освіти.

5. Положення про батьківський комітет закладу освіти.

6. План роботи школи на навчальний рік.

7. Рішення батьківського комітету спільні рішення адміністрації та батьківського комітету.

Питання співпраці з батьками систематично розглядається на нарадах із директором, педагогічних радах, засіданнях методичної комісії класних керівників. Вибір форм і способів діяльності зумовлюється метою й завданням виховної роботи закладу, своєрідністю особистісного складу батьків і учнів, принципами взаємодії вчителів і батьків.

Яких же практичних навичок бракує сучасним батькам? Насамперед це навички допомогти дитині в опануванні освітніх програм; навички ефективного спілкування з дитиною; використання правових знань у галузі освіти (державні освітні стандарти, правила прийому до шкіл і ВНЗ, форми участі батьківської громадськості в життєдіяльності освітньої установи тощо).

Таким чином, у навчанні батьків ми виокремлюємо три напрями навчання батьків: як вихователів, як учителів своєї дитини, як партнерів.

Основні етапи роботи школи з батьками:

1. Робота з батьками учнів початкової школи.
2. Робота з батьками учнів 5 класу (адаптація переходу в основну школу).
3. Робота з батьками учнів основної школи (6-8 класи).
4. Робота з батьками учнів старших і випускних класів.

Особливу увагу необхідно приділяти роботі з батьками вразливих категорій дітей: дітей позбавлених батьківського піклування – 5, напівсиріт – 16, дітей-інвалідів – 3, дітей переселенців -6, «важкі» діти – 4.

Функції взаємодії: інформаційна; виховно-розвивальна; формувальна; охоронно-оздоровча; контролю; побутова.

Завдання взаємодії: формування активної педагогічної позиції батьків; озброєння батьків педагогічними знаннями й уміннями; активна участь батьків у вихованні дітей.

Зміст співпраці полягає в підвищенні рівня психолого-педагогічних знань батьків (лекції, семінари, індивідуальні консультації, практикуми); залученні батьків до навчально-виховного процесу (батьківські збори, спільні творчі справи, допомога в зміцненні матеріально-технічної бази); участь батьків в управлінні школою (рада школи, батьківський комітет).

Адміністрація використовує такі форми роботи з батьками: загальношкільні батьківські збори та конференції, діяльність батьківського комітету школи, рада школи, педагогічні ради, рада профілактики, індивідуальна робота.

Загальношкільні батьківські збори мають величезне значення в системі роботи школи. Проводяться три рази на рік: у вересні (підсумки навчально-виховної роботи за минулий навчальний рік та завдання на поточний), грудні (підсумки I семестру, зимовий відпочинок учнів), квітні (підготовка до ДПА, ЗНО, літнє оздоровлення учнів, навчальна практика, зміцнення матеріально-технічної бази школи). На зборах обговорюються нагальні проблеми суспільства, нормативно-правову базу, проблеми конфліктів батьків і дітей та шляхи їх розв'язання; формують засади здорового способу життя. Активними учасниками є батьки. Вони розробляють аналіз проблеми з позицій особистого досвіду; демонструють позитивний приклад виховання в родині. На батьківські збори запрошуються представники кримінальної міліції, служби в справах дітей, лікарі та ін.

Під час загальношкільної конференції (у травні), заслуховують звіт директора про керівництво школою, розглядають питання навчально-виховної, методичної, економічної й фінансово-господарської діяльності закладу, приймають рішення або планують заходи щодо заявленої проблеми.

Батьківський комітет школи, який очолює Меркотан Тарас Олексійович, працює відповідно до Конвенції ООН про права дитини, чинного законодавства держави в галузі освіти, типових положень про загальноосвітню установу, статуту загальноосвітньої установи. Термін повноважень комітету – один рік. Проводять робочі зустрічі директора з головою батьківського комітету. На засіданнях розв'язують економічні питання діяльності закладу освіти: визначення статей видаткової частини планового бюджету спецфонду; прийняття щорічних рішень про систему матеріального стимулювання учнів; проведення ремонтних робіт; організація факультативів, предметних консультацій, спортивних секцій; організація та проведення загальношкільних заходів тощо.

До складу ради школи, яку очолює Сабадир Галина Петрівна, входять представники педагогічного, учнівського колективів та батьківської громадськості. Члени ради беруть активну участь у районних конференціях. Особливу увагу приділяють індивідуальній роботі адміністрації з батьками. За необхідності батьки беруть участь у засіданні педагогічної ради. Батьки обов'язково присутні на засіданнях ради профілактики.

Така тісна співпраця адміністрації з батьками дає можливість реалізувати функції батьківської освіти та коригувати принципи сімейного виховання.

У державній національній програмі «Освіта. Україна: ХХІ століття» зазначено, що в основу національного виховання мають бути покладені такі чинники: принцип єдності сім'ї і школи, спадковості поколінь, організації родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу, забезпечення діяльності педагогічного загального навчання батьків.

Основні напрями спільної діяльності педагогів і батьків:

1. Підтримка фізичного здоров'я учнів.
2. Спілкування й формування особистісних орієнтацій учнів: інтерес до життя, інтерес до людини, інтерес до культури, що сприяють розумінню загальнолюдських цінностей.
3. розвиток пізнавальної сфери життя учнів з урахуванням індивідуальних особливостей. Захист не учня, а людини. Підхід до кожної дитини «з оптимістичної позиції» (за А.Макаренком).
4. Робота з родиною: вплив на виховний потенціал родини; об'єктом уваги є не сама родина, а сімейне виховання. Тут ми звертаємо увагу на вивчення сімейної атмосфери, що оточує учня, його стосунків із членами родини; психолого-педагогічну освіту батьків через систему батьківських зборів, консультацій, бесід; організацію спільного проведення вільного часу дітей і батьків; захист інтересів і прав дитини у «важких» родинах.

Правила роботи педагогів з батьками та дітьми:

1. Батьки і діти не мають почуватися об'єктами вивчення.
2. Робота з батьками повинна бути цілеспрямованою, планомірною й систематичною.
3. Методи цієї роботи мають бути пов'язані з методами виховання дітей.
4. Психолого-педагогічні методи мають бути різноманітними, застосовуватись у комплексі.

Форми роботи:

- індивідуальні консультації;
- залучення батьків до урочної діяльності – огляди знань (ознайомлення з новими програмами з предмета, методикою викладання, вимогами вчителя, рівнем знань учня);
- участь батьків у заходах під час проведення предметних тижнів;
- залучення до проектної діяльності («Мій родовід», «Вивчаємо історію села Стецівки», завдання дослідницького напрямку з фізики та хімії тощо);
- робота університету педагогічних знань, школи молодих батьків.

Ключовою фігурою в співпраці з батьківською громадськістю є класний керівник, головними аспектами діяльності якого є:

- координація діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу (органів виконавчої влади, організацій, установ, навчальних, культурно-просвітницьких, фізкультурно-оздоровчих закладів тощо) для вдосконалення діяльності тріади «батьки – учителі – діти»;
- формування нової моделі взаємин між учителями, учнями, їхніми батьками;
- розробка та впровадження програм розвитку співпраці школи й родини;
- вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду організації співпраці з сім'єю з метою залучення батьків до громадсько-державного управління школою;
- розробка навчально-методичних матеріалів із питань організації роботи з батьками;
- поширення інноваційного простору, упровадження інтерактивних форм роботи з батьками;
- створення організаційно-педагогічних умов для підвищення рівня педагогічної культури батьків.

Вдумливий, небайдужий класний керівник завжди знайде підхід до кожної дитини, порозуміється з батьками своїх учнів, створить у класному колективі атмосферу доброзичливості, поваги, співпраці.

Класний керівник є ключовою фігурою в роботі з батьками вразливої категорії школярів – дітей-сиріт, напівсиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей із багатодітних, малозабезпечених та неповних сімей, дітей, схильних до девіантної поведінки.

Форми роботи класних керівників:

- індивідуальні: відвідування сім'ї, запрошення батьків до школи, педагогічні бесіди, педагогічна допомога, листування з батьками, дні відкритих дверей, анкетування батьків;
- групові: засідання батьківського комітету класу, батьківський консиліум;
- колективні: лекції та бесіди, науково-практичні конференції, батьківські дні, вечори питань і відповідей, загальношкільні й класні батьківські збори, концерти, зустрічі за круглим столом.

Класний керівник розпочинає свою діяльність зі складання соціального паспорта класу: відвідування родин із метою вивчення житлово-побутових умов, матеріально-психологічного клімату в сім'ях. Разом зі шкільним соціальним педагогом виконує аналіз анкетування щодо вивчення умов життя та виховання дітей. Розробляє діагностичні карти для вивчення сімейного мікроклімату учнів.

Індивідуальні консультації – це одна з найважливіших форм взаємодії класного керівника з родиною. Він має змогу отримати важливі відомості для своєї професійної роботи з дитиною: особливості здоров'я учня, його захоплення, інтереси; переваги в спілкуванні в родині; поведінкові реакції; особливості характеру; мотивації навчання; моральні цінності родини.

Тематика індивідуальних консультацій для батьків:

1. Дитина не хоче навчатися. Як їй допомогти?
2. Погана пам'ять у дитини. Як її розвинути?
3. Єдина дитина в родині. Шляхи подолання труднощів у вихованні.
4. Покарання дітей. Якими їм бути?
5. Тривожність дітей. До чого вона може призвести?
6. Сором'язлива дитина. Проблеми сором'язливості та шляхи її подолання.
7. Брутальність і непорозуміння в родині.
8. Талановита дитина в родині.
9. Приятелі дітей – друзі чи вороги?
10. Три покоління під одним дахом. Проблеми спілкування.

Класні батьківські збори проводять чотири-п'ять разів на рік (кожної чверті).

Мета: обговорення завдань навчально-виховної роботи класу, планування виховної роботи, тісної співпраці родини та школи; розгляд актуальних педагогічних проблем. Батьківські збори є школою освіти батьків, розширюють їхній педагогічний світогляд, стимулюють бажання стати хорошими батьками. На батьківських зборах аналізують навчальні досягнення учнів, характеризують їхні можливості, ступінь просування класу в навчальній діяльності. Батьківські збори – це можливість продемонструвати успіхи дитини. На зборах розмовляють не про оцінки, а про якість знань і рівень інтелектуальних зусиль, що відповідають пізнавальній та моральній мотивації. Під час батьківських зборів класні керівники організовують виставки творчих робіт учнів, їхніх досягнень.

Тематика батьківських зборів:

- психологічні особливості підлітків;
- проблеми виховання;
- роль родини у розвитку моральних якостей підлітків;
- безпека дитини у всесвітній мережі;
- як запобігти розвитку егоїзму, жорстокості, агресивності підлітків?;
- взаєморозуміння. Взаємоповага. Шляхи виходу з конфлікту та їх методика ураховує вікові особливості учнів, рівень освіченості та зацікавленості батьків, мету й завдання виховання, що стоять перед школою.

Орієнтовні рекомендації для проведення батьківських зборів:

- мають інформувати батьків, а не констатувати помилки та невдачі дітей;
- тема має враховувати вікові особливості дітей;
- мають бути як теоретично спрямованими, так і практично орієнтовними: аналіз ситуацій, тренінги, дискусії тощо;
- не слід обговорювати й засуджувати учнів.

Колектив Стецівського навчально-виховного комплексу I-III ступенів – МАНМ ставить перед собою мету: налагодження взаємовигідного партнерства між школою і громадою, яке сприятиме розвитку спільноти й реалізації концепції навчання впродовж усього життя; залучення громади до процесу управління школою; надання шкільних ресурсів для забезпечення потреб спільноти; організація допомоги й забезпечення участі школярів у визначенні потреб громади, реалізації програм, спрямованих на вирішення цих проблем.

Мета конкретизується через реалізацію системи завдань:

- реалізація програми «Школа як осередок розвитку громади» й поширення філософії, методології, теоретичного підґрунтя, а також практичного досвіду роботи над програмою під час проведення семінарів, робочих зустрічей, консультацій, практики для педагогічного персоналу інших освітніх закладів регіону та бази Стецівського НВК I-III ступенів – МАНМ;
- залучення для проведення заходів програми педагогічного персоналу, учнів закладу, місцевої громадськості й інших зацікавлених осіб;
- надання приміщень для проведення заходів програми, забезпечення вільного доступу учасникам програми до літератури й обладнання.

Проблема, над якою працює заклад, громадсько-активна школа:

- розвиток партнерства між НВК й громадою с. Стецівки на основі розробки й реалізації спільних проектів, спрямованих на вирішення проблем і задоволення потреб жителів села.

Провідна ідея:

- створити на базі НВК соціокультурний центр с. Стецівки.

Актуальність досвіду полягає в розвитку демократичного суспільства, вихованні ініціативних, відповідальних громадян, мобілізації місцевих ресурсів для забезпечення нагальних і довготривалих цілей НВК й громади.

Проект

Соціальні потреби громади

Мета: надання мешканцям громади можливості використовувати приміщення НВК, її бібліотеки.

Програма проекту:

1. Проведення зустрічей із цікавими, видатними людьми села, району, області в актовій залі НВК.
2. Ушанування видатних людей села в стінах закладу (проведення ювілейних вечорів).
3. Проведення урочистих заходів у приміщенні їдальні НВК.
4. Проведення обряду реєстрації шлюбу в актовій залі.
5. Поповнення бібліотечного фонду за рахунок зароблених грошей.
6. Надання послуг бібліотеки НВК жителям села.
7. Використання рекреації приміщення для роботи танцювального клубу.
8. Виділення приміщення НВК для роботи виборчої дільниці села.
9. Поповнення матеріальної бази закладу за рахунок благодійних внесків.

Проект

Здорова сім'я – здорова нація

Мета: пропаганда здорового способу життя серед мешканців села.

Програма проекту:

1. Організація виступу агітбригади НВК «Шлях до здоров'я» перед жителями села.
2. Проведення тренінгів «Азбука виживання».
3. Створення на базі спортивного залу НВК оздоровчого комплексу:
 - проведення спортивних змагань на рівні села, району в спортивному залі;

- проведення занять спортивного клубу для дорослих у вихідні дні;
 - проведення спортивних естафет для сімейних команд;
 - проведення спартакіади випускників НВК до Дня зустрічі випускників.
4. Реконструкція приміщення НВК з метою відкриття в ньому спортивних клубів:
- футбольного;
 - вільної та греко-римської боротьби;
 - спортивного танцю.

Соціальні, політичні й економічні зміни, що відбуваються протягом останнього десятиліття, потребують розвитку нових форм відносин для використання потенціалу демократичного і капіталістичного суспільств на користь людей. Зміни сталися так швидко і справили настільки грандіозний вплив та старі норми, що безліч позитивних елементів було знищено разом з тим, що мало зникнути.

Споконвічно школа розвиває партнерські відносини. Партнерство – це встановлення та розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, учнями, членами громади і спонсорами для спільного вирішення загальних проблем. Партнерствам на базі школи властиві такі характеристики:

- взаємовигідність;
- прозорість;
- волонтерство;
- двостороннє спілкування;
- чесність;
- повага;
- рівність.

Партнерство на базі школи – це можливість поліпшити імідж школи, можливість залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для підтримки школи, для задоволення потреб і інтересів громади. Партнерства створюють соціальний капітал, поліпшують взаєморозуміння, довіру і взаємодію між представниками різних секторів громади. Відповідно вони служать зміцненню демократії.

Партнерство школи і місцевої громади включає таку групу показників:

- спрямованість ресурсів школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації і самоуправління;
- розвиток у школі та громаді традиції і практики громадянської активності;
- наявність на місцевому рівні реальних структур громадянського суспільства і гарантій їхнього стабільного розвитку.

Партнерство припускає розробку і впровадження механізмів спільної діяльності й ініціювання різних форм взаємодії з бізнесом, органами місцевого самоврядування, некомерційними організаціями, громадськістю.

Визначення терміна «партнерство» дуже часто викликає суперечки у представників різних соціальних груп, але якими б не були наші уявлення про партнерство, дуже важливо пам'ятати, що його не може бути там, де немає загального інтересу і взаємовигідних відносин.

Існує багато різноманітних способів організації партнерства школи із місцевою громадою. Важко знайти громаду, в якій інтереси школи, представників місцевої влади, бізнесу, громадськості в тім або іншому ступені не перетиналися. Уміння знайти дотики перетинання, поставити загальні цілі та визначити ступінь участі в спільній діяльності необхідно ще на самому початковому етапі взаємодії. Правильний розвиток таких відносин приведе до довгострокової та результативної співпраці. Для цього треба мати інформацію про специфіку, правові основи і проблеми іншої сторони, потрібно вміти добувати і працювати з подібною інформацією. Створення плану спільної діяльності – це одна обов'язкова умова співпраці.

Як бачимо, у соціально-економічних умовах, що створилися, школі поодиноці не вирішити усіх виникаючих проблем і дуже важко конкурувати з іншими загальноосвітніми установами. Необхідно володіти сучасними технологіями роботи з громадськістю, засобами масової інформації, володіти механізмами залучення позабюджетних коштів, уміти

спланувати й оцінити діяльність школи, змінити традиційні форми і методи роботи з учнями і батьками на інтерактивні. Усіма цими методиками володіє громадська – активна школа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Громадсько активні школи в Україні: кроки до дій / Упор. Н.Софій, Ю.Кавун. – Київ: Крок за кроком, 2005. – 162 с.
2. Громадсько активні школи: кроки до дій: тренінговий модуль / Упор. Н. Софій, Ю.Кавун. – Київ: Крок за кроком, 2005. – 67с.
3. Єльнікова Г. та ін. Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади: навчально-методичний посібник / Єльнікова Г., Даниленко Л. ; за заг. ред. Г. Єльнікової. – Київ: Крок за кроком, 2007. – 123с.
4. Захарченко О. Участь молоді в розвитку громад в Україні / О. Захарченко. – К, 2005. – 76 с.
5. Софій Н.З. Про сто і один метод активного навчання / Н.З. Софій, В.У. Кузьменко.– Київ: Крок за кроком, 2004. – 128 с.

В.А.Кузько,

директор Москаленківського
навчально-виховного комплексу
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів»
Чорнобаївської районної ради

Анотація

Стаття спрямована на формування професійної компетенції з установа та розвитку партнерських стосунків із громадою. Розкриваються особливості неформального та формального партнерства, методи та форми співпраці, основні кроки, що можуть допомогти налагодити і розвинути здорове партнерство на базі школи.

ВЗАЄМОВИГІДНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ ШКОЛОЮ ТА ГРОМАДОЮ – ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКО АКТИВНОЇ ШКОЛИ

XXI століття – це процеси реформування в Україні, які вимагають від сьогоденної школи докорінних змін у навчанні, вихованні, розвитку не лише свідомого громадянина, а й високоморальної, духовно багаті особистості, здатної до інноваційного типу життя, творити й проектувати, бути господарем своєї долі.

Саме школа повинна наповнити новим життєтворчим, духовним змістом навчання і виховання, побудувати свою роботу так, щоб в центрі діяльності завжди була дитина, з її радощами і болями, злетами і драмами, інтересами, потребами, з її духовним світом. Школа сьогодні – це не лише частина демократичного суспільства, вона має важливе значення для майбутнього, визначаючи його демократію. Вона має підготувати підростаючу особистість до участі в розв'язанні нагальних і перспективних завдань держави, до управління її справами і виконання функцій трудівника та господаря, керівника та виконавця, громадського діяча та захисника Батьківщини.

Цьому сприяє сучасна модель навчально-виховного закладу – громадсько-активна школа, яка забезпечує участь дитини в житті великої спільноти та її успішну соціалізацію, не відгороджує вихованців від реального життя, а включає це життя в свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу.

Громадсько-активні школи ще не мають спеціального статусу, але можна стверджувати, що це школи, діяльність яких спрямована на розвиток громадянськості в усіх сферах діяльності, установа партнерських стосунків з територіальною громадою та

розвиток добровольчих позицій у поєднанні зусиль для задоволення потреб як школи, так і громади [4, с.26].

Модель, яка стала основою руху громадсько активних шкіл в Україні, визначає громадсько активну школу як будь-яку школу, де:

- увага приділяється роботі з місцевою громадою, працівниками школи та мешканцями;
- школа сприяє вільному обміну думками, займається оцінкою місцевих потреб та бере участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також забезпечує зворотний зв'язок, що стосується цих дій, з боку громади.

В основі діяльності громадсько активної школи лежать три основні механізми: демократизація школи, волонтерство та партнерство школи й місцевої громади, що спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації і самоуправління; розвиває в школі та громаді традиції і практику громадянської активності; створює на місцевому рівні реальні структури громадського суспільства й гарантує їхній стабільний розвиток.

Що таке партнерство?

Партнерство – це взаємовигідне співробітництво для досягнення спільної мети. Партнерство встановлюється за допомогою соціальної взаємодії. Це форма соціальної комунікації, або спілкування, хоча би двох осіб або спільнот, яке призводить до систематичного впливу один на одного, реалізації соціальної дії кожного партнера, адаптації дій одного до дій іншого, спільності в розумінні ситуації, сенсу дій і певного ступеня солідарності або згоди між ними [6, с.77].

Партнерство в ГАШ – це установлення, розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, учнями, громадою, спонсорами для спільного вирішення якоїсь загальної проблеми.

Партнерство є досить корисним. Як зазначають укладачі навчально-методичного посібника «Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади», взаємодія корисна для розвитку громадянського суспільства, яке вирішує своє майбутнє за рахунок спільної діяльності й розвитку соціально-педагогічних і громадських структур. Як свідчить уже накоплений невеликий досвід, партнерство на базі школи дає можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові людські й матеріальні ресурси для її підтримки, сприяти задоволенню потреб та інтересів громади.

Взаємовигідні стосунки між школою та громадою створюють підґрунтя для накопичення соціального капіталу, поліпшення взаєморозуміння, довіри та взаємодії між представниками школи й різних секторів територіальної громади. Усе разом слугує зміцненню демократичної основи розвитку суспільства й держави [4, с.117].

Як розбудувати партнерські стосунки з місцевою громадою?

Це питання цікавить багатьох керівників начальних закладів. Чітко виокремлюють напрями взаємодії між школою та громадою автори посібника «Як залучити додаткові ресурси для розвитку навчального закладу» [3, с.70-76]:

- вивчення соціального замовлення на загальну середню освіту, потреб територіальної громади в освітніх послугах, які пропонує школа;
- визначення ресурсів громади для використання в навчально-виховному процесі;
- перетворення школи на осередок розвитку громади.

Для своєї громади школа може стати своєрідним консультативним пунктом. Так, школа може підказати членам громади, до кого їм треба звернутися у соціальних службах, оздоровчих установах, благодійних організаціях, юридичних консультаціях тощо. Учитель правознавства, наприклад, може бути єдиною особою, яка спроможна дати відповідну консультацію. Шкільна бібліотека може стати у пригоді для користування довідниками, спеціальною та художньою літературою, Інтернетом. У школі можна створити батьківську чи громадську кімнату, телефони довіри, започаткувати роботу соціальної служби.

Допомога громади школі, - як зазначають укладачі вищезазначеного посібника, - може здійснюватися у різних формах: спонсорська допомога, участь батьків у навчально-виховному процесі, прилучення підростаючого покоління до відродження національних

традицій та мистецтв, формування здорового способу життя шляхом відкриття спортивних секцій, упровадження днів здоров'я тощо.

Тому основними напрямками розвитку зв'язків між школою та громадою, є:

- гостинне ставлення до батьків, налагодження добрих взаємин і довіри;
- організація суспільних і громадських заходів;
- постійне спілкування та надання корисної інформації про школу й те, що там відбувається;
- забезпечення можливості для освіти та розвитку членів громади;
- залучення думки громади у процесі прийняття рішень і розробки програм розвитку;
- залучення добровольців на основі реалізації їхніх умінь та інтересів.

Особливим партнером школи є засоби масової інформації. Співпраця з місцевою газетою, радіо, створення сайту школи в Інтернеті дають змогу проінформувати про діяльність навчального закладу та залучити активне населення до спільних дій.

Партнерство розрізняють за терміном дії (короткострокові й довгострокові) та за наявності чи відсутності реєстрації (неформальні, або неофіційні, та формальні, або офіційні).

У навчальному-методичному посібнику «Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади» дається чітка характеристика типів партнерства [4, с.118].

Неформальні партнерства бувають короткострокові й довгострокові. Наприклад, короткострокові неформальні партнерства працюють у формі коаліцій (спільний проект, місячник, тиждень, традиційне свято тощо). Водночас функціонують довгострокові неформальні партнерства у вигляді клубів, асоціацій, громадських об'єднань, центрів та інших формально організованих, але офіційно не зареєстрованих організацій. Перевагою неформальної діяльності є те, що вона дає можливість пізнати один одного, домогтись довіри, довідатись, наскільки насправді люди віддані ідеї, та з'ясувати, хто не поділяє визначені принципи.

Формальні партнерства – це певна форма юридичного статусу або договору, що визначає їх відносини з іншими організаціями. Організації, що вирішують існуючі у суспільстві проблеми й не займаються підприємницькою діяльністю, відносяться до неприбуткових організацій. Детальний перелік неприбуткових організацій наведено в п.7.11.1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємства» («ГК» 31-2/98). До них, зокрема, належать благодійні фонди та благодійні організації, створені в порядку, визначеному законом для здійснення благодійної діяльності, у тому числі громадські організації, створені з метою здійснення екологічної, оздоровчої, спортивної, культурно-освітньої та наукової діяльності.

Головними партнерами школи та місцевої громади у виконанні спільних проектів ГАШ мають стати місцеві органи управління, державні організації, відділи освіти, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, громадські організації, центри соціальних служб для молоді, центри дитячої творчості та юнацтва, бізнес-організації, приватні підприємці, засоби масової інформації, міжнародні організації.

Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» пропонує шість основних кроків, що можуть допомогти налагодити здорове партнерство на базі школи.

Крок 1. Складіть образ вашої громади.

Крок 2. Оцініть можливість налагодження партнерства, для чого заповніть таблицю, вказавши реальних партнерів, потенційних та не потенційних.

Крок 3. Складіть план співробітництва.

Крок 4. Проаналізуйте, що ваша школа може запропонувати як партнер. А школа має колосальні інтелектуальні та матеріальні ресурси, які вона може запропонувати в якості партнера.

Крок 5. Збір інформації. Чим більше ви дізнаєтеся про вашого потенціального партнера, тим вище будуть ваші шанси зробити його реальним партнером. У процесі розвитку взаємовигідного партнерства бажано знайти зв'язок, визначити загальні мотиви, на яких ви можете побудувати фундамент довгострокових відносин.

Крок 6. Виберіть стратегію. Вироблення стратегії – відповідальний момент. У вас є потенційні партнери, але немає часу для роботи з усіма. Саме тому вам необхідно визначити пріоритети. Визначившись, запросіть потенційного партнера на певний захід або організуйте зустріч ним. Кожен потенціальний партнер унікальний, тому треба підбирати до кожного особливий підхід.

Програма громадсько активних шкіл «Школа як осередок розвитку громади» зацікавила і педагогічний колектив Москаленківського навчально-виховного комплексу. Ми твердо вирішили, що наш заклад може бути джерелом інтелектуального потенціалу на селі, може стати двигуном, що приведе в рух внутрішні резерви громади, спрямувавши їх на вирішення соціально-економічних проблем.

«Громада процвітає, коли її члени садять дерева, у затінку яких їм ніколи не доведеться сидіти», - ця давньогрецька мудрість найбільше розкриває сутність громадсько активної школи, в якій велика увага приділяється налагодженню партнерських стосунків між школою та громадою. Тому одним із основних завдань нашого закладу як ГАШ є набуття досвіду соціальної дії шляхом залучення школярів, педагогів, батьків, членів громади до активної громадської роботи. В основу роботи Москаленківської ГАШ покладено методику проектування, застосування набутих знань під час практичної діяльності, яка спрямована на набуття досвіду громадських дій та демократичної поведінки у вирішення соціально важливих проблем. Наш девіз: «Створимо разом наше майбутнє». Набуття досвіду відбувається в рамках навчально-виховного процесу у позакласній та позашкільній роботі, під час співпраці з громадськістю та батьками, які беруть участь у роботі на правах консультантів, експертів, сконцентровують увагу на тих моментах, де школярі найбільше потребують допомоги, а саме:

- планування діяльності;
- вибір найоптимальніших способів вирішення;
- прогнозування наслідків діяльності;
- порівняння оптимальних результатів із запланованими;
- об'єктивна оцінка роботи над проектами.

Модель громадсько активної школи реалізуємо в таких напрямках:

- становлення громадянина;
- правова освіта;
- фізична досконалість;
- духовний розвиток.

Це дає можливість НВК і місцевій громаді стати активними учасниками в справах освіти, в розширенні її доступності, навчанні та вихованні дітей, батьків, всієї громади, бо саме в школі, в рідному селі починається становлення та розвиток українського громадянського суспільства, оснований на конкретних діях в інтересах людей.

Діяльність нашої ГАШ, як осередку розвитку громади, ґрунтується на демократичному ідеалі поваги до кожної людини та її прав на участь у справах громади, що стосуються загального добра, на створенні можливостей для членів спільноти стати партнерами в реалізації потреб спільноти. Філософія закладу – заклад для дитини. Оптимізм та глибоке розуміння вихованців – ось чим облагороджується наше поле діяльності, на якому ми творимо майбутнє, надихаємо учнів на плекання образу Людини, творця власного життя і власної долі. Спільними зусиллями ми створили такий світ, де кожна дитина може насолоджуватися своїм дитинством і зростати компетентною в мирі та гідності. В контексті діяльності ГАШ забезпечуємо розкриття здібностей, особистого розвитку, готовності до праці та громадянської відповідальності кожного члена колектив; пропагуємо серед громади ставлення до освіти як до процесу, що відбувається впродовж усього життя і має бути доступним для кожного; надаємо приміщення школи для активного відпочинку сільської молоді; працюємо над поліпшенням матеріально-технічної бази; здійснюємо батьківський всеобуч, профілізацію школи у вибраному учнями та громадою напрямку; успішно впроваджуємо громадянську освіту шляхом введення курсів, факультативів, тематичної позакласної та позашкільної роботи.

У рамках взаємовигідного партнерства успішно реалізовані проекти: «Казкова галявина», «Подвір'я НВК – острівцець мого дитинства», «Школа добрих справ», «Жінко! Ти завжди велична», «Крапелька допомоги рідній природі», «Голос утопленого села», «Тижні Добра», «Бути волонтером - почесно» і інші.

Візитна картка закладу – музей «Українська вишивка і народний побут». Це також результат тісної співпраці школи і громади. Тут зібрано близько 400 експонатів, оформлені тематичні композиції, відроджено ткацьке ремесло. За участю старійшин села проводиться дослідницька робота.

Характерна ознака закладу – тісна співпраця з батьками. А це – Рада НВК, піклувальна рада, робота батьківських комітетів, «Клуб батьківської любові», діалоги на тему шкільного і сімейного виховання, спільні вечори відпочинку, родинні свята.

З 2011 року Москаленківська ГАШ працює в інноваційному просторі на всеукраїнському рівні з проблеми «Формування духовних і моральних цінностей особистості в контексті діяльності громадсько активної школи». Активну участь у реалізації завдань експерименту беруть і жителі села. Батьки, представники громади проводять заняття в гуртку «Красу створюємо разом», зустрічі за круглим столом у «Клубі батьківської любові», залучаються до роботи в «Школі добрих справ» та «Школі гречності».

Справжньою родзинкою дошкільного навчального закладу є «Мамина школа». Це тут мами і бабусі прищеплюють дітям любов до українських традицій, до рідного краю, до нашої славної України.

Важливим аспектом сучасного суспільного життя є повернення до основ релігійного світогляду та традицій. Останнім часом зростає позитивний вплив церкви на формування світоглядних орієнтацій особистості. Місцевий священик – учасник життя і діяльності ГАШ, організатор зустрічей «Жити в гармонії з Богом». Джерелом формування моральних цінностей особистості є і гурт духовного співу «Благовість», яким керує сільський голова.

Ми тісно співпрацюємо з виконкомом сільської ради, місцевими господарствами підприємцями села, радою ветеранів, депутатами сільської та районної ради, ММО «Служіння заради миру», Черкаським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників, музеєм української вишивки, кафедрою української мови Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, Центром позашкільної роботи «Північне сяйво» м. Київ, лабораторією превентивного виховання інституту проблем виховання НАПН України.

Що дала нам громадсько активна школа, партнерство між школою та громадою?

Поліпшився імідж навчально-виховного комплексу.

У рамках моделі громадсько активної школи відбулася переорієнтація на особистість учня, на формування активної громадянської позиції, відповідальності перед собою та громадою за прийняті рішення.

Ми стали конкурентноспроможними. Вдосконалюється професійна майстерність педагогів, що відповідає вимогам сучасності.

В основі навчально-виховного процесу лежать принципи відкритості, демократизації та співпраці.

У результаті роботи за моделлю громадсько активної школи ресурси навчального закладу використовуються ефективніше в інтересах усієї громадськості, перетворюючись на громадський центр, школа отримує більше реальної допомоги від місцевої громади, влади, підприємців села.

ГАШ забезпечує участь дитини у житті великої спільноти та її успішну соціалізацію.

І ще одна цінність моделі громадсько активної школи – її адаптованість. І маленька сільська школа, і велика школа мегаполісу можуть знайти власний варіант розвитку за моделлю громадсько активної школи.

Ми переконалися, що партнерство дає позитивні результати в формуванні превентивного виховного середовища закладу для розвитку життєвої компетентності, духовно-моральної культури учнів, активної громадянської позиції не тільки вихованців, а й громади; підвищенню активності батьківської участі у житті освітнього закладу і села та

духовно-моральному розвитку дітей; розробленні і впровадженні моделі виховної системи громадсько активної школи.

Впевнені, що діти наші роду свого не цуратимуться, не зростатимуть «безбатченками» духовними, а на своєму рідному виховуватимуться і гордитимуться тим, що вони народилися в Україні і самі вони українці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ворон М. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Особливості роботи педагогічного колективу ГАШ / М.Ворон // Директор школи. Україна. – 2008. - №11.
2. Водолазська Т. Як створити громадсько активну школу / Водолазська Т., Гавриш Р. – Київ: Шк. світ, 2011. – 128 с.
3. Гонорська А. Як залучити додаткові ресурси для розвитку навчального закладу? Порадник сучасного директора: навчально-методичний посібник / Гонорська А., Пометун О. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2006. – 120с.
4. Організація та розбудова громадсько активної школи як осередок розвитку громади: Навчально-методичний посібник / [Єльнікова Г., Даниленко Л., Сорочан Т., Клокар Н., Софій Н., Ворон М; за заг. ред. Г. Єльнікової] Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – Київ: СПД – ФО Парашин Н. С., 2007. – 172с.
5. Софій Н. Громадсько активні школи в Україні: кроки до дій. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» / Софій Н., Кавун Ю. – К., 2005. – 162с.
6. Система социологического знания: уч. пособие / Сост. Г. В. Щекин. – 3-е изд. – Київ: МАУП, 1998. – 208с.

Л. І. Денисюк,
директор Золотоніської гімназії
ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської
ради

Анотація

Стаття, крім огляду актуальних проблем активної діяльності навчальних закладів у сучасному суспільстві, містить огляд стилів управління школою, дає порівняльний аналіз демократичного та авторитарного з них, акцентуючи на перевагах демократичного підходу. Практична складова ілюструє харизматичну складову трансформаційного лідерства на конкретних прикладах із практики організації ефективної співпраці Золотоніської гімназії ім С.Д.Скляренка з громадою міста.

ХАРИЗМАТИЧНИЙ СТИЛЬ КЕРІВНИЦТВА ЯК ОСНОВА ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ГРОМАДИ

У сучасному світі, який зазнає динамічних інформаційно-технологічних змін, освітнім закладам стає все складніше і складніше залишатися в авангарді суспільного життя, виконуючи свою основну функцію – навчати дітей. Нові умови життя суспільства диктують потребу у створенні нового типу освітнього закладу – повноцінного учасника життя суспільства в цілому та конкретної громади зокрема. У нових умовах школа покликана задовольняти потреби учнів, органів влади, місцевої громади, батьківського загалу. Саме у навчальному закладі має бути сформований повноцінний простір для формування компетентнісної особистості – гармонійної, творчої, здатної самостійно навчатися в будь-яких умовах впродовж цілого життя. Погодьтеся, це справді виклик. І нам потрібно його приймати.

Відтак за основу організації діяльності гімназії ми взяли усвідомлення кількох важливих речей, а саме:

- 1) наш заклад не може існувати окремо, поза потребами громади;
- 2) саме школа в окремих сферах може стати ініціатором розвитку громади;

3) для досягнення цілей необхідно не лише працювати з учнями, але й розбудувати ефективні стосунки з органами місцевого самоврядування, громадськими, волонтерськими організаціями, творчими спілками, благодійними фондами тощо.

Як же стати соціокультурним центром у місті чи мікрорайоні? Як розбудувати прозорі та ефективні стосунки з батьківським загалом? Як зацікавити громаду, її представників до ефективної співпраці з навчальним закладом? Пошук відповіді на ці запитання неодмінно приведе до вибору стилю спілкування керівника та його адміністративної команди з представниками громади. Вибирати доведеться з-поміж демократичного та авторитарного. Третього не дано.

Управлінська діяльність, як і будь-яка інша, характеризується певним стилем – системою способів, прийомів, які проявляються в різних умовах їх здійснення. За І.В. Страховим, Н.Д. Левітовим, С.А. Клімовим, ця система обумовлюється специфікою самої діяльності та індивідуально-психологічними особливостями суб'єкта. Зокрема, В.С. Мерлін стиль діяльності визначає як «індивідуальне своєрідне поєднання прийомів та способів, які забезпечують найкраще виконання діяльності».

Світовий і вітчизняний досвід переконливо свідчать, що численні проблеми економіки та суспільного життя, у тому числі й ефективного управління, можна вирішувати швидше і ліпше, якщо соціальні партнери орієнтуватимуться не на конфронтацію чи нездорову конкуренцію, а на об'єднання зусиль, на творчу ефективну співпрацю.

У вітчизняну соціально-економічну літературу термін «соціальне партнерство» увійшов порівняно недавно. Його сутність у зарубіжній і вітчизняній літературі трактується неоднозначно. Тому з'ясуємо передусім, що означає словосполучення «соціальне партнерство». «Соціальне» – значить суспільне, те, що стосується життя людей, їх взаємовідносин у суспільстві. «Партнер» від французького *partenaire* означає компаньйон, спілник, учасник спільної діяльності. Під партнерством прийнято розуміти процес погодження інтересів, створення єдиного соціокультурного простору, у якому співпрацюють різні суб'єкти, інтереси яких нерідко не співпадають, але які згодні, незважаючи на відмінності в інтересах, опрацьовувати і дотримуватися вироблених «правил гри», партнерських норм.

Враховуючи це, стає очевидним: партнерська взаємодія школи з громадою залежить від стилю спілкування директора навчального закладу з представниками служб, організацій чи окремими людьми. Існує кілька класифікацій стилю, з-поміж яких можна виокремити універсальний поділ на авторитарний стиль та демократичний.

Г.М. Андреева авторитарний стиль з формального боку характеризує діловими, скороченими вказівками, заборонами без послаблень, з погрозами, чіткими мовленнями, непривітним тоном. Похвала та осудження суб'єктивні, емоції підлеглих та колег не враховуються, демонстрація особистого прикладу – не система, позиція лідера – поза групою. Змістовний бік характеризується тим, що справи в групі плануються заздалегідь (у всьому обсязі), визначається лише безпосередня мета, подальша — невідома, голос керівника — вирішальний. Якщо цей стиль спілкування з підлеглими ще має місце за умови співпраці керівника (призначеного) з підлеглими, то він абсолютно неприйнятний у процесі розбудови рівноправних, партнерських, стосунків з людьми, які не є підлеглими і не зацікавлені у прямій співпраці. Авторитарний стиль керівництва директора школи унеможливує його співпрацю з іншими підрозділами громади, оскільки партнерство передбачає рівноправну співпрацю, а не домінування одного лідера над іншим.

Натомість демократичний стиль характеризується тим, що інструкції від керівника надходять у формі пропозицій, товариський тон мовлення, похвала та осудження — з порадами, розпорядження та заборона з дискусіями, позиція лідера — в середині групи. Змістовний бік визначається тим, що заходи плануються в групі, за реалізацію пропозицій відповідають всі, напрямки співпраці не тільки пропонуються, але й ґрунтовно аналізуються, відкрито обговорюються. Для трансформаційного лідера, здатного змінювати себе, ламати усталені стереотипи, налагоджувати несподівані контакти, продукувати інноваційні ідеї та запалювати інших навколо себе на їх втілення та реалізацію навіть найфантастичніших планів буде природнім вибір демократичного стилю спілкування у партнерстві.

Саме такий стиль спілкування притаманний адміністрації гімназії і є домінуючим в управлінській діяльності закладу. Принагідно варто згадати банальну істину, яку, однак, часто ігнорують: «Успіх притягує, немов магніт». Не останню роль в досягненні успіху відіграє харизма. Англійський психолог Річард Вайзмен (Richard Wiseman), вважає, що харизма – не є таким уже надто вираженим божим даром, а є результатом кропіткої праці, набутою властивістю. Це означає, що потрібно не тільки з самого народження мати деякі здатності, але й уміти розвивати їх. Учений пропонує кілька порад, як розвивати лідерів-початківцю, або людині, яка претендує на лідерство, в собі харизму хоча б частково.

Важливо не ховатись, бути помітними, підкреслювати свою винятковість. Люди з харизмою завжди в полі зору інших, як кажуть, їх всюди багато. Вони мають характерні ознаки, стигмати (відмітини), що виділяють їх з навколишнього оточення. Харизматикам доводиться докладати більших зусиль для участі у різних проектах: вони є суспільно активними і, що важливо, залишаються діяльними навіть тоді, коли всі вже давно «змучились». Демократично налаштовані лідери мотивують своє оточення до різних справ, підтримують контакти словом і ділом, працюють пліч-о-пліч з великою кількістю людей. Їх не покидає соціальна активність навіть у надто складні часи. Тому керівникові варто частіше виходити з будинку, бути максимально товариським, налагоджувати нові соціальні зв'язки, «світитися» серед різних підрозділів громади, демонструвати переваги свого колективу і користуватися ними. Буде не зайвим подивитися уважно на людей чи колективи, на яких хотілося б бути схожим, запам'ятати їхні стосунки, поведінку і стратегії. Ми навчаємося один в одного багатьом корисним речам. Одним словом, просто необхідно бути помітними, і водночас - оригінальними! Немає нічого гіршого за сіру буденну одноманітність, що явно не характерно для лідерів.

Керівник, який прагне бути трансформаційним лідером, приречений вказувати шлях. Ми розпочали з того, що у вестибюлі навчального закладу написали засадничі принципи діяльності гімназії. Прагнучи того, щоб філософія діяльності закладу запам'яталася, ми обрали всього кілька слів, які починаються з однієї літери, – порядність, прозорість, професіоналізм, послідовність, лідерство. Це ті стовпи і ті вказівники, які допомагають триматися разом навколо спільної ідеї та формувати неповторне обличчя. Це – ідеал, якого мають прагнути усі, без винятку, члени колективу – діти, вчителі, батьки, обслуговуюча група, соціально-психологічна служба. Це-своєрідний маяк, який не дозволить загубитися в лабіринті різноманітних поглядів, пліток, уявлень. Тільки сміливий погляд на майбутнє збудить людей на великі справи., тому час від часу нагадуємо учням про ці базові принципи, які слугують мотивацією на майбутнє.

Якщо не обмежувати зухвалі задуми однією конкретною метою чи проектом, діапазони уяви розширюються і все більше і більше людей стають генераторами ідей. Чим більше у нас з'являється найрізноманітніших справ, захоплень і занять, тим збільшується ймовірність розширення можливостей, що спонукає до самоудосконалення. Не зайвим буде відшукати у собі та колективі виграшні козири. Зазвичай, кожна людина знає свої переваги і недоліки. Вдала самопрезентація, тобто використання та маніпулювання своїх позитивних рис, здібностей, знань, зовнішніх даних, дасть у певних моментах можливість показати себе з найкращого боку. Цим самим буде створюватись умова для підвищеного інтересу до діяльності закладу, з'являться елементи захоплення іншими нашою діяльністю, і можливо – виникне бажання наслідувати. Відтак як потужний інструмент використовуємо гімназійний сайт.

У харизматиків є особливість: вони вміють говорити, користуються перевагою у комунікації, використовують будь-яку можливість переконати інших у своїй правоті. Вони, зазвичай, хороші оратори, завжди говорять прямо й вміють викликати в співрозмовника довіру до своїх слів, концентрують мову на інтересах слухачів. Характерна особливість людей, що проявляють яскраву харизму - вміти перетворювати будь-який власний виступ на спільне із слухачами «дійство», можливо, навіть «шоу». Важливо грамотно говорити, виражати свої думки правильно, змістовно і лаконічно. Ще важливіше бути розкутим і не боятися розчарувати інших і дозволяти собі говорити, якщо є що-небудь сказати. Важливо також вміти заряджати людей своїми ідеями.

У процесі розбудови партнерських стосунків важливо використовувати невербальну комунікацію. Українське народне прислів'я говорить: «Дай Боже, щоб ти тихенько говорив, а люди тебе слухали». Харизматичні лідери кожною своєю дією посилають сигнали, які є досить помітними і зрозумілими для більшості. Вони завжди виглядають натхненними і пристрасними, змушують інших почувати себе комфортно в своїй присутності. Вони дають зрозуміти, що кожна людина для них важлива - нехай навіть за допомогою простих жестів на зразок прямого погляду, щирої посмішки або міцного рукостискання. Сповна використовуємо міміку, жестикуляцію, виробляємо свій оригінальний тип поведінки. Жести і міміка можуть виконувати роль специфічних експресивних метафор, посилювати враження від сказаного, відіграють і самостійну пропагандистську роль. Прагнемо бути гнучким, намагаємось адаптуватись під кожного. Харизматик - це людина, яка не просто уміє донести будь-яку, навіть саму неймовірну, ідею до широкого загалу. Він здатний передати її суть і переваги для кожного окремого слухача, і навіть більше: адаптувати цю ідею під кожну людину, що потрапила в поле впливу. Це важлива ознака харизматичної людини. Адміністрація гімназії сповідує командний дух навіть у спілкуванні – під час прийомів гостей, на засіданні Піклувальної ради, на батьківських зборах, у процесі вирішення поточних проблем, під час проведення загальношкільних свят, флешмобів, лінійок. Психолог, як правило, аналізує реакцію публіки і готує усний або письмовий звіт про виконану роботу. Такий аналіз допомагає уникати помилок, посилювати позитивний вплив на партнерів тощо.

Особливо актуально бути активним, повним енергії. Варто глянути на людину з харизмою – перше, що кидається в очі - це шквал невичерпної енергії. Харизматику, як правило, багато потрібно від життя, він переповнений енергією для вирішення життєвих цілей. Такий харизматичний лідер заражає інших своїми активними діями, надихає їх на великі справи, стає безумовним лідером. Навіть коли навколо одні проблеми, і керівник постійно стикається з непереборними труднощами – не потрібно опускати руки: натомість варто демонструвати силу волі й духу, шукати плюси навіть в мінусах, вірити у свої сили. Цим керівник заряджає інших великою вірою у власний потенціал.

Людам, позитивно налаштованим, властивий певний імідж, що стосується не тільки зовнішності - тут присутній цілий ряд компонентів саме внутрішнього світу. Харизматичний лідер - це людина з певними життєвими установками, цінностями, певним характером, і набір цих якостей дозволяє їй досягати і демонструвати в житті більше, ніж інші. Якщо навчитися робити щось краще за усіх, то це «щось» починає приносити величезне задоволення. Зовсім не складно дивувати навколишніх. Людам подобаються дива. Якщо керівник налаштований на диво, то і діти, і батьки, і вчителі постійно чекають якогось ексклюзиву, чуда, певної незвичайної події, оригінальної поведінки, нових ідей та проєктів. Новизна, неординарність – невід'ємна частина харизми. Саме тому впродовж року намагаємось «підживлювати» інтерес до шкільного життя появою сюрпризів: протягом літа створили стрілецький тир, на осінніх канікулах відремонтували бібліотеку, на зимових - учительську... Гімназія звикла жити в очікуванні дива. І це чудово, особливо в такий складний час, коли країна фактично перебуває у стані війни, що відбивається на світовідчуттях і дорослих, і дітей.

Харизматична поведінка частенько припускає деяку театральність, вміння пробудити особливі емоції. У своїй праці «Психології мистецтва» видатний психолог Л.С.Виготський описує так званий бінарний афект впливу, тобто «афект, що розвивається в двох протилежних напрямках» [9; 36]. Для харизматичного впливу надто важливо, щоб гармонійно проявлялись взаємно протилежні емоційні знаки (наприклад, ті, що лякають, і заспокійливі) були виражені, по можливості, потужно. Образ лідера повинен викликати певний трепет, кураж, тим більше коли люди перебувають в очікуванні чогось від нього. Для цього необхідно постійно знаходити щось нове, що цікавило б інших людей, обирати свій оригінальний, фірмовий стиль поведінки, який би сприяв збільшенню армії прибічників. Для прикладу, гімназисти сплели кілька маскувальних сіток для АТО у рамках волонтерських акцій. Сам процес плетіння сіток ми зробили демонстративно-показовим і розмістили у вестибюлі, що дозволило залучити до виготовлення сітки не лише дітей різних вікових

категорій, але й батьків, гостей, випадкових візитерів тощо.

Якщо створювати позитивну ауру навколо себе, то передовсім необхідно відмовитися від будь-яких проявів негативних емоцій (роздратування, злості, гніву, критиканства, злопам'ятності). Налаштовуючи себе на позитив, починаєш діяти успішно: спрацьовує механізм «подібне притягає подібне». Тому краще оточувати себе позитивними людьми, ніж тими, які критикують замість діяти. Краще бути завжди оптимістом і позитивною людиною, бачити можливості, а не проблеми і невдачі щодня. Щирість і душевність високо цінується, особливо в сильних особах, адже саме доброзичливість і відкритість відрізняє їх від упертих і самовпевнених людей.

Керівник приречений постійно викоринювати у своєму характері та поведінці негативні риси та емоції. Щоб стати лідером, необхідно позбавлятися усього, що заважає розвиткові харизми – песимізму, занудства, озлоби, драгівливості, пихатості. У Приповістках Соломона цікаво зацентровано: «Хмари та вітер, а нема дощу. Так людина, яка чваниться даром, а його не дає». Тому важливо не драгуватися, коли події навколо складаються не за планом або не так, як хотілося. Ще важливіше не критикувати інших і не давати поради, якщо нас про це не просять. Надважливо не виражати свою перевагу над іншими і не хизуватися, оскільки існує реальна загроза втрати партнерів, як діючих, так і потенційних.

Однією з необхідних складових харизматичного іміджу є самостійність. Важливо регулярно підкреслювати свою незалежність ні від кого (окрім, зрозуміло, свого колективу). Варто постаратися, щоб переконати не лише підлеглих, але й партнерів: ви можете самостійно вирішувати складні завдання, брати на себе відповідальність. Це збільшить рівень довіри до Вас як до людини розуміючої, фахової, знаючої що робити і як.

Не менш важливо розвивати впевненість та ініціативу. Внутрішня сила і упевненість – це ті якості, завдяки яким харизматична людина веде за собою багатьох. Щоб залучати до себе інших, потрібно подобатися передусім собі, тобто розвинути упевненість в собі, позбавлятися комплексів і страхів. Часто невпевненість в собі демонструється через страх отримати критику і осудження. Ця залежність від думки інших виражається у відсутності самоповаги. Якщо ви щось можете зробити самі – робіть, сміло йдіть на ризик і надайте собі право іноді помилятися. Треба частіше наважуватись брати на себе ініціативу, не чекаючи, що хто-небудь щось запропонує, гарантує, забезпечить виконання.

У соціальному партнерстві необхідно створювати контакти, а не уникати їх. Оптимізм і почуття власної незамінності притягають і, як правило, люди завжди упевнені в такій людині, прагнуть бути з нею поруч і співпрацювати.

Класик літератури та педагогіки Л.Толстой колись влучно помітив: «Успіх навчання ґрунтується не на посібниках, а на духові організації школи, на тому невлдимому впливові вчителя, на тих відступах від посібника, на тих прийомах, які щохвилини змінюються в класі і зникають безслідно, але які й становлять успіх навчання». Отже, три фактори зумовлюють ефективну співпрацю та дієве партнерство: атмосфера школи, творча особистість, відкритість до нового досвіду.

Саме тому першочерговим управлінським завданням адміністрації школи, яка гостинно відчиняє двері і службам, і громадським організаціям, і представникам органів місцевого самоврядування, і талановитим неординарним представникам громади, є прийняття нових ідей, схвалення, надання їй допомоги і підтримки всім, хто готовий діяти в інтересах нашого навчального закладу.

Плануємо, прогнозуємо, шукаємо будь-які прийнятні шляхи реалізації найамбітніших, на перший погляд, проєктів, враховуючи при тому максимально як інтереси учнів, так і вчительські та батьківські. Культивуємо інноваційне середовище, з тим щоб ідеї не нав'язувалися згори, а народжувалися знизу, з надр середовища.

Л. Ващенко описує досвід управління інноваційним процесом наступним чином: **«Проектування організаційних структур управління інноваційними процесами здійснювалося зверху донизу з урахуванням таких етапів:**

- горизонтального розподілу організації, закріпленні видів діяльності за лінійними чи функціональними підрозділами як основними організаційними структурами;
- урахування зв'язків між підрозділами;

- визначення співвідношення повноважень різних посадових осіб;
- визначення посадових обов'язків та їхнє закріплення за конкретними посадовими особами».

Управління має здійснюватися на науковій основі, з відповідним рівнем фінансового, матеріально-технічного та методично – інформаційного забезпечення. Дилетантська інструкція згори «започаткувати інновацію» або «припинити інновацію» призведе лише до розчарування. У минулому ми вже мали негативний досвід командно-адміністративного «запровадження» інновацій. Доходило до абсурду, адже без урахування реального стану речей, належного рівня матеріально-технічного забезпечення та готовності кадрів будь-яка нав'язана ініціатива буде доведена до абсурду. Тільки демократичний підхід до вирішення проблем інноваційного характеру здатний увінчати успіхом розпочаті справи.

Створити належні умови для праці, забезпечити відповідний рівень фінансування та матеріально-технічного забезпечення, здетонувати ланцюгову реакцію творчості в педагогічних колективах, створити умови для вільного розвитку спочатку творчої особистості учителя, а вже потім-учня здатні лише справді освічені, мудрі, творчі лідери освіти. Саме на них сьогодні, у період криз і випробувань, покладена відповідальність за збереження педагогічної еліти, підсилення внутрішньошкільних процесів, націлених на пошук змін та новацій.

Таким чином, у гімназії ім. С.Д. Скляренка протягом багатьох років відпрацьовувалася система соціального партнерства, заснована на відкритих домовленостях між різноманітними суспільними інститутами. Ця система дозволяє змінювати, проектувати, апробувати та встановлювати нові суспільно значимі функції системи освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашкина Е. Б. О теориях лидерства в современной политической психологии / Абашкина Е. Б., Косолапова Ю. М. // США: экономика, политика, идеология. – 1993. – № 4. – С. 13-21.
2. Авцинова Г. А. Политическое лидерство / Авцинова Г. А. // Государство и право. – 1993. – №5. – С. 138-146.
3. Альтманн Г.Х. Звёздные часы лидерства. Лучшие стратегии управления в мировой истории / Пер. с нем. / Альтманн Г.Х. – Москва: Интерэкспорт, 1999. – 272 с.
4. Андреев С. С. Политический авторитет и политическое лидерство / С.С.Андреев // Социально-политический журнал. – 1993. – № 1-2. – С. 24-37.
5. Бендас Т.В. Гендерные исследования лидерства / Т.В.Бендас // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 87-95.
6. Бендер П.У. Лидерство изнутри . Перевод с англ. / Бендер П.У., Хеллман Э. – М.: Попурри, 2005. – 303 с.
7. Бодалев А.А. Как становятся великими или выдающимися / Бодалев А.А., Руткевич Л.А. – Москва: Квант, 1997.
8. Вебер М. Харизматическое господство / М.Вебер // Социологические исследования (СоцИс). – 1988. – № 5. – С.139-147.

Т. Ф.Боровко,

директор Бакаїського навчально-виховного
комплексу «Дошкільний навчальний заклад -
загальноосвітня школа І ступеня»
Чорнобаївської районної ради

Анотація

У статті проаналізовано розвиток громадсько спрямованого управління загальноосвітніми навчальними закладами на основі правових документів та вивчено форми

і види співпраці сім'ї, громади та навчального закладу з метою демократизації освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

ДЕМОКРАТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї, ГРОМАДИ ТА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Створення незалежної демократичної держави на засадах національного відродження, прав людини, складні процеси сучасного суспільного розвитку, радикальної перебудови політичної, соціально-економічної та духовної сфер життя в Україні вимагають особливої уваги до освіти, її засад, до створення адекватних умов для її розвитку у відповідності загальним тенденціям демократизації усіх сфер суспільного життя. Освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, та економічного розвитку суспільства, нації, держави. Розбудовуючи освіту, держава інвестує власне майбутнє, бо сьогодні саме освіта формує особистість нації, спрямовує розвиток її культури і надає можливості для забезпечення рівноправних шансів у житті для кожної людини. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократизму, національної свідомості, взаємоповаги між націями. У цих умовах проблема демократизації освіти в цілому й демократизації відносин учасників освітнього процесу, зокрема, стають виключно актуальними.

Мета роботи - є вивчення форм і видів співпраці сім'ї, громади та навчального закладу з метою демократизації освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

Предмет дослідження - співпраця сім'ї, громади та навчального закладу.

Завдання:

- поглибити знання про державно-громадське управління навчальним закладом;
- провести теоретичний аналіз літературних джерел за темою дослідження;
- розглянути основні напрямки партнерських зв'язків школи і громади, сучасні форми співпраці родини та навчального закладу на прикладі конкретного навчально-виховного комплексу;
- ознайомитись з досвідом роботи щодо розвитку співпраці, установа партнерських відносин між школою, учителями, учнями, батьками, членами громади для спільного розв'язання проблем;
- підвести підсумок дослідження з вивчення демократичних основ партнерської взаємодії сім'ї, громади та навчального закладу ;

З часу проголошення незалежності, Україна обрала шлях побудови вільного демократичного суспільства. Нині найбільш пріоритетною сферою реформування в країні є перетворення освітньої галузі у відкриту систему, що передбачає перехід до децентралізованої моделі управління та розвиток громадського сектору. Громадська думка стає своєрідним інформаційним сигналом, систематичне надходження якого дає змогу освітянам об'єктивно оцінювати результати роботи навчальних закладів і коригувати цю роботу відповідно до суспільних потреб та інтересів більшості учасників навчально-виховного процесу.

Проблемам реформування управління освітньою галуззю з урахуванням стрімких демократичних перетворень приділяється достатня увага вітчизняними вченими Г.А. Дмитренком, Г.В. Єльніковою. У державних документах актуалізується, зокрема, проблема державно - громадського управління освітою, яка має враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентоспроможності освітніх послуг, поєднання державного і громадського контролю. Дані питання стали об'єктом уваги в дослідженнях В.А. Грабовського, А.В. Мазака та ін. В умовах соціально-економічних перетворень у країні дана проблема виходить за межі галузевого, суто освітянського питання, й набуває загальнодержавного значення. Це стосується, насамперед, залучення громадськості до вироблення основних засад освітньої політики та управління галуззю; оновлення змісту освіти з урахуванням потреб і запитів громадян. Проте, наукові роботи, які б були присвячені підготовці керівника ЗНЗ до громадсько спрямованого управління, практично відсутні. Це доводить актуальність піднятої проблеми в умовах

розвитку громадянського суспільства в державі. Стратегічні цілі, завдання й основні шляхи радикальних перетворень в управлінні системою освіти визначені в таких правових документах: Конституції України, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній доктрині розвитку освіти; законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту»; «Положенні про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу».

Проаналізуємо основні правові документи щодо розвитку громадсько спрямованого управління загальноосвітніми навчальними закладами. Так, у Конституції України наголошено на тому, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення економічних, соціальних, культурних та інших інтересів [5, стаття 36]; брати участь в управлінні державними справами [5, стаття 38].

Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») наголошує на забезпеченні оптимальних умов функціонування галузі освіти та створенні системного механізму її саморегуляції на всіх управлінських рівнях на основі додержання чинного законодавства та ефективного використання інтелектуальних ресурсів суб'єктів освітнього процесу [1].

У Національній доктрині розвитку освіти [7] звертається увага на розробку моделей управління освітою з підключенням до управління громадян для підвищення його гнучкості, демократичності та надання державно-громадського характеру. Адже сьогодні освіта стає вагомим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості, яка готова до співпраці та міжкультурної взаємодії. Важливим є те, що освітянська політика спрямовується на посилення ролі органів місцевого самоврядування, активізацію участі батьків, піклувальних рад, меценатів, громадських організацій, фондів, засобів масової інформації у навчально-виховній, науково-методичній, економічній діяльності навчальних закладів, прогнозуванні їх розвитку, оцінці якості освітніх послуг, поєднанні державного й громадського контролю.

У контексті дослідження проаналізуємо окремі статті закону «Про освіту». Так, одним із основних принципів освіти в Україні визначено «поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті» [3, стаття 4]; для управління освітою створюються система державних органів управління і органи громадського самоврядування, які діють у межах повноважень, визначених законодавством [3, стаття 10]; місцеві органи створюють належні умови щодо координації дій педагогічних, виробничих колективів, сім'ї, громадськості з питань навчання і виховання дітей за місцем проживання [3, стаття 14]. Окрім того, органи громадського самоврядування в освіті вносять пропозиції щодо формування державної політики в галузі освіти, вирішують у межах своїх повноважень питання навчально-виховної, економічної і фінансово-господарської діяльності навчальних закладів [3, стаття 16]. При цьому учасниками навчально-виховного процесу визнані представники підприємств, установ, кооперативних, громадських організацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі [3, стаття 50]. З'ясовано роль батьків і осіб, які їх замінюють. Вони мають право обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування навчальних закладів; звертатися до державних органів управління освітою з питань навчання, виховання дітей [3, стаття 60].

Зазначені положення відображено також у законі України «Про загальну середню освіту» [2], зокрема у розділі VI, в якому йдеться про органи управління системою загальної середньої освіти, їх основні завдання, повноваження; розкриваються форми управління й громадського самоврядування ЗНЗ та державного контролю за діяльністю закладів загальної середньої освіти [2, статті 35-40].

Акцентуємо увагу на «Положенні про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу», яке було затверджено Міністерством освіти і науки України в 2001 році. Основною метою діяльності піклувальної ради є забезпечення доступності загальної середньої освіти для всіх громадян, задоволення їх освітніх потреб, залучення широкої громадськості до вирішення проблем навчання і виховання. Цей орган формується з представників виконавчої влади, підприємств, установ, навчальних закладів, окремих

громадян, що є свідченням демократизації процесів щодо розвитку громадсько спрямованого управління ЗНЗ.

Висвітлені документи складають правове підґрунтя щодо вироблення основних засад розвитку громадсько спрямованого управління школою. Громадсько спрямоване управління загальноосвітнім навчальним закладом – це різновидність гнучкого управління, яке передбачає залучення громадськості до прийняття управлінських рішень на різних щаблях управлінської вертикалі (від Міністерства освіти і науки до учня ЗНЗ), установа рухомої рівноваги між запитами громади та наданням освітніх послуг загальноосвітнім навчальним закладом з метою досягнення максимального результату в навчанні та вихованні учнів, розвитку місцевої громади.

Про потребу налагодження співпраці між школою і громадою в Україні заговорили на початку 2000-х, власне тоді Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» ініціював проект із розвитку громадсько активних шкіл, який поживав роботу з громадою, спонукаючи школи працювати на власний авторитет та підвищувати довіру до освіти загалом [4, 169–171].

Співпраця школи з громадою потрібна не тільки з маркетингових міркувань, хоча, з огляду на демографічну ситуацію в Україні, багато навчальних закладів, особливо в умовах оптимізації освітньої мережі, розпочали активно боротися за своїх клієнтів – членів місцевих громад.

Сьогодні українські освітяни відверто заговорили і про те, що школи потребують від громади додаткових ресурсів – інтелектуальних, фінансових, бо тільки за таких умов навчальне довкілля може стати кращим, а освіта – якіснішою та ефективнішою.

Ще більше актуалізувало проблему співпраці школи і громади впровадження державно-громадського управління освітою, бо виявилось, що не завжди школа і громада – ці взаємопов'язані й найголовніші для дитини інституції, готові йти назустріч одна одній. Часто голосливі нарікання громадян про низький рівень української освіти є єдиною реакцією на звернення школи працювати разом для власного села чи міста.

Основою громадсько-активної школи є твердження про те, що школа не може існувати окремо від потреб громади, саме вона може стати ініціатором розвитку місцевої громади. Модель громадсько-активної школи дозволяє загальноосвітній школі стати громадсько-активною без збитку для її головних функцій. Громадсько-активна школа ставить перед собою мету не просто надавати освітні послуги учням, але й розвивати громаду, залучати батьків та мешканців до вирішення соціальних та інших проблем, які існують як в школі, так і в громаді.

В Україні задекларовано, що батьки є учасниками навчально-виховного процесу (ст. 50 Закону України «Про освіту»), однак, і це біда багатьох українських освітніх документів, чітко не зафіксовано обов'язки та повноваження батьків (ст. 59, 60) саме в школі.

Фахові книжки для українських педагогів про співпрацю школи і родини рясніють сценаріями родинних заходів (часто із вихолощеними ідеями), хоча мали б більше уваги приділяти тому, щоб доступно пояснити батькам, як виховувати дітей, і навчити вчителів, як працювати з батьками

У педагогічних дискусіях про якість освіти, тенденції розвитку освітньої політики щораз частіше звучить ідея про потребу залучення батьків до діяльності школи. Про це мріє кожен освітянин-практик: від класного керівника й до директора школи. На жаль, останніми роками можемо констатувати зниження зацікавлення батьків не тільки школою, а й процесом виховання дитини. Тому налагодження співпраці школи з батьками вкрай актуальне на сьогодні. Така співпраця принесе найбільше плодів для учня. Тільки за умови тісної співпраці батьків, школи і громади виростає моральна, національно свідома особистість із глибокими знаннями і потрібними практичними навичками, здатна відстоювати свої переконання і, зрештою, власну гідність.

Ступінь залучення членів громади до роботи школи може бути різний, про що, зокрема, свідчить класифікація, автором якої є Дж. Л. Епштайн. Він виокремлює шість рівнів співпраці: батьківство, комунікація, волонтерство, навчання вдома, спільне ухвалення рішень, партнерство з громадою.

Звернемо увагу на окремі з них:

Батьківство

Роль родини у вихованні дитини важко переоцінити. Родина формує морально-етичний стержень особистості, прищеплює людську й національну гідність, утверджує самооцінку, плаєкає й передає національні, родинні традиції та ін. В Україні, як і загалом у світі, спостерігаємо загрозливу тенденцію – збайдужіння батьків до виховання своїх дітей. Статистичні відомості польських науковців приголомшують: батьки в середньому витрачають на спілкування зі своїми дітьми (дошкільнятами і школярами) 7 хв. на добу. Ситуація стосовно ставлення батьків до школи ще гірша. В Україні заговорили і про те, що школа змушена переймати від батьків їхні функції виховання. Ефективність такого процесу сумнівна з огляду на те, що школа ніколи не стане повноцінним заміном чи хоча б сурогатом родини, коли йдеться про передавання традицій і звичаїв, прищеплення національної свідомості тощо, і тут має рацію В. Лізинський, який стверджує, що школа має чітко задекларувати «принцип пріоритетності батьківської ролі у вихованні дітей» [6, 94].

Батьківське середовище дуже неоднорідне, про що свідчить наш педагогічний досвід й узагальнюють дослідження науковців

Найбільша категорія батьків, із якими доводиться співпрацювати, – це так звані *спостерігачі*. Ця категорія перебуває найближче до полюсу пасивності. Вони приходять до школи вкрай рідко або й узагалі намагаються оминати цей заклад, часто уважаючи, що обов'язок навчати дитину належить школі, свою ж місію вони виконали, «виховавши дитину до 6–7 років» (типова думка батьків – «спостерігачів» із провінційного містечка чи села) або ж «освіта – це справа держави, недаремно ми платимо податки, освіта, за Конституцією, – безкоштовна. Зрозуміло одне: батьками-«спостерігачами» не народжуються, ними стають. Досвідчений учитель початкових класів, належно працюючи з батьками першокласників, здатний згуртувати батьківський колектив і стимулювати його роботу на користь школи. Таким досвідом може похвалитися, мабуть, кожна школа. Де такого педагога-ентузіаста немає, батьківські порухи душі допомогти школі швидко розтануть.

Ще однією категорією батьків, яка перебуває найближче до полюсу активності, є т. звані борці. «*Борці* – це батьки з активною життєвою позицією, які вважають своєю місією критикувати школу. Така критика часто не має конструктивного зерна для школи, але допомагає батькам – «борцям» самоутверджуватися. Батьків – «борців» у школі мало, проте вони мають властивість створювати «ефект множинності» – приходять часто, критикують голосно.

Батьки – «засоби» – ще одна категорія батьків, яких небагато в школі. Однак у цій ситуації ми могли б широко пожалкувати про це. Такі батьки, розуміючи потреби школи, свою відсутність у ній здатні компенсувати благодійними пожертвами, спонсорськими внесками тощо. Ця категорія недаремно міститься досить близько до полюсу пасивності: батьки – «засоби» загалом пасивні, часто через перевантаженість на роботі, тому годі сподіватися, що вони самі зніщують допомогу. У таких випадках вони чекають ініціативи вчителя чи освітнього керівника, пропозицій щодо участі в цікавих проектах, які б допомогли таким батькам реалізувати себе і в школі. Часто батьками – «засобами» стають не багаті бізнесмени, а батьки – «заробітчани», для яких це єдиний шлях заявити про себе в школі як про батька/матір, або ж самі вчителі, що не мають, на жаль, достатньо часу приділити увагу тій школі, де навчаються їхні діти. Отож правило співпраці з такими батьками одне: ініціювати цікаві проекти й залучати їх до цього.

Батьки – «учні» радо приходять до школи, допомагаючи їй та широко вболіваючи за своїх дітей. Зазвичай, це дбайливі матусі, які охоче відгукуються на будь-яке прохання вчителя допомогти: супроводжують учнів під час екскурсій, готують тістечка на шкільні вечорниці, миють вікна після ремонтів і прикрашають приміщення школи перед святом. Така допомога надзвичайно потрібна школі, її цінують учителі, однак не завжди такі батьки знаходять гідне публічне пошанування в школі, не завжди розкривається сповна їх потенціал. Власне вони найбільше з усіх перелічених категорій відкриті до навчання. Це вдячна аудиторія для батьківських лекторіїв, тренінгів, круглих столів.

Ще одна група батьків, із якими співпрацює школа, – *батьки «представники»* Це вроджені оратори, які ставлять своїм завданням захищати інтереси групи, якщо

ідентифікують себе з нею. Такі батьки можуть і критикувати, однак їхня критика конструктивна. Прихилити таких батьків до співпраці – важлива перемога для школи. Батьки – «представники» захищатимуть інтереси школи в громаді, перед державними та самоврядними органами, працюватимуть на авторитет навчального закладу, де вчать їхні діти. Окрім того, «представники» – активні члени органів самоврядування в школі, тому варто використовувати їхні здібності для добра навчального закладу.

Батьки-партнери – ідеальний тип батьків, які характеризуються всіма позитивними рисами перелічених вище категорій: як батьки – «спостерігачі», батьки-партнери довіряють школі, як батьки – «засоби» – готові матеріально допомогти їй, як батьки – «учні» – відкриті до навчання, як батьки – «представники» – захищають інтереси школи в громаді, як батьки – «борці» – мають активну життєву позицію. А навіть більше: родзинка партнерів – розуміння важливої ролі школи в житті їхніх дітей. Одне із амбітних завдань школи – працювати на те, щоб усі батьки стали для школи партнерами або ж принаймні наблизилися до цього.

В навчальному закладі проведено дослідження і отримано результати:

- батьків – «спостерігачів» 15%;
- батьки – «борці» 18%;
- як батьки – «засоби» 10%;
- батьки – «учні» 25%;
- батьки – «представники» 17%;
- батьки – партнери 25%.

Для того, щоб налагодити конструктивний діалог із батьками, потрібні не лише добра воля обох сторін, а й професійна компетентність педагогів, їхній досвід і знання сучасних технологій роботи з батьками. Для Бакаївського НВК характерні наступні форми роботи:

- батьківські збори;
- індивідуальні бесіди з батьками;
- письмові повідомлення батькам (подяка за учня батькам, лист-повідомлення, запрошення, зауваження, вітання зі святом, дошка оголошень, скринька для пропозицій, анкетування) (Додаток 1);
- візити додому учня;
- батьківський всеобуч.

Партнерство з громадою

Впровадження партнерських стосунків між школою і громадою – тривале завдання. Його виконання гальмується через різні очікування потенційних партнерів, їхнє несприйняття одне одного. Освітняни вважають громадськість пасивною, непрофесійною й неорганізованою. Представники громади бачать школу консервативною, закритою, непрофесійною й корумпованою. Часто представники державної влади в освітній сфері розглядають співпрацю з громадою як додаткове й нікому непотрібне навантаження, від якого не залежить їхнє кар'єрне зростання.

Негативний образ освіти загалом традиційно формується через ЗМІ, але образ конкретної школи – через її діяльність.

Зміцнення довіри між школою і громадою – не стихійний чи інтуїтивний процес, як часто вважають освітяни, а системна діяльність, яку варто будувати на наукових принципах піару – «одного з елементів управлінської діяльності, спрямованого на налагодження взаємовигідних стосунків між закладом і громадою» [9, 4]. Інструментарій піар-кампанії школи варіюється від потенціалу громади, скажімо, у сільській школі він, мабуть, дещо вужчий, аніж у міській, однак у малій громаді цей арсенал засобів може бути ефективнішим з огляду на її прогнозованість і вивченість.

Функції школи стосовно громади

Безперечно, в основі громадської довіри – надання якісних освітніх послуг. Власне цього очікують від школи не тільки батьки учнів, а й усі свідомі громадяни, які пов'язують з якістю освіти майбутній добробут держави. На сьогодні вимоги громадськості зростають: для зміцнення довіри школа мала б стати потужним ресурсним центром.

Культурно-просвітницький напрям діяльності у проекції на громаду школа реалізує зазвичай через організацію урочистих заходів, святкування, літніх таборів, молодіжних

дискотек, створення музеїв, відкриття для потреб мешканців села бібліотечних фондів школи тощо. Така діяльність школи працює на її позитивний образ і може стати поштовхом до національно-культурного розвитку громади, її самоосвіти. Культурно-просвітницький напрям діяльності – двосторонній процес, що передбачає активне використання й культурно-просвітницьких ресурсів місцевої громади, йдеться про місцеві бібліотеки, музеї, консультаційну підтримку з боку громадських організацій тощо.

Інформаційно-просвітницькі функції школи дуже важливі з огляду на громаду, часто обмежену у виборі інформаційних джерел або, навпаки, перенасичену суперечливою інформацією. А тому школа мала б стати рупором нових освітніх ідей, формуючи позитивну (чи негативну) громадську думку щодо змін, зокрема в освітній сфері. Прикладом діяльності в цьому напрямі може слугувати освітня реформа щодо впровадження зовнішнього оцінювання знань учнів.

Профорієнтаційний напрям співпраці школи і громади мав би зосереджувати увагу школи на вивченні потреб місцевого ринку праці і його ніш – з одного боку, та інтересів учнів – з іншого. Профорієнтаційний напрям в українській школі реалізується традиційними засобами – через організацію зустрічей і вечорів із керівниками підприємств, представниками малого бізнесу, конкурсів професій із залученням успішних представників громади, екскурсії на підприємства, шкільний пункт консультування з профорієнтації, випуск шкільних газет тощо [див. 6, 60].

Фізкультурно-оздоровчий напрям ґрунтується на постулаті, що здоровий спосіб життя учня визначають не кількість уроків фізичного виховання та валеологічних бесід, а передусім – приклад родини й представників громади

Створювати такий клімат належить школі, насамперед через позитивний приклад педагогів. Фізкультурно-оздоровчий напрям співпраці школи і громади реалізується через організацію спортивних змагань і родинних турнірів на рівні місцевої громади чи регіону, валеологічних «лекторіїв здорового способу життя», випуск валеологічних газет та листівок, зустрічей зі спортсменами, медичними працівниками, налагодження роботи спортивних гуртків і секцій, відкритих для учнів і мешканців громади, можливість користуватися спортивним інвентарем тощо [6, 58].

Важливим піар-заходом для школи й місцевої спільноти мав би стати «День відкритих дверей школи» із докладно розробленим сценарієм, брошурами чи буклетами про діяльність закладу, зустріччю з керівництвом школи, спеціально продуманою «родзинкою» заходу тощо. «День відкритих дверей» – не просто піар-хід для освітньої організації, а й можливість поінформувати про свої здобутки та труднощі за останній рік, налагодити діалог із громадою.

У громадянському суспільстві партнерство розвивається і через громадський моніторинг та громадський контроль.

У квітні 2008 року Міністерство освіти і науки затвердило Положення про громадський контроль за проведенням зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів і зарахуванням до вищих навчальних закладів. Відповідно до нього, громадські спостерігачі одержали право контролювати увесь технологічний ланцюг вступної кампанії – від складання програми зовнішнього оцінювання до зарахування абітурієнтів на перший курс.

Важливою умовою партнерської взаємодії школи і громади мала б стати національна правова система, яка стимулює ініціативу осіб і груп щодо участі у формуванні освітньої політики на місцях. На жаль, українське законодавство недостатньо регулює процес громадської участі, зокрема в освіті.

Окремі державні документи, які мали б стосуватися налагодження партнерських стосунків школи і громади, а саме: спільного ухвалення рішень, їхнього втілення в життя та делегування повноважень громаді:

- Закон України «Про об'єднання громадян» (1992);
- Закон України «Про загальну середню освіту» (1999);
- Закон України «Про благодійництво та благодійні організації»;
- Закон України «Про освіту» (1996);

- Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1999);
- Національна доктрина розвитку освіти України (2002);
- «Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу» (2001);
- «Про орієнтовні критерії оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу» (2005);
- «Положення про загальноосвітній навчальний заклад» (2001);
- «Примірне положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів про свою діяльність перед педагогічним колективом та громадськістю» (2005).

Сьогодні сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме у школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватись у безлічі спільнот і робити правильний вибір, тому що вже у шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище всередині школи необхідно об'єднати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не тільки у школі, а й поза її межами.

Школа є невід'ємною частиною спільноти, до якої входить, і тому повинна підтримувати партнерські стосунки з кожним її членом, з різними державними та недержавними закладами у місцевій громаді. Вона спрямовує ресурси школи на розвиток громади, громадянської самоорганізації та самоуправління, розвиває у школі та громаді традиції та практику громадянської активності, сприяє вільному обміну думками, вивчає проблеми і бере участь у їхньому розв'язанні, а також здійснює зворотний зв'язок із громадськістю. Тож, закінчити хочу словами Генріха Форда: «Збиратися разом – це початок. Триматися разом – це процес. Працювати разом – це успіх!»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Київ: Просвіта, 1996. – 77 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 1999. – № 15. – С. 6-31.
3. Закон України «Про освіту», прийнятий Верховною Радою України 23 березня 1996 року. – Київ: ГЕНЕЗА, 1996. – 36 с.
4. Державна національна програма «Освіта («Україна XXI століття»). – Київ: Радуга, 1994. – 61 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта України. – № 33. – 2002. – 23 квітня. – С. 4-6.
6. Положення про громадський контроль за проведенням зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів і зарахуванням до вищих навчальних закладів (2008). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0321-08>
7. Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади: навчально-методичний посібник / [Єльнікова Г., Даниленко Л., Сорочан Т., Клокар Н., Софій Н., Ворон М.; за заг. ред. Г. Єльнікової.] Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – Київ: СПД-ФО Парашин К. С., 2007. – 172 с.
8. Лізинський В. Директор школи та громадсько-педагогічне керування навчально-виховним процесом у школі. Посібник для директорів шкіл / В. Лізинський. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. – 160 с.
9. Романчук О. Реклама і зв'язки з громадськістю: Методичні вказівки до вивчення курсу «Реклама і зв'язки з громадськістю» для студентів 5-го курсу факультету журналістики / О.Романчук. – Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 26 с.

Що можемо разом зробити в школі?

Шановні батьки!

Напишіть нам відверто, чого очікуєте від школи, щоб наше партнерство було ефективним.

1. Які рішення, пов'язані з діяльністю школи, ми мали б ухвалювати спільно?

- про бюджет і головні витрати школи;
- про кошти, які збирають батьки на фонд школи;
- про впровадження авторських програм;
- про додаткові заняття;
- про винагороду для вчителів;
- про виховні програми й виховні методики школи;
- про способи піклування про дітей;
- про систему допомоги дітям, які потрапили в складні життєві ситуації;
- про додаткові заняття для дітей, що не встигають;
- про сніданки в школі;
- про виїзди та екскурсії;
- про шкільні урочисті заходи;
- про результати перевірок;
- про інше.

2. Який спосіб комунікації зі школою Вас задовольняє найбільше?

- батьківські збори;
- Дні відкритих дверей;
- індивідуальні бесіди;
- спільні заходи з учнями, вчителями й батьками;
- заходи батьківської освіти;
- письмові звіти про успіхи учня;
- співпраця в раді школи;
- інше.

3. Що школа може зробити, щоби Ви радо співпрацювали з нами?

- подати повну інформацію про колектив школи і її діяльність;
- забезпечити представництво батьків в органах самоврядування школи;
- створити умови для бесід батьків з учителями;
- заохочувати батьків до участі в спільному ухваленні рішень;
- виявляти думки батьків стосовно діяльності школи та враховувати їх;
- ставитися до батьків із повагою і прихильністю;
- підтримувати ініціативу батьків щодо виховання дітей.

Дякуємо за заповнення анкети!

Л. І.Бобошко,
директор Станіславчицького навчально-
виховного комплексу «Дошкільний
навчальний заклад - загальноосвітня школа І-
ІІ ступенів» Шполянської районної ради

Анотація

Даний матеріал розкриває основні напрями, зміст і форми взаємодії школи та громади, що робить можливим виховання свідомого громадянина, та акцентує увагу на розвиток установки для необхідності поєднання зусиль школи з територіальною громадою на основі вироблення спільної мети. Такою метою соціального партнерства є привернення уваги до школи та інтенсифікації участі батьків, спонсорів, меценатів, громадських організацій,

засобів масової інформації в поєднанні зусиль у суспільному житті школи і громади. Стаття вміщує додатки для практичного застосування у роботі. Адресовано керівникам навчальних закладів, учителям та усім, хто причетний до освіти і прагне залучити громадян до діяльності школи.

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ГРОМАДИ

Навчальні заклади, шукаючи ефективні методи і технології подальшого власного розвитку, все частіше опановують нову для себе роль - агента змін у місцевій громаді й суспільстві та поширюють практику соціальної активності.

Соціальне партнерство сьогодні – це принципова необхідність, бо очевидно, що успішно розвивається той навчальний заклад, який відкритий для співпраці, швидше реагує на суспільні зміни, шукає нові ресурси для просування вперед.

Розвиток соціального партнерства – передумова виходу закладу на якісно новий рівень культурних, соціальних, політичних взаємин із громадськими організаціями та органами державної влади і місцевого самоврядування, а також суттєвий чинник підвищення ефективності освітніх послуг у ЗНЗ.

Концепція партнерства навчального закладу передбачає здійснення постійного пошуку нових ресурсів для задоволення освітніх потреб вихованців та їх батьків, запровадження інновацій; розробку проектів, програм, що враховують інтереси закладу і є корисними для соціального розвитку партнерів.

Партнерство на базі школи – це можливість поліпшити імідж школи та залучити додаткові людські та матеріальні ресурси для її підтримки, для задоволення потреб і інтересів громади. Партнерства створюють соціальний капітал, поліпшують взаєморозуміння, довіру і взаємодію між представниками різних секторів громади. Відповідно вони служать зміцненню демократії.

Рейтинг характеристик школи, які збільшують до неї громадську довіру:

1. Компетентність і відповідальність учителів.
2. Спеціалізовані навчальні та виховні програми.
3. Ефективна робота керівника.
4. Приміщення й територія школи.
5. Тепла, дружна атмосфера.
6. Позитивне ставлення працівників до учнів.
7. Дисципліна.
8. Успішність учнів.
9. Одяг учнів.
10. Участь батьків.
11. Комунікація з батьками.
12. Громадське уявлення (Імідж в очах громади. – М. Т.).
13. Високі стандарти, цілі і вимоги.
14. Відносини з керівниками шкільних округів, радами у справах шкільної політики.
15. Програми суспільно корисних робіт.
16. Тактовність працівників.
17. Зв'язки з іншими закладами та секторами освіти.
18. Випускники, які мають життєвий успіх.
19. Учнівські нагороди.
20. Програми консультацій і тестування.
21. Залучення громадськості до роботи школи.
22. Відповідне фінансування.
23. Рівність.

Досвід показує, що школа змінює громаду. Щоб зміни були позитивними і ефективними, потрібен рух громади і школи в єдиному напрямі, єдність мети і цілей, налаштованість на діалог.

Основна мета загальноосвітнього навчального закладу щодо організації ефективного співробітництва – це забезпечення відкритості його соціокультурному довкіллю; розвиток партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями у навчанні, вихованні та соціалізації учнів.

Завдання, що стоять перед педагогічним колективом: налагодити взаємовигідну співпрацю закладу з органами державної влади і місцевого самоврядування, громадськими організаціями, загальноосвітніми навчальними закладами району; гармонізувати виховні впливи різних суб'єктів створити превентивний виховний простір. Я переконана, що резерви у кожній громаді значні. Будь-яку ідею можна реалізувати, якщо вона є реальною і викликає інтерес у певної частини чи в усієї громади. Завжди є активні люди, яких ми маємо підтримувати, вислуховувати спільні ідеї та реалізовувати їх через школу. Загальноосвітня школа може бути ресурсом не тільки для навчання дітей, але й центром активності громади, яка мешкає навколо.

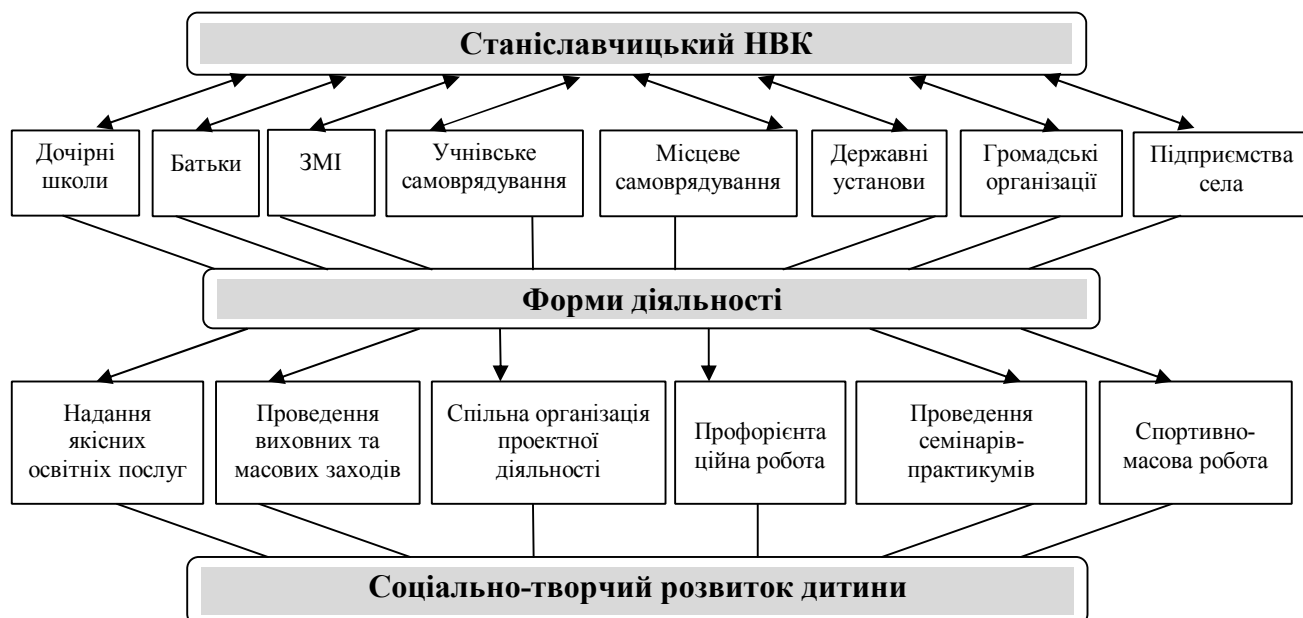
Що стосується нашого закладу, то в Станіславчицькому навчально-виховному комплексі налагоджена якісна взаємодія з навчальними закладами району, сільською радою, сільським Будинком культури та бібліотекою, місцевим ФАПом, підприємцями села, районними засобами масової інформації. Ми намагаємося дотримуватися принципів взаємовигідності та рівноправного партнерства, пам'ятаючи про напрями **співпраці школи і громади:**

- надання якісних освітніх послуг;
- культурно-просвітницький напрям;
- інформаційно-просвітницький напрям;
- профорієнтаційний напрям;
- фізкультурно-оздоровчий напрям;
- екологічний напрям;
- превентивно-правознавчий напрям та громадський моніторинг і громадський контроль.

Важливий партнер закладу – це батьки наших вихованців. Співдружність із сім'єю набуває нового педагогічного змісту. Спільна соціально значуща діяльність збагачує родинні стосунки, дає змогу батькам краще пізнати своїх дітей, підвищує психолого-педагогічну компетентність батьків, запобігає конфліктним ситуаціям і непорозумінням, що виникають у родині через обмеженість спілкування. Здатність педагогів спільно з дітьми та їхніми батьками планувати, здійснювати й оцінювати навчально-виховний процес сприяє оптимізації цього процесу та створює атмосферу довіри і зацікавленості.

Спільна діяльність педагогів і батьків має на меті не стільки дати останні відповідні знання, навчити практично застосовувати їх у вихованні дітей, скільки сприяти оптимізації процесу формування творчої особистості дитини, розкриттю необмежених можливостей більш раннього і плідного її гармонійного розвитку.

Основними формами співпраці з батьками на рівні загальноосвітнього навчального закладу є батьківські збори, які проводять зазвичай у діалогічній формі; засідання батьківського комітету або спільне засідання адміністрації школи та батьківського комітету; участь батьків у педагогічних, методичних та виховних заходах (написання науково-дослідницьких праць, організація екскурсій, зустрічей, випускних вечорів); проведення дня відкритих навчальних та позанавчальних занять для батьків: анкетування батьків і актуальних питань навчання та виховання.

Суттєву роль у державно-громадському управлінні навчальним закладом відіграє батьківський комітет. Згідно з Законом «Про освіту» та Статутом школи, батьківський комітет закладу складається із голів батьківських комітетів класів.

В школі активно працює Рада закладу, до складу якої обов'язково входять представники батьківської громадськості. Робота батьківського комітету відзначається ініціативністю, соціально корисною діяльністю, що позитивно впливає на ефективну організацію навчально-виховного процесу.

Об'єднання всіх учасників педагогічного процесу в колектив вихователів, ядром якого є педагогічний колектив закладу, - дуже важлива передумова ефективного виховання підростаючого покоління.

Робота школи тісно пов'язана з сільською радою з питань профілактики правопорушень та дитячої бездоглядності. При виконкомі сільської ради працює комісія з питань дітей, головою якої є директор закладу Бобошко Л.І. на засіданнях комісії обговорюються питання соціального захисту дітей з неблагонадійних сімей, відвідування школи, забезпеченість їх необхідними предметами одягу та взуття, зайнятість під час канікул та у вечірній час). Постійно організовується оздоровлення дітей пільгових категорій в літніх таборах, санаторіях.

Поряд з цим налагоджено роботу по організації сумісних профілактичних рейдів у місця постійного скупчення дітей у вечірній час (дискотеки у БК, бари).

Співпраця ФАПУ зі школою має декілька напрямків. Основними з них являється робота з дітьми та з батьками. В її основу покладено бесіди, лекції на різноманітні теми, які періодично проводяться. **Основні з них:**

- імунітет – захист організму від інфекцій;
- профілактика бронхіту;
- як уберегтися від туберкульозу;
- куріння і наркоманія;
- алкоголь;
- профілактика дизентерії;
- СНІД – чума сторіччя;
- убережіть себе від грипу.

Кожного року восени проводиться поглиблений медичний огляд районними фахівцями дітей по вікових категоріях, які знаходяться на диспансерному обліку, дітей з неблагонадійних сімей

У кабінеті фельдшера Денисенко М.Ф. є сухожарова шафа, ростомір, ваги для зважування дітей, термометр для вимірювання температури тіла дітей, температури в класах, приміщеннях школи, необхідні ліки.

Двічі на рік проводиться профілактика туберкульозу методом проб R-манту. Щеплення проводяться згідно вікового календаря дітей. Перед цим батькам видаються інформаційні листи-попередження.

Перед початком навчального року усі вчителі школи проходять медогляд у центральній районній лікарні.

Взаємодія адміністрації школи з учнями має ґрунтуватися на повазі до особистості кожного учня, захисті його прав та демократичних свобод, на вимогливості, контролі за психологією стосунків в учнівських колективах, підтримці та допомозі в діяльності.

Основними формами співробітництва адміністрації школи з учнівськими колективами є:

- загальні збори або збори групи учнів за участю адміністрації;
- зустрічі членів адміністрації з учнівськими лідерами з питань планування шкільних позакласних виховних справ;
- консультативна та технічна допомога учням під час організації та здійснення учнівського самоврядування;
- делегування адміністрацією учнівським лідерам деяких повноважень – контролю дисципліни, дотримання правил внутрішнього розпорядку, організованого початку робочого дня, проведення навчальних занять у школі II-III ступеня під час Дня учнівського самоврядування.

Великий потенціал є і в активістах учнівського самоврядування. Сьогоднішні шкільні лідери – це не просто організатори культурно-масових заходів, а співучасники вирішення найважливіших проблем, які хвилюють учнівську молодь: захист прав та інтересів дітей, організація і підтримка суспільних ініціатив та громадських об'єднань дітей і підлітків, участь у вирішенні питань роботи навчального закладу, контроль за виконанням учнями своїх обов'язків тощо.

У школі активно працює **учнівське самоврядування**. Воно є одним з найважливіших факторів формування в учнів умінь і навичок керівництва демократичними процесами, що відбуваються в державі, бо саме у шкільному віці усвідомлення своєї участі у вирішенні важливих справ громадського життя є основою подальшої позиції у дорослому житті.

Ми живемо і працюємо за девізом: «Життя - мить, спіши його творить».

Дитяча спілка «Мрія» поділяється на Республіку «Барвінкову» (до неї входять учні молодших класів) та Учнівський комітет (учні старших класів).

Учнівський комітет (учком) має три сектори:

- «Знання» - сектор навчання та дисципліни;
- «Дозвілля» - сектор культмасової роботи;
- «Трудовий десант» - сектор трудової підготовки, санітарії та гігієни.

До «Країни барвінкової» входять учні 1-4 класів. Керують їхньою роботою вожаті з числа учнів старших класів – членів учкому. В своїй роботі барвінчата використовують основні напрямки:

- подорож у світ прекрасного (свята, конкурси, вікторини, зустрічі);
- моя родина - Україна (уроки краєзнавства, екскурсії знайомства);
- подорож до Котигорошка (спортивні свята, ігри, розваги);
- подорож у країну Помагаїв (трудові десанти);
- до кришталевих криниць (пісні, ігри, танці – криниця радості, обряди, звичаї – криниця пам'яті, казки, легенди – криниця мудрості, прикмети, приказки – криниця знань).

Наша спілка тісно співпрацює з сільською бібліотекою (усні журнали, виставки, конференції, огляд літератури), Будинком культури (концерти, вечори, творчі звіти), дитячим садком (шефська допомога), дочірніми школами (екскурсії, зустрічі, змагання).

Основна мета системи самоврядування – розкриття всебічних здібностей дитини. Цьому підпорядковані усі виховні заходи за активної участі учнів, учителів, батьків та громадськості. Школа має готувати учнів:

- до змін теперішнього життя;
- розвивати в них мобільність, динамізм, конструктивність, гнучкість;
- вчити самостійно розв'язувати проблеми в різних сферах діяльності використовувати на практиці соціальний і власний досвід.

Плани виховної роботи охоплюють всі напрямки виховання: патріотичне, правове, моральне, художньо-естетичне, трудове, фізичне, екологічне, превентивне та включають у себе календарні, традиційні шкільні свята, заходи, конкурси, сільські заходи щодо втілення національних та регіональних програм, заходи щодо зміцнення моральності та утвердження здорового способу життя.

В основу виховної роботи покладено ідею методу проектів за місяцями:

- вересень: Місячник безпеки «Запобігти. Врятувати. Допомогти»;
- жовтень: Місячник корисних справ «Затишок»;
- листопад: Місячник «Молоде покоління обирає здоровця»;
- грудень: Місячник народних традицій «Роде наш красний»;
- січень: Місячник громадянсько-правового виховання «Я - громадянин, я - патріот, я – житель свого села»;
- лютий: Місячник етико-естетичного виховання «Симфонія краси»;
- березень: Місячник книги «Книга – морська глибина»;
- квітень: Місячник довілля «Станіславчик – наш дім»;
- травень: Місячник пам'яті «Подвигу жити!»

В учнівське самоврядування входять загальношкільні звітно-виборні збори, класні збори, шкільна лінійка. Щоб підвищувати авторитет учнівського самоврядування і спростити його діяльність розроблено положення про конкурси на звання «Зразковий клас», «Громадсько активний клас» «найкращий черговий клас». Для цього ведеться моніторинг участі класних колективів у виховних заходах школи, районних, обласних та Всеукраїнських конкурсах. Особливу увагу привертають лінійки, які відбуваються щопонеділка. Черговий клас здає звіт на лінійці і здають школу іншому класу. Повідомляється план роботи на тиждень, підводяться підсумки за попередній тиждень, нагороджуються переможці. Учнівське самоврядування оголошує подяки та накладає стягнення про що теж учні дізнаються на лінійці та з преси. У конкурсі за звання «Зразковий клас», «Громадсько-активний клас» беруть участь учні 1-4 класів та 5-9 класів, а найкращий «Черговий клас» 5-9 класів. Визначаються переможці в кінці кожного семестру. З 2013 року започатковано випуск загальношкільної газети «Шкільна газета», в якій учні - кореспонденти та вчителі висвітлюють всі події пов'язані зі шкільним життям. Газета щороку вдосконалюється та вдосконалюють свої журналістські навички учні. Екземпляр газети знаходиться не тільки в закладі, а й у сільській раді.

Діяльність органів самоврядування в школі сприяє згуртуванню шкільного колективу, розвитку громадської думки, процесу соціалізації учнів, більш ефективному входженню в доросле життя. Школа керується інтересами і потребами дітей, вона прагне стати улюбленим місцем, де учні не лише вчать, а й живуть повноцінним і духовним життям. Через шкільне самоврядування відбувається і процес підготовки майбутніх активних громадян демократичної держави.

Педагогічний колектив організовує роботу так, щоб вихованці вчилися поважати один одного та дорослих, щоб панувала атмосфера доброзичливості та взаємодопомоги.

Без почуття впевненості в собі, власне не має особистості. Кожна людина повинна знати свої можливості, здібності, чого вона може досягти. І коли є впевненість у своїх силах, легше подолати будь-які перешкоди і труднощі на своєму шляху, дитина не розгубиться у складній ситуації.

Тісною є співпраця нашого закладу з районними засобами масової інформації, особливо з інформаційними газетами «Шполянські вісті» та «Шполяночка плюс», де систематично висвітлюється діяльність нашого закладу. Висвітлення у пресі творчих досягнень та перемог дітей у різних заходах є одним з видів заохочення учнівської молоді до самовдосконалення та саморозвитку.

У грудні 2015 року до видавничої групи «Перлина» було подано матеріал про творчі надбання учнів закладу з образотворчого мистецтва та української літератури. Це дає змогу пропагувати серед батьків можливості освітньої діяльності закладу, його роль в розвитку творчих обдарувань учнівської молоді, вихованні всебічно розвиненої особистості.

Співробітництво дорослих і дітей, побудоване на демократичних засадах, дає необмежені можливості учнівській молоді показати себе з кращого боку, виявити ініціативу у суспільно корисних справах.

Взаємодія педагогів і представників органів влади об'єктивно зумовлена потребами часу. Кожний із суб'єктів взаємодії має свої можливості у справі виховання підростаючого покоління.

Наш педагогічний колектив – це об'єднання однодумців, дієздатних, творчих, активних, працездатних особистостей. Саме ці якості спонукали місцеве самоврядування до співпраці з нашим закладом. Колектив школи бере активну участь у організації та проведенні сільських та районних заходів для учнівської молоді. Вагомий внесок педагогічного колективу відзначається в організації сільських свят до Дня працівника сільського господарства, Дня Перемоги, Дня Захисту дітей, Дня Конституції України, Дня незалежності України, Новорічного свята, в оформленні експозиції села на районному ярмарку, а також в участі у святах районного та обласного рівня «Пісенна скарбниця», «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття» та конкурсі читців поезій Т.Г. Шевченка. Традиційними стали суботники по впорядкуванню пам'ятних місць села, території біля ставу та сільського кладовища. Ця співпраця допомагає становленню позитивного іміджу закладу.

За давньою традицією у Станіславчицькому НВК продовжується співпраця з шефами, які допомагають навчальному закладу у вирішенні різних питань:

- участь у виховних заходах;
- придбання канцтоварів, спортивного інвентарю;
- допомога у проведенні Дня сільського працівника;
- екскурсії навчальні, ознайомлювальні та профорієнтаційні;
- організація відпочинку дітей;
- проведення благодійних акцій до Дня святого Миколая та новорічних свят;
- надання спонсорської допомоги.

Перехід до ринку праці на сучасних умовах не тільки вніс корективи, але й істотно змінив підходи до питань професійного самовизначення учнівської молоді. У зв'язку з цим зростає необхідність у наданні допомоги учням щодо вибору професії за нових умов. Цілеспрямована робота з професійного самовизначення учнів є частиною всього навчально-виховного процесу.

Учні-старшокласники потребують розширення, поглиблення та систематизації знань про професії, отриманих в процесі навчальної діяльності. У зв'язку з цим основними напрямками профорієнтаційної роботи є професійна консультація учнів. Цьому сприяють заплановані екскурсії в районний відділ МНС (пожежну частину), сільськогосподарське ПП «Стан –Агро» на території села, місцеві бібліотеку, Будинок культури, ФАП, відділення зв'язку, магазини. Організація такої співпраці стимулює учнів до засвоєння нових знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, викликає пізнавальний інтерес до різних видів діяльності.

Розуміючи важливість формування іміджу сучасного навчального закладу, педагогічний колектив поставив перед собою мету – удосконалення шляхів розвитку партнерської взаємодії з різними соціальними інститутами. Це є важливо для розвитку освіти в цілому, бо обумовлюється підвищеною увагою до позитивного образу організації як суттєвого чинника діяльності педагогічного, учнівського і батьківського колективів.

Формування іміджу ЗНЗ залежить не тільки від самого закладу, але й від соціального оточення. Гармонізація взаємовідносин з найближчим мікросередовищем, з одного боку, та доведення до громадськості ключових установок сучасної освіти, з іншого, - це важливі складові іміджування.

Щоб досягти найкращих результатів у вихованні підростаючого покоління педагоги, вчителі, батьки учнів, громадські організації та державні установи повинні об'єднати свої

зусилля з метою реалізації важливого завдання – всебічного і гармонійного розвитку дитячої особистості. Головна вимога до взаємодії навчального закладу з соціальними партнерами полягає в єдності і системності підходу до виховання особистості дитини, особливо щодо формування її соціальної зрілості.

Крім того, у самому колективі нашого закладу панує атмосфера гуманістичних відносин і дружньої співпраці. Створення культурного середовища, дух співробітництва та співтворчості учня та педагога – чинники, що допомагають вихованцям закладу відчувати себе справжніми творцями власного щасливого майбутнього. Для того, щоб відповідати умовам розвитку громадянського суспільства в Україні, школи мають стимулювати громадську активність, аби не лише учні, а й працівники школи, батьки, старше покоління та всі члени громади могли долучитися до справ школи. Успішними стають ті навчальні заклади, керівники яких розуміють, що батьки як частина шкільного колективу, найбільш зацікавлені в ефективній роботі школи, коли йдеться про дітей, умови їхнього навчання та виховання. Батьки є соціальними замовниками освіти, тому мають впливати на якість роботи школи.

Заклад освіти має ставити за мету не тільки надання освітніх послуг для учнів, а й залучення зусиль батьків і громади для вирішення соціальних та інших проблем, що стоять перед школою і громадою. Саме школа має стати ініціатором розвитку місцевої громади, культурним громадським ресурсним центром мікрорайону, міста, села. Розвиток громади - це процес, де місцеві відомства, місцева влада та освітні заклади спільно працюють над створенням та реалізацією проєктів, спрямованих на поліпшення життя громади і якості роботи школи. Дуже важливо, щоб уся громада, визначаючи спільні цілі та погодившись із завданням, мала можливість взяти участь у розробці таких проєктів. Забезпечити підтримку громадськості – прикладне завдання школи. При наявності гарної системи управління, доброї волі і цілеспрямованості партнерство нашого закладу з громадськими та шефськими організаціями працює успішно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крикунова О. Державно-громадське управління сільською школою / О. Крикунова// Сучасна школа України. – 2009. – №8. – С. 22-25.
2. Лізинський В. Директор школи та громадсько - педагогічне керування навчально-виховним процесом у школі: посібник для директорів шкіл / В.Лізинський. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. – 160с.
3. Рабченко Т. Державно-громадський характер управління / Т. Рабченко // Директор школи. –2011. – №3. – С. 11-15.
4. Сагуйченко В. Партнерство закладу освіти та батьків як складова державно - громадського управління / В.Сагуйченко // Сучасна школа України. –2010. –№5. – С. 31-34.
5. Форми та методи залучення громадськості: навчальний посібник // Інститут громадянського суспільства; за заг. ред. В.Артеменка. – Київ: ІКЦ «Леста», 2007. – 240с.
6. Шишикіна Н.Ф. Взаємодія з громадськими організаціями /Н.Ф.Шишикіна. – Харків: Вид. Група «Основа», 2007. – 192с.

Додаток 1

Зразок анкети для батьків

Шановні батьки!

Ця анкета має на меті допомогти нам більше дізнатися про Ваші особисті та освітні потреби Ваших дітей, щоб їхнє навчання було цікавим, ефективним і корисним.

Тому просимо Вас бути відвертими і не ставитися до цієї анкети як до форми контролю, а як до можливості рефлексії і саморефлексії над тим, що сьогодні відбувається у школі.

1. Чи любите ви ходити до школи?

Так, ні (*потрібне підкреслити*)

2. Якщо ні, то чому? (можна підкреслити два варіанти відповіді)

- а) спілкування у школі – це стрес для мене
- б) зайнятість
- в) прагну час використати ефективніше
- г) інше _____

3. Чому Ви обрали саме цю школу? (можна підкреслити тільки один варіант відповіді)

- а) вона найближча до місця проживання дитини
- б) тут компетентні вчителі
- в) гарна, затишна будівля; якісне обладнання
- г) навчання тут краще, ніж у інших школах
- г) виховна робота на належному рівні
- д) випадково
- е) інше _____

4. Звідки Ви дізналися про школу?

- а) був/ла у школі під час зборів, та виборів, коли школа слугувала виборчою дільницею
- б) розповіли учні школи
- в) з інформації приятелів-освітян
- г) з інформації про школу (на сторінках газет)
- г) порадили сусіди/знайомі
- д) інше _____

5. Що дратувало Вас у спілкуванні з учителями попередньої школи?

- а) надмірна частота батьківських зборів
- б) надмірна тривалість батьківських зборів
- в) розголошення конфіденційної інформації на публічних зібраннях, зокрема тієї, що стосується оцінок, поганої поведінки учня.
- г) подання інформації, яка нікого не цікавить
- г) зведення спілкування до збору коштів
- д) принизливе ставлення до батьків, яке виявлялося _____
- д) інше _____

6. Які Ваші очікування щодо навчання Ваших дітей у школі?

- а) щоб діти мали гарні оцінки
- б) щоб знання і вміння, здобуті в школі, допомогли дітям почуватися впевненими в житті
- в) щоб знання і вміння, здобуті в школі, допомогли дітям вступити до вищого навчального закладу
- г) щоб школа навчила дитину спілкуватися і співжити з іншими людьми
- г) щоб школа (разом із батьками) прищепила дитині моральні цінності, патріотизм
- д) інше _____

7. Чи відомо Вам, що Ви учасник навчально-виховного процесу у школі?

Так, ні (потрібне підкреслити)

8. Як часто Ви змогли б приходити до школи?

- а) один раз на тиждень або й більше
- б) один раз на місяць
- в) щонайбільше один раз на семестр.

9. Які форми спілкування батьків зі школою Ви вважаєте найефективнішими (присвойте кожному варіанту відсоток ефективності, щоб у сумі було 100%)?

- а) відвідання концертів, вистав, спортивних і мистецьких заходів (як глядач та як учасник)
- б) телефонна розмова
- в) відвідання уроків в ролі учителя
- г) участь у батьківських та шкільних органах самоврядування
- г) батьківські збори
- д) індивідуальні бесіди з учителями
- е) батьківські тренінги
- є) сайт школи
- ж) записи у щоденнику

з) спілкування у Вас вдома (для ознайомлення учителів з умовами проживання дитини)

10. Вкажіть свій вік і стать:

Дякуємо за ретельно заповнену анкету!

Додаток 2

Анкета для мешканців громади

Доброго дня, шановний мешканцю нашої громади!

Ця анкета має на меті допомогти нам більше дізнатися про школу, щоби покращити навчання наших дітей і налагодити співпрацю з Вами. Тому просимо Вас бути відвертими і дякуємо за час, який Ви витратили на заповнення анкети.

1. Чи вважаєте Ви, що школа має навчати і виховувати в тісній співпраці з громадою?

Так, ні (*потрібно підкреслити*)

2. Чи вважаєте Ви, що наша школа достатньо виховує учнів? Оцініть її роботу в цій ділянці за п'ятибальною системою (найкраща оцінка – 5).

3. Що вам подобається в учнях нашої школи:

- а) вони вітаються до Вас
- б) вони допомагають Вам при потребі
- в) вони приязно сприймають зауваження старших
- г) інше _____

4. Що вам не подобається в учнях нашої школи:

- а) вони ніколи не вітаються
- б) вони сміються навколо школи
- в) вони лаються, коли розмовляють між собою
- г) вони курять поблизу школи
- г) інше _____

5. Чи буваєте Ви у школі?

Так, ні (*потрібно підкреслити*)

6. Звідки ви знаєте про школу?

- а) ходжу на збори
- б) відвідую перший і останній дзвінок та випускний вечір
- в) відвідую шкільні концерти
- г) відвідую спортивні змагання, які організовує школа
- г) бачу, як діти прибирають територію школи
- д) з газети
- е) з розмов сусідів, знайомих
- є) з радіо або телебачення
- д) інше _____

7. Чи порадили б Ви нашу школу своїм знайомим?

Так, не знаю, ні (*потрібно підкреслити*)

8. Чи приходили б Ви до школи, якби школа надсилала Вам спеціальні запрошення?

Так, ні (*потрібно підкреслити*)

9. На які заходи Ви б приходили?

- а) на перший і останній дзвінок
- б) на шкільні концерти
- г) на спортивні змагання, які організовує школа
- г) на шкільну толоку, щоб разом поприбирати територію
- д) на випускний вечір
- е) інше _____

10. Чи користуєтесь Ви ресурсами школи?

Так, ні (*потрібно підкреслити*)

11. Якщо так, то якими:

- а) бібліотекою
- б) спортивним залом, стадіоном
- в) комп'ютерним класом

г) іншим _____

13. Чи хотіли б Ви користатись ресурсами школи?

Так, ні (*потрібне підкреслити*)

14. Якщо так, то з якими:

- а) бібліотекою
- б) спортивним залом
- в) стадіоном
- г) комп'ютерним класом
- г) іншим _____

15. Що Ви вважаєте «родзинкою» цієї школи?

- а) розумних і компетентних учителів
- б) обладнання школи (комп'ютери, спортивний зал, стадіон тощо)
- в) затишну будівлю, приємні класи
- г) спеціалізовані програми
- г) багато здібних дітей
- д) добре розвинуту концертну діяльність
- е) інше _____

д) ця школа не має родзинки

16. Оцініть рівень української середньої освіти за п'ятибальною оцінкою (найкраща оцінка – 5):

17. Оцініть рівень нашої школи за п'ятибальною оцінкою (найкраща оцінка – 5):

18. Що могло б збільшити довіру до школи і шкільництва (можна підкреслити тільки одну відповідь):

- а) компетентні вчителі
- б) краще обладнання школи (комп'ютери, спортивний зал, стадіон тощо)
- в) затишна будівля, домашня атмосфера
- г) дисципліна
- г) шкільна форма
- д) успіхи учнів у навчанні
- е) більша діяльність школи для розвитку громади
- е) доступ батьків і громади до ресурсів школи
- ж) доступ батьків і громади до ухвалення рішень на рівні школи
- з) компетентне керівництво
- е) інше _____

19. Вкажіть свій вік і стать:

Дякуємо за ретельно заповнену анкету!

С. І.Ускучакова,

заступник директора з виховної роботи
Москаленківського навчально-виховного
закладу «Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа I-III ступенів»
Чорнобаївської районної ради

Анотація

Сьогодні однією із важливих ланок виховної роботи сучасного навчального закладу є розвиток волонтерського руху. Акції надають можливість вчитися на власному досвіді, який стимулює зміни до альтруїзму. Ми бачимо його як виховний інструмент, який допомагає міняти серце, стосунки та культуру, ми віримо, що традиція життя заради інших – це наріжний камінь миру в усьому світі.

ВОЛОНТЕРСТВО – ЦЕ ОСОБЛИВИЙ ПОГЛЯД НА ЖИТТЯ

Питання виховання учнів цікавило педагогів у всі часи. Сьогоднішні старшокласники – це майбутнє України. Школа закладає основи патріотизму, працелюбності, моральності, толерантності. На жаль, у наш час стрімкого розвитку науки і техніки, комп'ютеризації спостерігаємо багато недоліків у формуванні цих якостей не тільки в учнів старших класів, а й у молодших школярів, підлітків. Тому відродження волонтерського руху є актуальною проблемою сьогодення.

Людина живе на світі, щоб творити добро, красу, матеріальні і духовні блага.

Творити добро – це, найперше, не чинити нікому зла. А вже тоді думати, як і що зробити, щоб було приємно і тобі, й іншим людям. Прояви добрих справ завжди побачать і оцінять. Наприклад, перевести стареньку бабусю через вулицю за «дякую», а не під захоплені погляди перехожих. Кинути копійку в простягнуту руку – це теж гідний вчинок. І не треба рахувати кожну добру справу, зроблену тобою, а жити по-людськи, по совісті. І добро само примножиться.

Турбота про інших – це головний момент енергійного та мирного суспільства. Зіткнувшись з складними проблемами інших, досить часто ми опиняємося в такій ситуації, коли ми можемо виявити в собі найкращі риси. Але турбота не повинна обмежуватися лише служінням та благодійництвом, вона повинна стати стилем життя.

Волонтерство надає можливість вчитися на власному досвіді, який стимулює зміни до альтруїзму. Ми бачимо його як виховний інструмент, який допомагає міняти серце, стосунки та культуру. Ми віримо, що традиція життя заради інших – це наріжний камінь миру у усьому світі.

Волонтерство – найпопулярніший компонент моделі громадсько активних шкіл. Суть цього компонента полягає у створенні організованої системи, яка перетворює волонтерство у невід'ємну частину шкільного життя. Громадсько активна школа організовує систему, яка залучає не тільки учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади. Ця система сприяє тому, щоб людина стала активним членом своєї громади, щоб учні-добровольці стали дорослими-волонтерами. Батьки, учителі та інші члени громади, залучені до волонтерських акцій, стають зразком того, щоб присвячувати свій час дорогому і значущому для людини, – це природна і необхідна частина життя у демократичному суспільстві. На початку програми волонтерська кількість добровольців не суттєво важлива, як те, що ця кількість збільшуватиметься із року в рік. Якщо кількість людей, готових стати добровольцями, зростає, – це найкращий показник того, що у вас з'являється більше професіоналізму у залученні і роботі з волонтерами, у плануванні результативних акцій, які надихають інших майбутніх волонтерів.

Перед тим, як ви розпочнете волонтерську акцію, вам необхідно з'ясувати, хто зацікавлений у її розробці та реалізації, скільки людей виявляють бажання взяти участь у акції. Багато волонтерських програм починається з двох-трьох ентузіастів. Найголовніше – не здійснювати тиск. Якщо учні чи батьки відчувають, що це вимога, обов'язок, волонтерство втрачає сенс. Волонтерська акція – це захід однієї або кількох організацій, які використовують волонтерів у якості основних людських ресурсів для досягнення цілей. Сім основних кроків, які допоможуть у підготовці та проведенні волонтерських акцій: збір інформації, вибір напрямку, план дій, проведення заходу, подяка, оцінка результатів акції, висвітлення результатів у засобах масової інформації, планування наступної акції.

Для того, щоб привернути увагу і зацікавити велику кількість людей, вам необхідно організувати захід, який відповідав би потребам та інтересам громади. Першим завданням для волонтерів буде збір інформації і визначення сфер інтересів людей. Складіть список потреб певних цільових груп (сироти, пенсіонери, діти з особливими потребами тощо) і потенційно можливих дій. Проведіть опитування людей, ставлячи запитання: «У яких заходах ви б хотіли взяти участь?» або «У вирішенні яких проблем ви б хотіли взяти участь?» Проведення опитування допомагає не лише дізнатися про бажання людей, а є хорошим засобом для поширення інформації щодо різноманітних ініціатив.

Після того, як зібрали інформацію, проведіть аналіз результатів. Виберіть 3-4 найбільш важливі проблеми. При визначенні напрямів пам'ятайте про існуючі ресурси і можливості досягнення результатів за достатньо короткий період часу. Пропонуємо кілька способів

визначення пріоритетності завдань, які ви також можете використовувати під час стратегічного планування. У випадку переважання загроз та слабких сторін, ви можете відмовитися від негайного вирішення певної проблеми чи перенести її на більш пізніший час. Існує ще один спосіб, який допоможе вам визначити пріоритетні проблеми. На окремих аркушах паперу напишіть 3-4 проблеми, які ви обрали. Заповніть таблицю (наведену нижче) й обговоріть наскільки кожна проблема, порівняно з іншими, є «більш критичною», а потім вирішіть, наскільки проблемна ситуація має тенденцію до загострення. Після того, як ви заповните таблицю, можете зробити висновки щодо пріоритетності тих чи інших проблем. Ця вправа допоможе вам оцінити проблеми і ваш реальний потенціал, необхідний для її вирішення.

	Більш серйозна	Серйозна	Менш серйозна
Погіршується			
Не змінюється			
Покращується			

Ще один спосіб визначитися у пріоритетності тієї чи іншої проблеми - це провести голосування. Складіть список проблем чи завдань. Підготуйте маркери трьох різних кольорів. Попросіть кожного, хто бере участь у зборах, поставити навпроти кожної проблеми знак відповідного кольору.

Колір «1» - «Зацікавлений у цій проблемі/завданні. Готовий добровільно брати участь в акції для її вирішення».

Колір «2» - «Зацікавлений у цій проблемі/завданні, але не готовий добровільно брати участь в акції для її вирішення».

Колір «3» - «Не думаю, що ми готові зараз до вирішення цієї проблеми».

Очевидно, що проблема, яка набере найбільше позначок кольору, стане тим завданням, на вирішення якого ви спрямуєте свої зусилля та зусилля волонтерів.

План дій відповідає на чотири основні запитання: «ЩО?», «ХТО?», «КОЛИ?» і «СКІЛЬКИ?». Після того, як ви визначилися з вибором проблеми, вам необхідно вирішити, які заходи потрібно запланувати і провести для її («ЩО?»). Після того, як запланували заходи, вам потрібно визначитися: хто буде відповідальним за проведення цього заходу («ХТО?»); призначити дати проведення («КОЛИ?»); з'ясувати, які ресурси (людські, фінансові) вам будуть потрібні для здійснення цього заходу («СКІЛЬКИ?»). Ми пам'ятаємо, що при проведенні волонтерської акції ми будемо залучати добровольців.

Тому при плануванні набору волонтерів вам потрібно замислитися над наступними питаннями:

- Якими навичками має володіти волонтер для виконання того чи іншого завдання?
- Скільки часу буде потрібно волонтеру, щоб виконати це завдання?
- Час, коли вам буде потрібен волонтер.
- Якщо виконання завдання потребує певного часу, чи можуть його виконувати різні волонтери, або лише один?

Обміркуйте різні способи залучення волонтерів. Запропонуйте такі варіанти волонтерської допомоги, щоб ті, у кого є навіть одна година часу, змогли зробити внесок у проведення заходу (зробити телефонні дзвінки-нагадування, забрати і перенести матеріали тощо).

Під час проведення заходу переконайтеся, що кожен волонтер має керівника, якому він звітується. Керівники мають визначати завдання і стежити за їх виконанням. Не забудьте під час заходу організувати перерви, щоб кожен учасник міг відпочити, познайомитися з новими людьми і добре провести час.

Після закінчення волонтерської акції зберіть усіх волонтерів і подякуйте їм. Бажано підготувати грамоти-подяки і вручити їх учасникам. Подумайте також і про інші способи публічного висловлення вдячності за внесок кожного волонтера.

Волонтерська акція закінчилася. Відпочиньте декілька днів і знову беріться до роботи. Зберіть членів організаційного комітету і проведіть оцінку акції. Якщо ви під час акції використовували опитувальники, можете приступити до аналізу анкет.

Після узагальнення результатів акції вам необхідно підготувати два звіти. Один звіт - для внутрішнього використання, в якому будуть рекомендації і засвоєні уроки. Другий звіт - для ширшої аудиторії. Цей звіт повинен містити статистику, інформацію про учасників, а також вислови учасників акції.

Дуже важливо, щоб кожен волонтер, який брав участь в акції, міг дізнатися про її результати та вплив заходу на вирішення певної проблеми. Для того, щоб імідж вашої школи постійно зростав, необхідно, аби якомога більше людей дізналося про результати акцій, які проводить ваш заклад. Розробіть ще один прес-реліз для ЗМІ або просто опублікуйте звіт за результатами акції у вашій шкільній газеті. Надішліть інформацію про досягнуті результати представникам місцевої влади, бізнесу, іншим важливим особам. Якщо є така можливість, організуйте невелике свято, під час якого ви зможете ще раз подякувати волонтерам і нагородити їх грамотами.

Перед тим, як узагальнити й опублікувати результати волонтерської акції, вирішіть, коли ви розпочнете планування наступної акції. Таким чином, у вас буде ціла неперервна програма волонтерської діяльності [1, с.87-103].

Волонтерська діяльність — це добровільна діяльність учнівської молоді – волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, котрі перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і сприяє самореалізації волонтера.

Саме молодь є надійним потенціалом суспільства, який призводить до позитивних зрушень.

Найбільш соціально-активною частиною молодіжного середовища є волонтери, зокрема, як носії добрих справ і позитивної інформації.

Тому в нашому НВК з 2005 у рамках учнівського центру «Оранта» створено постійно діючий волонтерський загін «Добротворець», який об'єднує 30 учнів. Девіз «Життя – це мить. Спіши добро творить»

Програма волонтерського загону «Добротворець» розрахована на молодь 12-17 років.

Метою програми є: надати учнівській молоді поняття про милосердя, добро, піклування про молодь з незахищених верств населення та певних категорій, про допомогу людям похилого віку, самотнім, вдовам, ветеранам ВВВ, ветеранам афганської війни та жертвам голодомору 32-33 років; а також надати учнівській молоді базові знання з теорії формування здорового способу життя, розглядати практику її впровадження серед учнівської молоді, прищепити основи соціальних навичок ЗСЖ.

Волонтерська діяльність НВК ґрунтується на таких основоположних засадах:

- добровільність та добротність;
- законність;
- гуманність та гідність;
- спільність інтересів і рівність прав її учасників;
- гласність;
- відповідальність.

Принципи реалізації діяльності волонтерського загону «Добротворець»

- безкорисливість та добровільність;
- чуйність та милосердя;
- креативність у всьому;
- відповідальність та особистісний контроль;
- тактичне та стратегічне планування;
- дотримання етики волонтера;
- взаємоповага та взаємопідтримка;
- толерантність;
- створення, підтримка та пропаганда традицій загону;
- партнерство та рівноправність;
- психологічний комфорт;
- правило «Титаніка» (коли «птопаєш», проси про допомогу інших, а коли бачиш, що інший «птопає», запропонуй свою допомогу);

- правило «Шматок пирога» (кожен виносить з діяльності стільки знань, умінь та навичок, скільки вважає за потрібне);
- правило «Ми з тобою однієї крові» (ставити себе на місце того, хто потрапив у скрутну ситуацію).

Волонтерська діяльність проводиться за такими напрямками:

- просвітницька діяльність;
- охоронно-профілактична діяльність;
- соціальна діяльність;
- інформаційно-рекламна та пропагандистська діяльність;
- шефська діяльність.

Наші волонтери залучаються до надання таких соціальних послуг:

- придбання і доставка продовольчих, промислових та господарських товарів, книг, газет, журналів;
- приготування їжі;
- прибирання приміщення;
- обробіток та упорядкування присадибних ділянок;
- виконання ремонтних робіт;
- спілкування, читання художньої літератури, преси, написання листів;
- організація дозвілля (імпровізовані концерти) тощо.

Волонтер може багато: дарувати дружбу, надати допомогу, відкрити нову сторінку життя, вислухати, дарувати любов, засвічувати посмішки, віддавати свій вільний час іншим, допомогти відстаючому.

Акція «Дарувати дружбу». У період літніх канікул члени волонтерського руху працювали вожатими у пришкольному таборі «ВЕСЕЛКА»: проводили цікаві конкурси, ігри, спортивні змагання, походи по рідному краю, зустрічі з працівниками тов. ім. Шевченка.

Операція «Надати допомогу». Щорічно у НВК проходять ярмарки та акції милосердя. Кошти, зібрані під час таких заходів, йдуть на допомогу дітям з малозабезпечених, неблагополучних сімей, хворим дітям. Організовується допомога людям похилого віку, ветеранам війни та праці.

Акція «Відкрити нову сторінку життя». 1 вересня 2006 р. у Москаленківському НВК відкрито музей української вишивки і народного побуту. Педагогічний і учнівський колективи доклали чимало зусиль, щоб він відкрився і був багатий прекрасними експонатами. Наші волонтерські загони працювали з 2005 р. і продовжують збагачувати шкільну скарбницю народної мудрості і майстерності чудовими речами. Жодна вулиця села не залишилась поза увагою волонтерів. Ми знаходили справжні скарби - речі, які зберігалися в старих скринях і які люб'язно дарували музею жителі села. Результат діяльності – прекрасна колекція рушників у музеї української вишивки і народного побуту. Сьогодні волонтери працюють над зібранням матеріалів для створення експозиції «Українське весілля»

Юними волонтерами проведені акції: «Подаруй іграшку другу» та «Новий рік без самотності». Зібрані кошти пішли на придбання подарунків для дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Акція «Засвіти посмішку». Вечори відпочинку, свята, концерти, що проходять в НВК допомагають єднанню, несуть добро і почуття прекрасного в серця дітей. Члени волонтерського руху проводять благодійні концерти для наших шефів, членів ТОВ ім. Шевченка, які проживають на території с. Москаленки та с. Дем'янівки Полтавської області. Традиційними стали концерти-звіти педагогічного та учнівського колективів НВК перед жителями села напередодні свята Перемоги та Дня матері.

Добре володіють волонтери навичками екологічної культури. Ми не байдужі до краси, уміємо її створювати. З цією метою було проведено ряд акцій, спрямованих на поліпшення благоустрою нашого краю: «Зелений паросток майбутнього», «Квіти біля школи».

Слід відмітити участь учнів у акціях: «Нехай моя ялинка залишиться у лісі», «Збережемо первоцвіти», «Впорядкуй свій сад». Вчителі та діти разом з батьками посадили біля своїх осель 36 фруктових та 5 декоративних дерев і 25 кущів. Зусиллями учнів з

волонтерського загону надана допомога пристарілим самотнім людям у впорядкуванні 3 дворів і 2 вулиць; ліквідації 2 стихійних сміттєзвалищ. До дня зустрічі птахів учні школи виготовили і розвісили вдома та в сільському парку шпаківні.

Операція «Допоможи відстаючим». Кредо волонтера: «Допомогти всім, хто потребує твоєї допомоги». У зв'язку з цим, в кожному класі діє учнівський консульський пункт, що надає допомогу відстаючим у навчанні.

Заслужують на увагу такі форми роботи, як виховні години, тематичні лінійки, круглі столи, акції, ініційовані та організовані волонтерами. Проводяться індивідуальні та колективні роботи. Традиційними стали уроки «Мужності», мітинги «Слави», естафети пам'яті до дня визволення Чорнобайщини від німецько-фашистських загарбників та до святкування Дня Перемоги. Напередодні цих свят волонтери ініціюють проведення операції «Добрий ранок, ветеране!».

Члени волонтерського загону відвідують самотніх стареньких людей. допомагають їм, розважають, розпитують про їхнє життя

На протязі року члени загону контролюють проведення акції «Чисте подвір'я», під час якої учні школи проводять прибирання пришкольньої території, сільського парку та Обеліска Слави, що знаходиться в центрі села.

Вагоме місце посідає загальношкільний «Урок Пам'яті» для ветеранів Великої Вітчизняної війни, учасників бойових дій та вдов за участю вчителів та учнів школи. Волонтери організують тематичні виставки, випускають стіннівки.

Протягом року діє організована волонтерами акція «Милосердя», під час якої проводиться збирання речей для малозабезпечених сімей. До цієї акції приєднуються і вчителі школи.

У планах виховної роботи включено цикл бесід «Сходінки до духовності», на яких волонтери з учнями та вчителем обговорюють питання ввічливості, дружби, скромності, охайності, доброти, правдивості, чесності, співчуття, чуйності, справедливості, сміливості, добра та зла.

Волонтери взяли шефство над дитячим садочком «Струмочок». Кожного року проводяться акції по збору іграшок та книжок для малечі. Учасники лялькового театру. підготували подорож до Країни казок з переглядом української народної казки «Рукавичка» та театралізовану постановку «Золоте курчатко».

Не забувають добротворці і про учнів початкових класів. Вони організують дозвілля на перервах: грають в ігри, проводять вікторини, карооке. Не проходить жодного свята в початкових класах без допомоги волонтерів. Діти допомагають у підготовці, прикрашуванні залу, проведенні свята. Власноруч виготовляють прикраси на Новий рік.

Велику увагу приділяють члени волонтерського загону учителям - пенсіонерам. Їх вітають з Днем учителя, Новим роком, 8 - Березням та запрошують на шкільні концерти з нагоди цих свят. Почесними гостями вчителі-пенсіонери є і на традиційних Першому та Останньому дзвониках.

З метою популяризації своєї діяльності волонтери проводять рекламні акції під гаслом «Хто такий волонтер?» Це сприяє залученню інших дітей до добродійних акцій та допомозі волонтерам.

Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер. Волонтер повинен бути: добрим, чесним, милосердним, толерантним, відповідальним, ініціативним, товаришким, небайдужим, вихованим. Повинен відповідати званню «волонтер»

Волонтери не отримують матеріальної допомоги у вигляді заробітної плати, проте вони мають дещо інше - розвиток власних здібностей, моральне задоволення, відчуття власної необхідності тим, хто потребує допомоги, відчуття, що вони приносять користь, отримують нові знання. Волонтер - це передусім, добра, милосердна людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти, вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами.

Волонтерський рух - це добровільна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером.

Положення про волонтерський рух

Загальні положення:

1. Волонтерський Рух є головним напрямком діяльності шкільного учнівського самоврядування «Шкільна родина». Цей рух базується на спільності інтересів, бажань, цілей, надій, ідей учнів й передбачає реалізацію поставлених цілей та самореалізацію учнів.

2. Діяльність школярів-волонтерів відбувається на засадах власної волі. Їх діяльність є неприбутковою, добровільною, корисною для інших людей та суспільства у цілому.

3. Головна мета руху – сприяння розповсюдженню волонтерського руху у нашому селі, виховання у себе таких моральних цінностей, як милосердя, толерантність, працелюбність, прагнення до взаємодопомоги, активізація процесу згуртування учнівського колективу.

Скільки в світі волонтерів, стільки і мотивів безкоштовної роботи.

Принципи, за якими ми працюємо: креативність у всьому; відповідальність та особистісний контроль; тактичне та стратегічне планування; дотримання етики волонтера; взаємоповага та взаємопідтримка; толерантність; персоніфікація; створення та підтримка традицій загону; добровільна активність у справах; партнерство та рівноправність.

На території НВК закладено 5 квітників, за якими доглядають учні та вчителі; щорічно проводяться акції «Озелени шкільну оселю», «Краса і затишок шкільної оселі», «Мій двір – моя турбота», «Посади дерево й збережи його», в ході яких учнями та вчителями було посаджено 18 саджанців сосон, 39 дерев та 55 кущів. Традиційними стали проведення екологічних акцій «Чисте довкілля» на території навчального закладу та сільського парку, де активну участь беруть всі учні та працівники НВК, трудові десанти по упорядкуванню територій навколо своїх осель та прибирання подвір'я, городів людей похилого віку, ветеранів Великої Вітчизняної війни, упорядкування забутих могил, території церкви та прибережної смуги річки Дніпро, підготовка до літнього відпочинку. У рамках акції «Допоможемо птаха перезимувати» на території НВК встановлено 15 шпаківень, 14 годівничок, 17 шпаківень розвішано в парку та вдома вихованців.

Москаленківський НВК працює над довготривалими проектами: «Квіти біля школи», «Квіти біля кожної садиби» «Крапелька допомоги рідній природі», що теж сприяють формуванню активної суспільно корисної продуктивної праці школярів. У рамках проекту «Школа добрих справ» були проведені такі заходи: акції «Зробимо шкільне подвір'я неповторним», «У долі природи – наша доля», «Добро починається з тебе», операція «Ветеран живе поруч».

Основними завданнями волонтерської програми є проведення заходів, реалізація проектів і розробка нових програм. Організація та проведення заходів є першим кроком у діяльності громадське активних шкіл в межах розвитку волонтерських програм. Пізніше, ці заходи можуть бути об'єднані у більш тривалі та комплексні програми. Прикладом такого заходу може стати «Весняний тиждень добра», який традиційно ми проводимо кожного року. Тижні Добра – це акції, мета яких спільно здійснити багато добровільних корисних справ, залучити до участі громаду села та членів ТОВ ім. Шевченка. У ході тижня були проведені такі заходи: акція «У долі природи – наша доля» (благоустрій території шкільної та території парку); операція «Подаруй ветерану добро» (допомога в підготовці ділянок городів до весняних посадок самотнім людям та людям похилого віку); випуск листівок, плакатів «Світ неповторний та чудесний»; екологічні уроки «Умійте, друзі, природу любити»; міні акція «Зробимо шкільне подвір'я квітучим» (посадка дерев, кущів квітів); проведення святкового концерту «Уклін, вам, шановні односельчани»; акція «Добро починається з тебе» (виїзд на кладовище, відвідування та прибирання забутих могил, ремонт пам'ятників); конкурс малюнків, плакатів «Зробимо милосердя нормою поведінки»; тренінг для батьків «Людина починається з добра»; адресна допомога «Допоможи тому, хто потребує більше тебе»; виготовлення подарунків «Подаруй дитині радість»; весняний

ярмарок «З добром у серці»; акція «Подяка партнерам та спонсорам школи» (проведення святкового концерту). Підсумок тижнів – створення Галереї Добрих справ, в якій відображено всі аспекти діяльності кожного класного колективу.

Активність, громадянську позицію проявляють члени волонтерського загону «Добротворець», на рахунку яких – багато добрих і корисних справ. Зокрема, вони є ініціаторами і організаторами акції «Допоможемо захиснику Вітчизни», в ході якої зібрано близько 2-х тонн продуктів харчування, теплий одяг, засоби гігієни, виготовлені обереги, написані листи і намальовані малюнки. Загін тісно співпрацює з волонтером Л.І. Сивак.

З метою докорінно змінити ставлення жителів села та влади до життєвого простору, привчати не засмічувати довкілля і дбати про нього був втілений у життя проект «Ми проти сміття». У ході якого було проведено соціальне дослідження думки москаленчан про засміченість села; розповсюджені соціальні плакати та листівки; разом із владою села організація акції по очищенню паркової зони від сміття та ліквідацію 2 сміттєзвалищ.

Вихованці закладу приділяють велику увагу естетичному оформленню класних кімнат та приміщень. Кожної п'ятниці проводиться акція «Чистий клас», учні прибирають свої класні кімнати, доглядають за кімнатними рослинами. Зусиллями лідерів учнівського самоврядування «Шкільна родина» у школі створено зелений куточок. Учні беруть активну участь у трудових десантах по впорядкуванню території НВК та оновленні і ремонті проектів на території школи.

У рамках проекту «Кроки до здоров'я» учні разом з вихователями працювали над виготовленням нестандартного обладнання для спортивного залу дошкільників: облаштуванні кінезорефлексійної доріжки, виготовленні тренажерів для розвитку м'язів ніг, тунелю для підлазіння, форми ковриків для профілактики плоскостопості. Старшокласники беруть активну участь в оформленні навчальних кабінетів та в ремонті приміщень навчального закладу, меблів, інвентарю (поклейка шпалер, фарбування). Учні залучаються до роботи на навчально-дослідних ділянках, вирощують продукцію для потреб харчування дошкільників у літній період: помідори, огірки, кріп, петрушка, кавуни, квасоля. Під час відпрацювання практики заготовлені фрукти для компотів та варення, лікарські рослини (липи 3,5 кг, глоду 5 кг). Декілька років поспіль учні в позаурочний час заготовляють для шкільної їдальні овочі, які надають одноосібники села. Так, у вересні 2014 року зібрано 4 тони картоплі та 500 кг. цибулі для харчування учнів і вихованців закладу.

Волонтерська діяльність вихованців Москаленківського НВК визнана і відмічена:

- Грамотою Чорнобаївської РДА, Відділом освіти і науки нагороджений волонтерський загін за добровільну роботу, 2009 рік;

- вихованці НВК – дипломанти та переможці міжнародного конкурсу волонтерських проектів «Служіння заради миру» – проекти «Школа Добрих справ», «Пам'ять серця», 2009, 2010 рр.;

- заклад посів третє місце в обласному етапі Всеукраїнської акції «Турбота молоді тобі, Україно» в номінації «Парад квітів біля школи», 2010 рік;

- у 2012 році НВК нагороджений за перемогу в районному конкурсі на краще оформлення території в номінації «Кращий дизайн подвір'я», 2011 рік;

- учні - переможці обласної виставки - конкурсу «Збережемо первоцвіти», проект «Крапелька допомоги рідній природі», 2012 рік;

- 2012 рік – перше місце в конкурсі «Щоденник Добрих справ»;

- волонтерський загін «Добротворець» нагороджений Грамотою Чорнобаївської РДА, Чорнобаївської районної ради з нагоди Міжнародного дня волонтерів, 2014 рік

Волонтерство – це особливий погляд на життя, цілісне світосприйняття, яке увібрало в себе все найкраще, що було створено в світовому педагогічному просторі.

Милосердним повинен бути не тільки той, кому довелося зазнати скрути. Милосердя до ближнього, до матері, до дитини, до знайомих людей ніколи не повинно згаснути і затьмаритися. Будучи складовою частиною виховання в цілому, волонтерська діяльність впливає не тільки на свідомість, але і на відповідну сторону поведінки, формує переконаність у необхідності відкрити душу на зустріч тим, хто потребує допомоги, теплої слова, співчуття, розуміння.

І хочеться пригадати слова давньої молитви: «Боже, дай сили мені змінити те, що я можу змінити, дай терпеливості, щоб змогти прийняти те, чого не можна змінити; і мудрості, щоб відрізнити перше від другого».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ворон М. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Особливості роботи педагогічного колективу ГАШ / М. Ворон // Директор школи. Україна. – 2008. – №11. – С. 87-103 с.
2. Звіт про роботу волонтерського загону «Милосердя»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: kryvikolina.edukit.ck.ua
3. Никифорова Т.М. Волонтерська діяльність учнів у позаурочній діяльності / Т.М. Никифорова // Виховна робота в школі. – 2010. – №12. – С. 2-32.
4. Тихонова О.М. Модель волонтерського руху учнів / О.М. Тихонова // Позакласний час. – 2008. – С.73-75.
5. Шадріков В.Д. Розвиток і виховання духовності / В.Д. Шадріков // Школа духовності – 2004. – №1. – С 13-18.
6. Шакірова Г. М. Методика дослідження моральних переконань школярів в реальній життєвій ситуації / Г.М. Шакірова // Питання психології – 2001. –№6. – С. 19-24.

С. Г. Віштак,
заступник директора з виховної роботи
Дмитрушківської загальноосвітньої школи І-
ІІІ ступенів Уманської районної ради

Анотація

Робота знайомить з проведенням та плануванням волонтерських акцій, з ефективністю волонтерської роботи. Запропоновано головні напрями роботи учнівського об'єднання «Надія», які сприяють розвитку активної життєвої позиції учнів, вибору та свободи.

ВОЛОНТЕРСТВО – ПРИРОДНА І НЕОБХІДНА ЧАСТИНА ЖИТТЯ У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Організація системи, яка залучає не лише учнів, а й учителів, батьків, інших членів громади, сприяє тому, щоб людина стала активним членом своєї громади, щоб учні-добровольці ставали дорослими волонтерами. Присвячували свій час дорогому і значущому для людини — це природна і необхідна частина життя у демократичному суспільстві.[2]

Незважаючи на те, що Україна не так давно стала на шлях демократичного розвитку, благодійництво та доброчинність вже стали невід'ємною частиною діяльності всіх тих, хто підтримує українську науку, культуру, спорт, охорону здоров'я та беруть участь в інших важливих соціальних програмах. І сьогодні є потяг у школярів, учнівської молоді до доброчинності. Діти беруть участь у різних благодійних акціях, конкурсах. Тому потрібно розвивати духовні та високі моральні якості школярів, учнівської молоді шляхом оновлення традицій благодійності, волонтерського руху, стимулювання розвитку дитячих благодійних ініціатив.

Волонтерство - найпопулярніший компонент моделі громадсько-активних шкіл. Суть цього компонента полягає у створенні організованої системи, яка перетворює волонтерство у невід'ємну частину шкільного життя.

Пам'ятайте, що на початку програми волонтерства кількість добровольців не суттєво важлива. Якщо кількість людей, готових стати добровольцями, зростає, — це найкращий показник того, що у вас з'являється більше професіоналізму у залученні і роботі з волонтерами, у плануванні результативних акцій, які надихають інших майбутніх волонтерів.

Спочатку потрібно розробити програми, які нададуть людям інформацію про значення і користь від активної громадянської позиції і які навчать реалізовувати ефективні проекти чи волонтерські акції. Коли решта членів громади побачать позитивні зміни, які відбуваються внаслідок проведення програм чи акцій, вони зрозуміють, що бути активними у своїй громаді корисно і з більшою ймовірністю залучаться до цього руху. Розробка окремих проектів і акцій, які ґрунтуються на інтересах членів громади, учнів, педагогів, допоможе зрозуміти зв'язок між інтересами окремих людей, сімей і суспільства в цілому. Залучення представників держави у проведення цих заходів допоможе подолати їхні можливі побоювання і встановити довіру, краще взаєморозуміння і партнерство між місцевими органами управління та окремими людьми. Врешті-решт, існує безліч варіантів участі людей, тому завжди знайдеться якась справа для кожного.

Перед тим, як розпочати волонтерську акцію, необхідно з'ясувати, хто зацікавлений у її розробці та реалізації, скільки дітей, людей виявляють бажання взяти участь в акції. Багато волонтерських програм починаються з двох-трьох ентузіастів.

Пам'ятайте! Найголовніше - не здійснювати тиску. Якщо учні чи батьки відчують, що це вимога, обов'язок, волонтерство втрачає сенс. [2]

Для того, щоб привернути увагу і зацікавити велику кількість дітей, необхідно організувати захід, який відповідав би потребам та інтересам громади. Першим завданням для волонтерів буде збір інформації і визначення сфер інтересів школярів. Скласти список потреб певних цільових груп (сироти, пенсіонери, люди з особливими потребами тощо) і потенційно можливих дій. Провести опитування, ставлячи запитання: «У яких заходах ви б хотіли взяти участь?» або «У вирішенні яких проблем ви б хотіли взяти участь?» Проведення опитування допомагає не лише дізнатися про бажання учнів, а є хорошим засобом для поширення інформації щодо різноманітних ініціатив. Після того, як інформацію зібрано, провести аналіз результатів. Вибрати 3-4 найбільш важливі проблеми. При визначенні напрямів пам'ятати про існуючі ресурси і можливості досягнення результатів за достатньо короткий період часу. При проведенні волонтерської акції залучаємо добровольців.

Волонтер-це людина, яка за власним бажанням, без оплати і примусу віддає свій час, енергію, знання, сили, досвід на проведення діяльності, яка приносить користь іншим людям і суспільству в цілому. [1]

Дуже важливо, щоб кожен волонтер, який брав участь в акції, міг дізнатися про її результати та вплив заходу на вирішення певної проблеми. Після закінчення волонтерської акції зібрати усіх волонтерів і подякувати їм. Бажано підготувати грамоти-подяки і вручити їх учасникам. Для того, щоб імідж школи постійно зростає, необхідно, аби якомога більше людей дізналося про результати акцій, просто опублікувати звіт за результатами акції у шкільній газеті. Надіслати інформацію про досягнуті результати представникам місцевої влади, бізнесу, іншим важливим особам. Якщо є така можливість, організувати невелике свято, під час якого можна ще раз подякувати волонтерам і нагородити їх грамотами.

Після того, як організована і проведена волонтерська акція, необхідно організувати волонтерську програму, що стане частиною діяльності громадсько-активної школи. Основними завданнями волонтерської програми є проведення заходів, реалізація проектів і розробка нових програм. Організація та проведення заходів є першим кроком у діяльності громадське активних шкіл в межах розвитку волонтерських програм. Пізніше, ці заходи можуть бути об'єднані у більш тривалі та комплексні програми. [4]

Пропоную елементи програми, а також методи та форми, які допоможуть у розвитку волонтерства.

Інтереси та проблеми школи на сьогодні стали близькими для громади, зросла відповідальність учасників різних заходів у школі. З'явилися нові партнери, друзі, зросла громадська активність школярів. Найбільшим позитивом для нас, учителів, є те, що учні

школи є не лише активними учасниками співжиття громади, а навчаються визначати проблему, бачити її реалізацію через конкретний план дій, що формує їх активну життєву позицію. [3]

У Дмитрушківській загальноосвітній школі діє волонтерське об'єднання «Надія». Це дитячо-юнацька організація, яка об'єднує учнів з різних класів. Місія «Надії» - бажання займатися волонтерською роботою та внести вклад у фізичне і моральне оздоровлення суспільства, створити життя оточуючих світлішим і яскравішим. Мета учнівського об'єднання: справити позитивне враження на однолітків при виборі ними життєвих цінностей.

Зрозуміло, що неможливо заставити людину жити здоровим та гармонічним життям, якщо він цього не хоче. Та волонтери допомагають усвідомити відповідальність за своє життя і поставити його в ситуацію вільного вибору. Головне тут активна життєва позиція, бажання змінити світ на краще.

Спочатку активісти працювали по двом основним напрямкам: патріотичному «Допоможи ветерану», благодійному «Милосердя». А це участь в різноманітних благодійних акціях, з метою надання матеріальної допомоги та взяття на себе обов'язків надання соціальних послуг ветеранам війни, людям похилого віку, самотнім, учням – інвалідам та дітям з малозабезпечених сімей. Коли соціальними службами району була оголошена акція «Доброта», волонтери школи стали активними учасниками. Було зібрано і передано 500 одиниць речей, іграшок і книг в ігрову кімнату Уманської районної лікарні дитячого відділення. Сприяли нам в цій акції провідні спеціалісти відділу соціальної роботи.

Волонтери нашої школи сприяють благодійній діяльності товариства Червоного Хреста Уманського району та були нагороджені почесною грамотою Президії Уманської міськрайонної організації Товариства Червоного Хреста України 28.04.2014 року за активну життєву позицію в утвердженні ідеалів милосердя, гуманізму і добротності.

Отримуючи інформацію зовні, навчаючись і розвиваючи індивідуальні якості, активісти волонтерського руху набувають знань та навичок працювати в команді. Тому виникають ідеї створити ще декілька різнопланових напрямків, які мають свою мету та завдання. Сюди входять: «Школа здоровця», «Я – європеєць», а також недавній напрямок «Допоможи солдату України».

Мета: напрямку «Школа здоровця» - популяризація свідомого ставлення до свого фізичного, психічного і соціального здоров'я через інформаційно-просвітницьку діяльність.

Основним завданням волонтерів є надання шкільній молоді інформації щодо здоров'я та факторів, що впливають на формування здоров'я; ознайомлення із шкідливим впливом алкоголю, тютюну, наркотиків на молодий організм; спонукання учнів взяти на себе відповідальність за власне здоров'я; пропагування здорового способу життя; активізування руху за здоровий спосіб життя.

Плануючи акції та заходи волонтери мають унікальну можливість ділитися зі своїми однолітками думками, знаннями, вміннями. Інформують та формують у підростаючого покоління психологічний імунітет до негативних соціальних явищ. Постійними в цьому напрямку стали виступи агітаційних бригад та флеш-мобів, які заряджають усіх присутніх позитивними емоціями. В свою чергу під час заходів та акцій волонтери сподіваються на те, що кожен учасник та глядач усвідомить неповторність свого буття, переосмислить життєві пріоритети та цілі, зрозуміє, що життя - єдине, і кожен відповідає за нього самотійно, тримаючи все в своїх руках!

Мовне та культурне розмаїття Європи, усвідомлення школярами необхідності володіння іноземною мовою і є метою напрямку «Я – європеєць». Основним завданням якого є розвиток мовної активності та творчих здібностей учнів для подальшого оволодіння іноземними мовами та знайомство з національними традиціями та культурною спадщиною Європи.

Третій рік поспіль учні нашої школи відвідують дружню країну Польщу. Адже між Дмитрушківською ЗОШ I-III ступенів та школою №3 м. Гнезно заключена угода про співпрацю. В рамках цієї угоди наші активісти беруть участь у щорічному фестивалі «Діти – дітям». У 2014 році відповідно до проекту «Польсько-українська молодіжна академія

самоврядування», старшокласники нашої школи були запрошені до м. Дравсько-Поморського на тижневе навчання. А також учні взяли участь у Всеукраїнському конкурсі «Я – європеєць» та на рівні області зайняли I місце.

Надскладна політична ситуація в Україні торкнулася серця та розуму кожної молодої людини. Не можна залишатися байдужими до подій, що формують наше сьогодення та творять майбутнє!

Ще один патріотичний напрям «Допоможи герою України» - наймолодший, але найактивніший у волонтерському русі нашої школи. Мета - забезпечення ефективної та прозорої допомоги і підтримки учасникам антитерористичної операції на сході України та їхнім сім'ям.

Завданням напрямку є:

- інформаційно-роз'яснювальна робота серед мешканців села;
- пошукова робота щодо виявлення учасників АТО серед сімей педагогічного та учнівського колективів;
- організація та проведення масових заходів з метою збору коштів для учасників АТО;
- організація адресної допомоги учасникам АТО (речі першої необхідності, грошова допомога).

Результативність роботи не тільки учнів, а й всієї громади села в межах проекту підтверджується конкретними діями:

Червень 2014 року – участь в загальному зборі речей і коштів для переселенців зі східних областей.

Листопад 2014 року – благодійна акція (ярмарка солодощів) цільової допомоги Підкопаному Олександрю Петровичу тяжко пораненому десантнику під час антитерористичної операції на Сході України. Учнями, учителями зібрано та перераховано 1200 грн. на лікування хлопця.

Педагогічним колективом Дмитрушківської ЗОШ зібрано та передано кошти колишньому випускнику школи, а тепер бійцю Збройних Сил України Соболенку Олександрю. Зібрано суму у розмірі 1100 грн. та передано особисто.

Грудень 2014 року – проведення благодійної акції «Подаруй солдату свято», присвяченої Міжнародному Дню волонтера (5 грудня), Дню Збройних сил України (6 грудня) та Дню благодійництва (14 грудня). Написання листів учнями воїнам АТО, виготовлення виробів, вітання з Новим роком.

Грудень 2014 року та лютий 2015 року – акція «З турботою про захисника Вітчизни».

Конкретний результат: силами учнівського та педагогічного колективу зібрано теплі речі, предмети особистої гігієни, продукти харчування та у співпраці з сільською радою с. Дмитрушки передано на передову зони АТО.

Наші волонтери активно спілкуються з учнями Євгенівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Великоновосілківського району Донецької області. Вони пишуть листи, в яких підтримують дітей з донецького краю, а ті в свою чергу після настання миру запрошують їх в гості. В лютому 2015 року учнями Дмитрушківської ЗОШ було зібрано неабияку кількість зошитів, ручок, олівців, для самих маленьких зошити – замальовки, а також передано листи з бажанням миру та єдності нашої батьківщини.

Основним елементом для розвитку волонтерського руху є зростання іміджу та престижу волонтера. Одним із механізмів, який здобув популярність серед громадських організацій, є проведення конкурсу «Волонтер року», де відзначають роботу волонтерів за різними категоріями (батьки, учні, вчителі, члени громади).

Наші волонтери постійно беруть участь у різних конкурсах та проектах, зокрема були нагороджені дипломом учасника конкурсу молодіжних волонтерських проектів 2013 року.

Заповіді волонтерів:

1. Знайди того, хто потребує твоєї підтримки, допоможи, захисти його.
2. Розкрий себе в будь-якій корисній для оточуючих і тебе самостійній діяльності.
3. Пам'ятай, що твоя сила, твоя цінність - у твоєму здоров'ї.
4. Оцінюй себе і своїх товаришів не за словами, а за реальним відношенням і вчинком.

Правила діяльності волонтера:

1. Якщо ти волонтер, забудь лінь і байдужість до проблем оточуючих.
2. Будь генератором ідей!
3. Поважай думку інших!
4. Критикуєш - пропонуй, пропонуєш - виконуй!
5. Обіцяєш - зроби!
6. Не вмієш - навчись!
7. Будь наполегливий у досягненні цілей!
8. Веди здоровий спосіб життя! Твій образ життя - приклад для наслідування.

Кодекс волонтерів:

Хочемо, щоб стало модним - бути вільним і здоровим!

Акції - важлива справа. Шкідливим звичкам скажімо - Ні!

Хто тренується та навчається, у того голова розуму набирається.

Знову і знову скажімо народу: «Залежність може вкрасти свободу!»

Спокус небезпечних ти далі тримайсь. Веди завжди з нами цікаве життя! І думай, коли скажеш «ні» або «да». Запам'ятай! Ти вибираєш життя!

Наші волонтери звершають добрі справи і нагород за це не вимагають. Юні друзі спробуйте і ви бути добрими і щедрими і вам це сподобається. Учність робити людям приємне і пам'ятайте – людина починається з добра.

Виступ агітбригади. Готові довести на ділі: Здоровий дух-в здоровому тілі.

Увага! Увага!

Слухайте всі!

Вас вітає агітбригада Дмитрушківської школи «SMS»

Всі: Стильне молодіжне середовище

Ми за здоров'я
За мир і прогрес
Щиро вітає вас
Команда «SMS»

Із самого дитинства
Здоров'я шанувати

Ми будемо виступати
І Вас агітувати

Шкідливі звички – геть!
Шкідливі звички – геть!
Шкідливі звички – геть!
Геть - геть-геть-геть!

Ми - звичайні учні звичайної школи.

У спадщину від наших попередників дісталось багато проблем, які ми мусимо вирішити.

Але одна проблема нас турбує найбільше.

ЦЕ - ВІЛ-СНІД

Він страшний передусім для нас молоді, бо найчастіше ним заражаються люди віком від 20 до 30 років.

Скажемо чесно: ми боїмося СНІДу, ми переймаємося і за себе, і за вас, і тому вирішили показати програму :

«Знати, щоб запобігати»

Здається, що про СНІД чули всі: від старого до малого, але все – таки «Ще раз про СНІД»

СНІД – це синдром набутого імунodefіциту.

СНІД – це заключна стадія віл – інфекції, коли імунна система не може протистояти інфекційним та раковим захворюванням, що призводять до смерті.

ВІЛ-інфекція - незвичайна хвороба, тому що людина може бути інфікована багато років і здаватися при цьому абсолютно здоровою.

ВІЛ-інфекція - незвичайна хвороба, тому що вірус приховано розмножується в клітинах організму і, зрештою, знижує можливість людини боротися проти будь - якої інфекції, убиваючи захисні клітини крові.

ВІЛ-інфекція – незвичайна хвороба, тому що вірус може знаходитися в організмі роки і 10-ліття, а людина, почувавши себе абсолютно здоровою, може передавати цей вірус іншим.

ВІЛ-СНІД: цифри і факти.

Щодня 16 тисяч людей в усьому світі заражаються ВІЛ-інфекцією.

Більшість ВІЛ-інфікованих - молодь віком від 10 до 24 років.

Щодня 8 – тисяч людей помирає від СНІДу, кожну хвилину інфікується 4-ро молодих людей віком від 15 до 24 років.

Україна посідає 1 місце в Європі за швидкістю поширення ВІЛ.

За прогнозами фахівців до 2014 року в Україні буде проживати до 1,7 млн. людей з ВІЛ.

І кількість смертей буде рости, якщо не відвернути цю катастрофу.

(Музика)

СНІД - наче спеціально створена біологічна зброя проти безпечного, розбещеного і бідного людства.

Інфікованість у країнах 3-го світу жахає.

Уявіть: половина населення країни є носіями ВІЛ. Це приречені держави і нації.

Разом з тим профілактика СНІДу дуже проста і цілком вкладається в традиційні уявлення про здоровий спосіб життя. Мимоволі напрошується порівняння з БОЖОЮ карою.

От тільки важко повірити, що Бог карає ні в чому не винних дітей.

(Музика)

Опам'ятайся! Задумайся! Спинись!

Людини ти. І ти сильніша СНІДу.

Ти правила безпеки пам'ятай,

Про них ніколи і ніде не забувай.

Здоров'я наше - в наших руках.

Не віддавай своє життя за кілька хвилин сумнівного щастя.

Нехай ніколи Вам не прийдеться пожинати гіркі плоди « солодкого життя».

Пісня « Мгновение »

Не думай про знання ці звисока,
Прийде той час і, вірю я, ти знатимеш,
Що мудрість визначається людська
Просвітою(Зр.)

На конкурсі життя я би хотів
Не оступитись, вижити, не зникнути.

Знання оці про СНІД мені дались
І я у цьому зміг переконатися
Тож маємо, як хтось казав колись
Навчатися (Зр.)

Ось Вам наука, де без зайвих слів
Людина мудрість черпає на прикладі

Особисто для мене найважча така ситуація. Якби я знав, що в моєму класі є ВІЛ – інфікований. Що б я вчинив?

Під час футбольних матчів, коли у гравця іде кров з місця пошкодження, арбітр відправляє його до лікарів.

Правила забороняють такому футболісту знаходитись на полі, бо кров - це потенційне джерело зараження небезпечними вірусними хворобами.

У професійному спорті така пересторога – явище звичне. Хоча ризик зараження мізерний, але він є, якщо крапля крові потрапить на місце пошкодження іншого гравця.

Діти часто в школі розбивають собі коліна, носи. І я не вірю, що хтось гарантує мені 100 – відсоткову безпеку.

Виходить, що я пропагую ізоляцію віл – інфікованих? Ні в якому випадку. Це не врятує мене, тому що медицина знає лише 10- ту частину від реальної кількості носіїв ВІЛ. Нам потрібно навчитися жити поруч.

Покладайся на власну не ризиковану поведінку. Уміє сказати «ні» у провокаційній ситуації.

Дякую. Мені це не потрібно.

Не думаю, що мені від цього стане краще.

Мої батьки попередили, чим це може закінчитись.

Ні, дякую, мені вистачає неприємностей.

А якщо все – таки виникли проблеми...звертайтеся у кабінет анонімного консультування та обстеження на ВІЛ.

Музика «Луна соната»

Гімн самому собі.

Я – це я! У всьому світі немає точнісінько такого, як я.

Тому все, що йде від мене – це справді моє.

Мені належать всі мої фантазії, мої мрії, мої надії і мої сподівання.

Мені належать всі мої перемоги і успіхи, всі мої помилки і поразки.

Я знаю, що дещо в мені не так, і є в мені щось таке, чого я навіть не знаю.

Я можу бачити, слухати, відчувати, думати, говорити, діяти.

Я належу собі і цим пишаюся, бо я можу творити себе.

Я – це я, і я – це чудово!

Кожний вибирає по собі

Супутника, релігію, дорогу

Служити чи дияволу, чи богу

Кожний вибирає по собі.

Кожний вибирає по собі

Слово для любові й для молитви,

Шпагу для дуелі, меч для боротьби

Кожний вибирає по собі.

Нам є з чого вибирати

Нам є де застосувати свою молодість, енергію, талант.

Пісня «Я люблю тебе життя»

Як люблю я життя,

Що само по собі і не ново.

Як люблю я життя,

Це казатиму знову і знову.

Тож шануй, бережи

Те життя, що у тебе єдине.

Ти крокуй в майбуття,

Сподіваюсь, його заслужили.

Ми вітаємо всіх у цій залі

Хто приїхав сюди не дарма.

Хочем ми, щоб про нас ви сказали:

«В світі, мабуть дружніших нема:»

І тому у своїй програмі

Показали здобуті знання.

Головне, що ми, друзі з вами!

На цій сцені ми не за звання.

Сьогоднішня зустріч назавше

Залишить помітний слід.

Команда Дмитрушківська наша

Вам шле свій гарячий привіт.

Пісня « Ми бажаєм щастя Вам»

В світі, де кружляє ця земля,

Де живемо всі ми: ти і я,

Де в далекім краї нам часто сниться дім.

Щоб було нам легко увесь час

Треба знати кожному із нас

Вірить і надіятись в те що щастя є

Ми бажаєм щастя Вам,

Щастя в цьому світі складнім.

Як сонце кожен день,

Хай воно заходить в дім.

Ми здоров'я зичимо вам,

Сили, витривалості.
Хай доля кожен день
Вам несе нових пісень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волонтерство – невід’ємна частина діяльності ГАШ / Ворон М. // Директор школи (Укр.). – 2008. – №11. – С. 18-21.
2. Волонтерство та громадсько-активні школи: підручник для директора / М.Ворон, Ю.Найда. – 2007. – №2. – С. 68-71.
3. Ворон М. Організація та розбудова громадсько-активної школи/ М.Ворон// Управління освітою. – 2007. – №14. – С. 30-32.
4. Волонтерський рух у соціально-педагогічній роботі / Т. Л. Лях // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 23 (282), Ч. I. – 2013. – С.23-25.
5. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / за ред. Т. Л. Лях ; авт. кол. З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. – Київ : Версо-04, 2012. – 288 с.

О.Д. Придаток,
заступник директора з навчально-виховної
роботи;

О. М. Миколенко,
заступник директора з виховної роботи
Орловецької загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Городищенської районної ради

Анотація

У даній статті розкривається поняття «демократизація освіти» та партнерство з громадськістю. Зокрема, описується досвід роботи школи в організації роботи волонтерства як одного з компонентів громадсько-активної школи.

ПОВАГА І ТУРБОТА – ОЗНАКИ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ

*Для того, щоб люди знаходили щастя у своїй
роботі, необхідно три умови: робота повинна
бути їм під силу, вона не повинна бути
виснажливою і її обов’язково повинен
супроводжувати успіх.*

Д. Рескін

Добровільний труд – один із найяскравіших феноменів людської цивілізації, еволюції людського духу. В Україні найчисельнішою групою волонтерів, які працюють у соціальній сфері, є учнівська та студентська молодь.

Протягом тривалого періоду Україна як незалежна держава намагається побудувати економічно ефективне, соціально захищене, політично стабільне суспільство. Сьогодні в Україні зароджується демократичне суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливой ваги набуває громадський рух.

Демократія — політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ. При цьому управління державою здійснюється народом, безпосередньо (пряма демократія), або опосередковано через обраних представників (представницька демократія)

Іноді демократію визначають також як набір ідей і принципів, що стосуються свободи, власне, вона і являє собою інституціональну свободу. У формулюванні 16-го президента США Авраама Лінкольна, демократія — врядування «іменем народу, силами народу і для народу» [1].

Демократизація — політична реформація, система заходів та законів, направлених на впровадження елементів демократії (народовладдя) в країні, суспільстві. Як правило мається на увазі суспільства, що не мають демократичного устрою, а саме: пост-тоталітарні, пост-авторитарні, ієрархічні суспільства [1].

Однак слід відзначити, що вислів «демократизація освіти» немає політичного підґрунтя. Це не політичний устрій, а певні цінності (права людини як громадянина), властиві різним політичним системам.

Компонент «Демократизація школи» спрямований на формування демократичної культури як основи розвитку громадянського суспільства через реалізацію демократичних принципів у всіх аспектах шкільного життя та сприяння розвитку шкільного самоврядування.

Сьогодні сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння та навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько-орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно займе своє місце в житті. Саме у школі учням необхідно дати знання, що надалі дозволять їм орієнтуватись у безлічі спільнот і робити правильний вибір, тому що саме в шкільному віці формується громадський світогляд дитини. Але лише знання теорії недостатньо для формування в учнів активної громадської позиції. Мікросередовище всередині школи необхідно об'єднати з реальною дійсністю навколо школи. Громадсько-активна школа не відгороджує учнів від реального життя, а включає це життя у свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадського виховання не тільки учнів, а й усіх учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не тільки у школі, а й поза її межами [2].

Роль школи у процесі формування демократичного менталітету, безумовно, є центральною. Практично всі країни зі стійкими демократичними традиціями в тій чи іншій формі використовують освітні установи для цілей демократичної освіти та навчання. У школі закладаються трудові навички, дитина вчиться соціальній взаємодії, тут у неї виробляються життєві цінності, формується уявлення про свою роль як особистості та громадянина. Для того щоб навчання стало демократичним, треба не обмежуватися спеціальними заняттями та курсами, відведеними для цих цілей, а виробити загальну концепцію комплексного підходу до навчання, якою зможе користуватися кожний викладач, незалежно від предмета й вікової групи учнів, з якими він працює

Необхідно звернути увагу на стиль викладання в загальноосвітньому закладі. Традиційний для багатьох шкіл авторитарний стиль - серйозна проблема в демократизації навчального закладу. Він розвиває покірність авторитету дорослих (надалі поширюється на авторитет будь-якого керівника), найчастіше супроводжується ворожістю до осіб, які дотримуються цього стилю. Ворожість, що придушується, надалі трансформується в різні комплекси: невпевненість у собі, низький суспільний статус і тощо. Отже, демократичне навчання, ставлячи своєю задачею виховання в учнів громадської активності та відповідальності, а не бездумної слухняності, має виключити авторитаризм як педагогічну умову. Будь-яка активна творча діяльність дитини на уроці повинна заохочуватися й аналізуватися з позиції поваги до її особистості та розуміння того, що учень має право на помилку [3].

На нашу думку, саме волонтерство і є тією творчою активною діяльністю учня, що дозволить навчитися демократії в спілкуванні, розвинути особистість дитини, позбутися комплексу скутості, стати активним членом свого колективу, шкільної та сільської громади, залучити батьків, учителів, інших членів громади до волонтерського руху, присвятити свій час дорогому і значущому для людини. А це і є природна та необхідна частина життя у демократичному суспільстві.

Волонтерський рух існує вже багато сторіч. І хоча в різних країнах це явище має різні назви, воно є універсальним людським феноменом, який зустрічається в усіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і людей різного віку. Він є однією з найефективніших форм роботи з молоддю, невичерпним джерелом набуття громадянської освіти, дає можливість реалізувати себе у служінні суспільству.

Враховуючи події, які відбуваються в країні, волонтерство, на нашу думку, і є тим місточком, що допоможе зосередити увагу суспільства на покладанні негараздів і обстоюванні інтересів громадян. Саме волонтерство демонструє прагнення, готовність і здатність служити людям.

Хто ж такий волонтер?

Волонтёр (фр. *volontaire* (доброволець) → лат. *voluntarius* → лат. *voluntas* (вільне волевиявлення) → лат. *volō* (бажання, намір) — добровільний помічник. Це люди, які цілком безоплатно займаються громадською діяльністю, працюють у сиротинцях, [притулках для неповнолітніх](#), [школах-інтернатах](#), будинках престарілих тощо. Волонтер – це людина, яка за власним бажанням, без оплати і примусу витрачає чи віддає свій час, енергію, знання, сили, досвід на проведення діяльності, яка приносить користь іншим людям і суспільству в цілому. [2]

Волонтерська акція – це захід однієї або кількох організацій, які використовують волонтерів у якості основних людських ресурсів для досягнення цілей.

Ідея створення волонтерських загонів у школі спонукало вихованців:

- будувати соціальні відносини;
- застосовувати на практиці свої моральні принципи;
- одержувати нові навички;
- знайти підтримку й друзів;
- відчутти себе здатним щось зробити;
- відчутти себе добре.

А ще занепокоїли дитячі душі:

- Учителі-пенсіонери, які потребують допомоги;
- Ветерани війни, які обділені увагою власних дітей, державою;
- Діти-сироти, які не знають маминого тепла та уваги;
- Діти-інваліди, які відчувають себе іншими, не такими як всі діти у класі, школі;
- Діти, чий батьки призвані до української армії для участі в АТО;
- Діти, які приїхали із території АТО тощо.

Як каже народна творчість: «Людські сльози на камінь не падають». Так і дитячі серця переймаються проблемами тих людей, які завжди поруч.

Тому **першими кроком у діяльності учнів-волонтерів** є акція «Розвідка справ», під час якої вони збирають інформацію і визначають сфери інтересів людей, складають список потреб певних груп (сироти, пенсіонери, люди з особливими потребами тощо) і визначають план дій, які під силу учням виконати. Проводиться дана акція щовересня.

Визначивши та проаналізувавши об'єм роботи, зібравши певну інформацію, варто скласти план роботи волонтерського загону, врахувавши найбільш важливі проблеми. Це і є **наступний крок** діяльності волонтерського загону.

Звичайно, щоб стати волонтером, потрібно пройти школу навчання. Форми навчальної діяльності досить різноманітні. Це:

- Тренінги: толерантності, впевненості в собі, психології спілкування, співробітництва;
- Майстер-класи: вміння вести роботу в домі, по господарству, на городі, в саду; придбання продуктів, промислових товарів першої необхідності; техніка безпеки при виконанні будь-яких робіт та походів до магазину і в аптеки [5].

План роботи в Орловецькій загальноосвітній школі I-III ступенів Городищенської районної ради Черкаської області на 2014-2015 навчальний:

Вересень:

1. Організаційна робота. Створення волонтерських груп (адміністрація школи);
2. Проведення зборів волонтерів. Затвердження плану роботи. Визначення лідерів груп (адміністрація школи);
3. Акція «Розвідка справ» (лідери груп).

Жовтень:

1. Благодійна діяльність до Дня людей похилого віку. Акція «Ветеран живе поруч» (адміністрація школи, лідери груп);

2. Навчання волонтерів «Основні ресурси волонтерства та особливості бути волонтером» (шкільний психолог).

3. Акція «Повертайтеся живими» (лідери груп).

Листопад:

1. Благодійна акція «Допоможи самотньому» (лідери груп);

2. Акція «Іграшка для дитячого садка» (педагог-організатор, лідери груп).

3. Акція «Мій чотириногий друг» (лідери груп).

Грудень:

1. Благодійний ярмарок «Допоможи солдату» (на підтримку солдатів АТО) (адміністрація школи, лідери груп);

2. Свято Святого Миколая «Подаруймо дітям радість» (адміністрація школи, педагог-організатор, лідери груп);

3. Навчання волонтерів «ВІЛ-інфекція та СНІД» (інформаційно-пізнавальна лекція, перегляд відеоролика) (соціальний педагог, класні керівники);

4. Міжнародний день волонтерів. Зустріч з людьми похилого віку (класні керівники).

Січень:

1. «З Різдвом Христовим» (вітання жителів села різдвяними святами) (лідери груп);

2. Акція «Оберіг для солдата» (адміністрація школи, класні керівники, лідери груп).

Лютий:

1. Благодійна акція «Сітка для солдата» (адміністрація школи, лідери груп);

2. Привітання ветеранів з Днем захисника Вітчизни (класні керівники, лідери груп).

Березень:

1. Привітання жінок-ветеранів зі святом 8 Березня (педагог-організатор, лідери груп);

2. Святковий концерт до дня 8 Березня та вітання дівчаток із обмеженими можливостями (класні керівники, педагог-організатор).

Квітень:

1. Акція «Край квітів і добра» (класні керівники, лідери груп);

2. Навчання волонтерів «Формула здорового способу життя». Акція «Не спали свого життя» (педагог-організатор, лідери груп).

Травень:

1. Декада «Ветерани живуть поруч» (лідери груп).

Червень:

1. Акція до Дня захисту дітей (адміністрація школи, лідери груп).

План дії повинен відповідати чотирьом основним запитанням «Що?», «Хто?», «Коли?», «Скільки?»

Будь-яка діяльність волонтерського загону повинна базуватися на партнерстві.

Партнерство – це встановлення і розвиток взаємовигідних відносин між школою, вчителями, учнями, членами громади і спонсорами для спільного вирішення загальних проблем. Сторони мають добре розуміти ситуацію, бути поінформованими і чітко усвідомлювати користь для суспільства – для того, щоб сприяти активному й енергійному поліпшенню соціальних та освітніх структур [1].

Стратегічні цілі у партнерстві:

- формування громадянського середовища;
- побудова діалогових взаємовідносин між школою та громадою;
- застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі;
- створення сприятливих взаємовідносин між школою та громадою;
- розвиток системи самоврядування щодо формування громадянських якостей особистості;

- створення сприятливих педагогічних умов для формування громадянської особистості;

- **розвиток волонтерського руху [3].**

Партнерствам на базі школи властиві наступні характеристики:

- взаємовигідність;

- прозорість;
- волонтерство;
- двостороннє спілкування;
- чесність;
- повага;
- рівність.

Можливі партнери у наших волонтерів є психологи, соціальні педагоги, лікарі, спеціалісти соціальних служб для молоді, громадськість села, батьки [4].

Результатом роботи маємо:

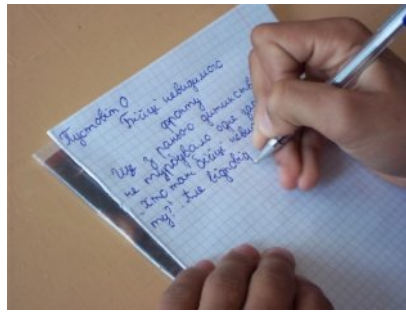
1. За ініціативи директора Орловецької загальноосвітньої школи I-III ступенів Погорілого Олега Станіславовича учні активно включилися в акцію «Сітка - солдату». Акція розпочалася в грудні 2014 року. Учні за цей період сплели 10 сіток, 8 з яких уже відправлено у м. Миколаїв у 501-ий Керченський батальйон морської піхоти, а 2 сітки уже готові до відправлення. На досягнутому учні не зупиняться, а будуть і далі продовжувати допомагати українським солдатам.

2. Взяли шефство над 8 людьми, які потребують допомоги. Серед них:

- Лисенко Катерина Прохорівна – дитина війни;
- Гнот Варвара Іванівна – дитина війни;
- Крутогуз Надія Михайлівна – дитина війни;
- Демиденко Валентина Тихонівна – ветеран праці;
- Літвінова Алла Анатоліївна – вчитель-пенсіонер;
- Придаток Галина Полікарпівна – ветеран праці;
- Ландер Григорій Вакулович – ветеран праці;
- Бочарова Світлана Іванівна – вчитель-пенсіонер.

3. Навели лад на пришкольній території: облаштували 3 квітники.
 4. Знаємо, що в селі є 5 пам'яток – свідків трагічних сторінок рідного краю, тому завжди тримаємо їх в належному вигляді.
 5. Організували і провели благодійний ярмарок, до якого залучили громадськість села та вирученими коштами допомогли солдатам-односельчанам, які перебувають в зоні АТО.
- Таким чином, залучення людей до волонтерського руху відбувається різними шляхами. Тому ряди волонтерського руху завжди поповнюються, адже людські ресурси невичерпні, а отже волонтерська система буде функціонувати безперебійно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волонтерство - невід'ємна частина діяльності ГАШ // Директор школи (Укр.). - 2008. - №11. - С. 18-21.
2. Зоц В. ГАШ – оптимістична перспектива для громади/ В. Зоц // Завуч. – 2008. – №21, липень. – С. 3-22.
3. Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій. Програма «Школа як осередок розвитку громади» / Укладачі: Наталія Софій, Юлія Найда. – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2008.
4. Доценко Т.М. Організація роботи комісій органів самоврядування дітей та учнівської молоді: методичний посібник / Т.М. Доценко. – Біла Церква, 2009. – С. 173-175.
5. Новий тлумачний словник української мови : [у 3-ох томах] / Уклад. В.В.Яременко, О.М.Сліпушко. – Київ: Аконіт, 2007. – 1025с.